

ОДБРАНА

Тема

Суђења за ратне злочине

**СУОЧАВАЊЕ СА
ПРОШЛОШЋУ**

Интервју

Генерал-мајор
Драган Колунџија

**ЕМОЦИЈЕ
СУ ЈЕДНО,
РЕАЛНОСТ
ДРУГО**

Прилог

**УЧЕЊЕ СТРАНИХ ЈЕЗИКА
У ВОЈСЦИ СРБИЈЕ И ЦРНЕ ГОРЕ**

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ СРБИЈЕ И ЦРНЕ ГОРЕ
Програм PRISMA

Зато што је
будућност
важна!

Дирекција
за преквалификацију
Београд
Кнеза Милоша 33
011/ 3203-252
www.mod.gov.yu/prisma

Београд
Централни Дом ВСЦГ
Браће Југовић 19
011/ 3201-850

Ниш
Клуб ВСЦГ
Синђелићев трг 66
018/ 522-892

Нови Сад
Футошка 26
021/ 528-440

Подгорица
Клуб ВСЦГ
V Пролетерске
бригаде 4
081/ 244-770

Program PRISMA
Centar za obuku Beograd
Fakultet organizacionih nauka Univerziteta u Beogradu

Јове Илића 154, 11040 Београд
011/ 3950-891; www.prisma.fon.bg.ac.yu
e-mail: prisma@fon.bg.ac.yu

Центар за обуку Ниш
Програм ПРИСМА
Милитарски факултет Ниш

Александра Медведева 14, 18000 Ниш
018/ 500-661; www.prisma.masfak.ni.ac.yu
e-mail: prisma@masfak.ni.ac.yu

Новинско-издавачки центар
„ВОЈСКА”
11000 Београд, Браће Југовића 19

ПРЕПОРУЧУЈЕ

310117 **Културна баштина Србије** **Културна баштина Црне Горе** **Културна баштина Републике Српске**

Аутори: Сретен Петровић и Љиљана Шево

Репрезентативно издање чији је наслов велика препорука. Три књиге, три елитне монографије у једној целини. КУЛТУРНА БАШТИНА СРБИЈЕ; КУЛТУРНА БАШТИНА ЦРНЕ ГОРЕ и КУЛТУРНА БАШТИНА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ. Аутор прве две је Сретен Петковић, а треће Љиљана Шево. Упоредни текст на српском и енглеском језику прате атрактивне фотографије и илустрације. Угледни аутори нам у најлепшем светлу представљају културно благо које побуђује пажњу јавности широм света а открива корене националног бића, вере и историјске токове на вековима изазовним просторима. Књиге обилују подацима о богатом средњовековном наслеђу, било да су старе тврђаве, манастири, цркве, иконе или дела примењене уметности неговане у крилу православне, католичке, исламске религије или других религија. На тај начин многа историјска и мање позната места отварају нам своје културне ризнице.

Луксузно опремљене, у тврдом повезу, три књиге у кутији, обима 342, 223 и 206 страница, формата 24 x 29 cm. Цена комплекта је 18.900,00 динара.

Плаћање се врши унапред. Комплет се испоручује након уплате целокупног износа. Новац се уплаћује на жиро-рачун НИЦ „Војска” 840-49849-58 уз назнаку „за Културну баштину”. Књиге можете купити и решењем о административној забрани.

Наруџбеницу и примерак
уплатнице послати на адресу:
НИЦ „Војска”, Браће Југовића 19,
11000 Београд.

Комплет се може
набавити и у нашој
књижари:
– у Београду,
Васина 22

НИЦ „Војска”, Браће Југовића 19, 11000 Београд тел: 011/3201-765,
телефакс: 011/3241-363. жиро-рачун: 840-49849-58

НАРУЏБЕНИЦА

Наручујем примерака књиге:
КУЛТУРНА БАШТИНА СРБИЈЕ; КУЛТУРНА БАШТИНА ЦРНЕ ГОРЕ
и КУЛТУРНА БАШТИНА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

по укупној цени од 18.900,00 динара.

Књиге ћу платити (заокружити број): 1) одједном (плаћање унапред)
2) на кредит у месечних рата (највише 10)
по динара, уз оверену административну забрану.

Код плаћања унапред уз наруџбеницу послати доказ о уплати целокупног износа увећаног за поштарину у износу 300 динара. Купци на кредит достављају административну забрану (обаразац се добија од НИЦ „Војска”) оверену у Војној пошти или предузећу у коме су запослени. Рекламације у случају неуручивања књига примамо у року од 30 дана.

Купац.....
(име, очево име, презиме)

Матични број грађана Број личне карте
издате у МУП

Улица и број

Место и број поште Телефон

Датум Потпис наручиоца

Именовани је стално запослен у
(назив ВП или предузећа)

Улица и број

телефон Место и број поште

МП Овера овлашћеног лица

ОДБРАНА

Магазин Министарства одбране Србије и Црне Горе

Први војни лист у Србији "Ратник" изашао је 24. јануара 1879. године

Указом председника Србије и Црне Горе НИЦ "Војска" је поводом 125 година војне штампе, 24. јануара 2004. године, одликован орденом Вука Караџића, другог степена

Издавач

Новинско-издавачки центар "ВОЈСКА" Београд, Браће Југовића 19

Начелник НИЦ "ВОЈСКА"

Звонимир Пешић, пуковник

Главни и одговорни уредник

Славољуб М. Марковић, потпуковник

Заменик главног уредника

Раденко Мутавић

Помоћник главног уредника

Драгана Марковић

РЕДАКЦИЈА:

Александар Антић, поручник, Слободан Вучинић (дописник из Подгорице), Душан Глишић (друштво), Снежана Ђокић (свет), Бранко Копуновић (прилози), Душан Мариновић (историја), Зоран Миладиновић, потпуковник (дописник из Ниша), Владимир Почуч, капетан I класе (одбрана), Сања Савић, Мира Шведић (техника)

Стални сарадници

Бошко Антић, Станислав Арсић, Себастијан Балаш, Игор Васиљевић, Југослав Влаховић, мр Славиша Влочић, Милосав Ђорђевић, Александар Лијаковић, Радојка Маринковић, др Милан Мијалковски, Предраг Милићевић, Миљан Милкић, др Милан Милошевић, др Александар Мутавић, Благоје Ничић, Никола Остојић, Никола Оташ, Будимир М. Попадић, др Драган Симеуновић

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник), Бранко Сиљевски (технички уредник), Весна Јовановић

Фотографија

Горан Станковић (уредник) Звонко Перге, Даримир Банда (фоторепортери)

Језички редактори

Мира Попадић, Слађана Мирчевски

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Вера Денковски

Документација

Радован Поповић (фото-центар), Нада Станковски

ТЕЛЕФОНИ

Начелник 3241-104; 23-079

Главни и одговорни уредник 3241-258; 23-809

Заменик главног уредника 3241-257; 23-808

Помоћник главног уредника 3201-547; 23-547

Секретар редакције 3241-363; 23-078

Редакција 2682-937; 23-810; 3201-576; 23-576

Дописништво Ниш 018/509-481, 21-481

Дописништво Подгорица 081/483-443, 42-443

Маркетинг 3241-026; 3201-765; 23-765

Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995

ТЕЛЕФАКС 3241-363

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19

пошт.пр. 06-1015

e-mail

odbrana@beotel.yu

redakcija@odbrana.mod.gov.yu

Internet

www.odbrana.mod.gov.yu

Жиро-рачун

840-49849-58 за НИЦ "Војска"

Претплата

За припаднике МО и ВСЦГ преко РСГ

месечно 160 динара.

За претплатнике преко Поштанске штедионице

месечно 180 динара.

Штампа "ПОЛИТИКА" АД, Београд, Македонска 29

ЦИП – Каталогизација у публикацији

Народне библиотеке Србије

ОДБРАНА

ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

Снимко Радован ПОПОВИЋ

САДРЖАЈ

ИНТЕРВЈУ

Генерал-мајор Драган Колунџија, командант Оперативних снага ВСЦГ

ЕМОЦИЈЕ СУ ЈЕДНО, РЕАЛНОСТ ДРУГО

8

Per aspera

БАЛАДА О САТЕЛИТУ

13

Војска против водене стихије

СТРАЖА НА БЕДЕМИМА

15

Резултати анкете "Новинар – ваш пријатељ"

КОМУНИКАЦИЈА ПО СВАКУ ЦЕНУ

18

ТЕМА

Суђења за ратне злочине

СУОЧАВАЊЕ СА ПРОШЛОШЋУ

20

На грчким острвима Крфу и Виду

ДЕВЕДЕСЕТ ГОДИНА ПОСЛЕ

26

ОДБРАНА

Тактичко увежбавање у 250. ракетној бригади ПВО

АКОРДИ РАКЕТАША

30

Са артиљерцима Новосадског корпуса

ПРВИМ У ЦИЉ

32

ПРИЛОГ

Учење страних језика у Војсци Србије и Црне Горе

ДА СЕ РАЗУМЕМО

33

Војни саобраћај

КОРАК НАПРЕД

54

РАЗУМЕВАЊЕ

Једно од кључних питања реформе система одбране СЦГ и припрема за интензивније укључивање наше земље у евроатлантске безбедносне интеграције јесте познавање и коришћење страних језика, првенствено енглеског. Тој теми посветили смо специјални прилог у овом броју.

Реч је, дакле, о спремности припадника Министарства одбране и Војске да достигну одговарајући степен интероперабилности као предуслов за рад у мултинационалном окружењу, односно у мировним и хуманитарним операцијама, у структурама Партнерства за мир и НАТО. Дакле, нова стара девиза гласи "говори енглески да те цео свет разуме". У складу са тим захтевом израђен је и Програм оспособљавања у области енглеског језика, који је у потпуности усклађен са стандардима НАТО.

STANAG је реч која се сада врти по главама многих наших официра. Са разлогом, јер ће степен познавања енглеског језика бити један од услова не само за развој професионалне каријере већ уопште за опстанак у служби. Као и увек на почетку неког великог посла, има доста потешкоћа, али за коју годину све ће бити много лакше. Стара гарда, која се теже прилагођава на нове стандарде, полако одлази у пензију, а младима који су спремни за изазове отворени су путеви учења и боље комуникације са колегама у свету.

Да је својевремено било више разумевања између политичких лидера на просторима СФРЈ, и распад те државе био би мање болан и мање крвав. Суочавање са прошлошћу је такође болан процес, о коме говоримо у теми броја посвећеној раду Тужилаштва за ратне злочине. Пред лице правде морају бити изведени сви они који су у минулим ратовима окаљали углед државе и народа. Тиме ће се жртвама њихових недела пружити бар делимична сатисфакција, а са народа скинути осећај кривице.

Патњу и страдања Срба после албанске голготе у Првом светском рату разумели су Грци и пружили им уточиште на Крфу и Виду. Помогли су братски и несебично онда када је највише требало. Ових дана обележена је 90. годишњица искрцавања Српске војске на Крф. Високе војне и државне делегације две земље одале су пошту српским ратницима. Екипа "Одбране" била је на лицу места и сликом и речју пренела утиске са тог величанственог скупа.

Плодови хришћанске љубави и солидарности грчког и српског народа умножавају се и данас. Уочи Васкрса у нашу редакцију дошао је господин Јован Јанис. Грк из Атине. Студент медицине у Београду. Желео је да помогне породици Стојиљковић, која је недавно добила још једног, дванаестог члана. Прича о њима у "Одбрани" била је повод за то добро дело. Спојили смо их и са њима поделили радост.

Одлука већа Апелационог суда у Риму обрадовала је породицу мајора Емира Шишића. Италијански суд пресудио је да су испуњени сви услови за Шишићеву екстрадицију у СЦГ на даље издржавање петнаестогодишње затворске казне.

Радост се, бар на тренутак, уселили и у домове породица погинулих или умрлих професионалних припадника Војске и војних инвалида, којима су недавно у Београду додељени нови станови.

Још једну радосну вест доносимо у овом броју. Министар је најавио повећање плата професионалних припадника ВСЦГ, и то у два наврата. Прво у јуну, а друго на јесен. О процентима се није изјашњавао. ■

СВЕТ

Последња линија одбране авиона
НЕБЕСКИ ШЕРИФИ

58

Нове геостратегијске паралеле
УСПОН КИНЕ

61

Уз Споразум о војној сарадњи Немачке и СЦГ
НОВИ ОБЛИЦИ САРАДЊЕ

62

ТЕХНИКА

Интернет у систему одбране
**ШИРОКА ПРИМЕНА
ТЕХНОЛОШКОГ ЧУДА**

64

Снајперисти кроз историју (2)

ЈУНАЦИ ДРУГЕ ВЕЛИКЕ ВОЈНЕ

68

КУЛТУРА

Додељене награде "Златни беоцуг"
**ОГРНУТИ СВЕЛОШЋУ
БЕОГРАДА**

72

ФЕЉТОН

150 година од рођења Николе Тесле (4)
**ВЕЛИКИ ПРОТИВНИК
РАТОВА**

74

Размишљања о стварима обичним
ОСМЕХ

78

СПОРТ

Одржан 19. београдски "Banca Intesa" маратон
КАД АТЛЕТИКА ЗАПАЛИ ГРАД

79

РЕКЛИ СУ

Др Зоран Станковић,
министар одбране

– У септембру ћемо обавестити све политичке структуре Србије и Црне Горе о предлогу структуре Војске по међународним стандардима. Они подразумевају војску величине 0,2 до 0,4 одсто бројног стања становништва, што је од 25.000 до 30.000 војника.

По захтевима ММФ-а можемо да рачунамо на 2 до 2,8 одсто бруто националног дохотка што је око пола милијарде евра. Држава треба да одлучи колику и какву војску жели и може да финансира. ■

Блиц, 22. април 2006.

Мр Зоран Јефтић,
помоћник
министра
одбране
за људске
ресурсе

– Желим да истакнем да смо почели разговоре са Владом Србије, која је спремна да подржи наше виђење даљег решавања стамбених питања припадника Војске и Министарства одбране.

Пројектом који је у фази усаглашавања предвиђамо могуће начине решавања тих питања кредитним аранжманима и разменом имовине којом располаже Министарство одбране за одређене стамбене јединице.

Приликом даље расподеле станова увешћемо још једну приоритетну категорију. У њој ће се наћи официри и цивилна лица који су од виталног значаја за развој система одбране. ■

ФЛЕШ

– Плате запослених у МО и ВСЦГ биће два пута повећане ове године. Први пут у јуну, а затим и на јесен, за шта су обезбеђена финансијска средства – најавио је министар одбране др Зоран Станковић приликом обиласка снага у Копненој зони безбедности, 22. априла. ■

САРАДЊА ВОЈСКЕ И ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ

Министар одбране др Зоран Станковић у пратњи заменика начелника Генералштаба ВСЦГ генерал-мајора Здравка Поноша и саветника председника Србије за одбрану др Бојана Димитријевића, посетио је 22. априла део Копнених снага ВСЦГ у Врању и Копненој зони безбедности

У касарни "1300 каплара" у Врању о ситуацији у зони одговорности Копнених снага и КЗБ-у министру одбране реферисали су командант Копнених снага генерал-потпуковник Младен Ђирковић и командант 78. моторизоване бригаде пуковник Милосав Симовић. Они су истакли веома добру сарадњу са мултинационалном бригадом "Исток" у саставу Кфора, Секретаријатом унутрашњих послова Врање, Ко-

ИСПУЊЕН УСЛОВ ЗА ТРАНСФЕР ПИЛОТА ШИШИЋА

Апелационо веће суда у Риму сматра да су испуњени услови за трансфер пилота Емира Шишић из Италије у СЦГ. Према изјави министра СЦГ за људска права Расима Љајића, још нису разјашњена сва административна питања у вези с том одлуком, али очекује се да ће решење врло брзо бити донето и да ће га потом потписати министар правде Италије. После тога следе разговори о техничким детаљима трансфера Шишића у један од затвора у СЦГ.

Шишић је у Италији осуђен на 15 година затвора, пошто је као пилот Југословенске народне армије 7. јануара 1992. у

Хрватској оборно хеликоптер Европске уније, у ком је погинуло пет дипломата. На основу квалификације да је починио убиство с предумишљајем, Шишић је првостепеном пресудом 20. маја 2003. осуђен на доживотну робију, али је римски Апелациони суд то заменио казном од 15 година затвора за вишеструко убиство и изазивање ваздушне несреће.

Шишић је ухапшен 9. маја 2001. у Мађарској, по потерници коју је Хрватска, на основу захтева Жупанијског суда у Вараждину, упутила Интерполу, и потом је изручен Италији 20. јуна 2002. године. ■

ВОЈСКЕ ОУПРАВЕ

ординационим телом за југ Србије, јединицама Жандармерије и безбедносним службама.

Министар Станковић разговарао је и са председницима општина Прешево, Бујановац и Медвеђа – Рагми Мустафом, Нагипом Арифидем и Слободаном Драшковићем.

На конференцији за новинаре у згради Скупштине општине Прешево министар одбране истакао је да су договорене конкретне активности које ће у наредном периоду допринети даљем унапређењу сарадње Војске СЦГ, локалних органа власти и становништва у том подручју.

Реч је о поправци оштећених путева, побољшању безбедности и слободе кретања грађана у току обављања пољопривредних радова дуж административне линије и отварању граничног прелаза "Миратовац" према Републици Македонији.

Министар Станковић обишао је и припаднике 78. моторизоване бригаде, који су ангажовани на обезбеђењу КЗБ у објекту "Шеватске ливаде", где је сагледао услове живота и рада и начин извршења тог сложеног задатка.

У разговору са војницима и старешинама он је изразио задовољство оним што је учињено на побољшању животног стандарда у том објекту и најавио набавку 1500 комплета антибалистичке опреме чиме ће се постићи већи степен заштите људи. ■

УСВОЈЕН ЗАКОН О АМНЕСТИЈИ

Скупштина Србије усвојила је, 17. априла, Закон о амнестији, који омогућава да се аболира 2.500 људи против којих је Војска СЦГ поднела кривичне пријаве. Закон је усвојен гласовима 108 посланика владајуће коалиције, без присуства радикала, уз 21 глас социјалиста против, док један присутни посланик није гласао.

Амнестирају се људи који су од 7. октобра 2000. до дана ступања на снагу Закона учинили кривична дела одбијања примања и употребе оружја, неодржавање на позив и избегавање војне службе, те самовољно удаљавање или бекство из Војске.

- Закон се највише односи на велики број спортиста и младих који су отишли у иностранство и не смеју да се врате у земљу, јер нису одслужили војни рок, а у другим земљама су основали породице и обезбедили егзистенцију. Против њих ће бити обустављен кривични поступак и гоњење, а правоснажна пресуда биће укинута. Они који су у време Милошевића напустили земљу не извршавајући војну обавезу сада су или напунили 35 година или су им позиви стигли у то време на које се односи закон, значи од 7. октобра 2000. године. Уколико не улазе у категорију за амнестију, свој проблем ће морати да решавају индивидуално - каже министар за дијаспору Војислав Вукчевић.

Према речима министра правде Зорана Стојковића, то је акт милости власти, којим се од даљег гоњења ослобађају лица у притвору, на издржавању казне или она против којих су покренуте кривичне пријаве.

Министар одбране СЦГ Зоран Станковић изјавио је поводом усвајања Закона о амнестији за војне обвезнике, који су својевремено напустили земљу да не би служили Војску, да их тај закон не ослобађа служења војног рока, већ само кривичне одговорности. Министар је за "Телефакт" БК телевизије рекао да у прилог амнестији иде чињеница да је све више оних који нису способни за Војску и навео пример да осам одсто оних који се одозову позиву буде враћено због болести зависности или душевних обољења. Тако је само од мартовске групе, која је дошла на служење војног рока, а коју је чинило 5.700 војника, кући враћено седам одсто.

Указујући на то да је подносилац Закона, који је усвојен у Скупштини Србије, Министарство дијаспоре, а не одбране, министар је изразио уверење да ће проблем избегавања служења војног рока трајно бити решен професионализацијом Војске СЦГ до 2010. године. Професионална Војска је ипак боља, јер професионалац може више да пружи, али треба ангажовати и људе који желе да служе Војску, рекао је министар одбране.

Будући да посланици Српске радикалне странке нису присуствовали гласању о Закону о амнестији, шеф посланичког клуба СРС Томислав Николић изјавио је да амнестија не може да буде правило, већ изузетак, и да се даје поводом неког важног празника у држави. Он сматра да само лекари могу да кажу ко није способен да служи војску, а да сви остали подлежу Закону. ■

СТРАНИ ВОЈНИ ПРЕДСТАВНИЦИ У КРАГУЈЕВЦУ

Страни војни представници акредитовани у Београду посетили су 19. априла Команду оперативних снага ВСЦГ у Крагујевцу. Том приликом представљени су им улога, организација, начин функционисања и задаци Команде.

Градonaчелник Крагујевца Верољуб Стевановић и начелник Шумадијског округа Мирослав Маринковић одржали су састанак са страним војним представницима и предочили им основне карактеристике и перспективе региона и Крагујевца.

Страни војни представници посетили су и крагујевачку фабрику "Застава-оружје". У пратњи директора Драгољуба Грујевића разгледали су производе и обишли фабрички музеј. ■

ГЕНЕРАЛ-МАЈОР ДРАГАН КОЛУНЦИЈА,
КОМАНДАНТ ОПЕРАТИВНИХ СНАГА ВСЦГ

ЕМОЦИЈЕ СУ ЈЕДНО, РЕАЛНОСТ ДРУГО

Наравно, не желим да кажем да ми треба да идемо у операције наметања мира, операције које нису под покровитељством УН, али је веома битно да будемо присутни тамо где је цео свет присутан.

То је одредница добре политике.

Недавно сам и јавно поставио питање за размишљање: да смо сада чланица НАТОа, да ли би питање статуса Космета уопште било постављено?

Свако ко се озбиљно бави политиком зна да се то никада не би догодило. Емоције су једно, реалност друго.

а генерал-мајором Драганом Колунцијом, командантом Оперативних снага, највишег здруженог саставом Војске СЦГ, разговарали смо недавно у Крагујевцу, где је и смештена њихова команда. Питања опремљености, проблеми изазвани скраћивањем војног рока, безбедносни изазови ка којима се у процесу реформе Војске и одређују, пожељан профил официра данас, али и однос према војној традицији, само су неке од тема о којима смо разговарали.

Оцена борбене способности Оперативних снага, али и Војске у целини, у претходној години нешто је нижа него у претходном периоду. Шта се догодило? Који су то највећи проблеми са којима се сусрећете?

– После исцрпне анализе предложили смо оцену 3,38 за Оперативне снаге и она је прихваћена. То је први пут у низу година да је оцена добра, а не врло добра. Да предложимо ту оцену одлучили смо се, јер смо хтели да будемо реални, искрени и да и војном и државном руководству покушамо да скренемо пажњу на стање борбене готовости у делу Војске који чине Оперативне снаге. Испоставило се да је та оцена била идентична са просечном оценом борбене готовости читаве Војске. Шта је све утицало на такву оцену? Оперативне снаге су настале од Ужичког и Београдског корпуса, дела јединица које су биле непосредно потчињене Генералштабу и дела јединица из Нишког корпуса. Када се погледа садашња структура, сви ти састави су драстично мањи по бројном стању, људству и техници у односу на ранији период.

Имајући у виду да током прошле године у наоружање није ништа ново уведено, да је војни рок скраћен са девет на шест месеци, што битно утиче на борбену готовост, последице су биле неизбежне. Можда и ова оцена није реална, али су садашњи механизми по којима се оцењује борбена готовост довели до оваквих процената. Та оцена није превише алармантна, када се зна какво је укупно стање у нашем друштву, привреди... Транзиција захвата и Војску као део система одбра-

не, односно друштва. Али је све то добра основа за размишљање, реално планирање засновано на сопственом искуству, али и на искуству земаља у окружењу. Наравно, у складу са могућностима друштва. Непотребна је острашћеност, осећај да на нас у Војсци нико у држави не мисли. Убеђен сам да државно руководство мисли о Војсци, онолико колико може, имајући у виду све сегменте друштва.

Питање опремљености је, свакако, један од одређујућих елемената функционалности Оперативних снага. Познато је стање нашег наоружања и опреме, посебно средстава везе. Шта је то што је у овом тренутку неопходно за бољи рад?

– Најкраћи одговор би био: много тога. Ми војници увек одређујемо тежиште, сходно циљу који желимо да постигнемо. У оквиру реформе Војске настојимо да проценимо које су то јединице и снаге које су нам најбитније у систему борбене готовости, и које треба за што краће време опремити за задатке који их чекају. Имамо наоружање које је добро, квалитетно и цењено у свету. То што нам недостаје јесу средства везе, средства за заштиту људства и оптоелектронска средства, а неопходна нам је и информатичка опрема, јер сви знамо шта значи брза обрада података за сваки систем.

Једно од преовлађујућих начела којег се држе савремене армије јесте

рано упозорење на опасност. Када предупредите опасност, њени ефекти су неупоредиво мањи. Смер у коме иде реформа Војске – смањење броја војника и њихова боља опремљеност и професионализација – намеће нови захтев, а то је обезбеђење маневарских способности таквих јединица. Десетине и стотине километара маневарског простора не би требало да представљају никакав проблем за такве саставе. Зато су веома важне хеликоптерске јединице, транспортна средства, а упоредо с тим, транспортни хеликоптери у пару са борбеним хеликоптерима, који су добра заштита тих јединица. Познато је да је транспортни хеликоптер у прелету веома погодна мета, а свако његово обарање значило би и велике губитке. Борбени хеликоптери су одлични и за подршку ватреној јединици на

терену, поготово када се имају у виду захтеви и правила ангажовања, поштовање норми међународног ратног права, пропорционалност употребе силе... Легитимитет употребе снага има прави облик уколико дозирате оружану силу у односу на опасност. Тиме се избегавају сви видови осуде, које смо на овом простору, нажалост, имали као искуство.

Колики проблем представља скраћење војног рока и слаба попуна јединица војницима (43%). Како га превазилазите на путу до професионалне војске?

Неки људи у јавности говоре да нам је и даље потребна велика армија, са бројним оклопним јединицама... Али се ти исти људи не питају како то обезбедити. Уколико ми у Војсци сада имамо буџетска средства само до јуна или јула, занима ме да ли уопште јавност може да претпостави како се сналазимо. То ми најбоље знамо.

Као командант ја бих увек више волео да имам три професионалне бригаде него мање спремне и обучене корпусе.

– Скраћење војног рока је законом донесена одлука. Ту више нема шта да се прича. Трајање војног рока омогућује да се војник обучи за одређену специјалност на средствима која нису сложена. Имајући у виду колико је наука примењена на средствима ратне технике, колико су она софистицирана и какво је мајсторство у руковању неопходно, долазимо до закључка да само професионалци могу да рукују одређеним средствима.

Проблем је настао због неусклађености почетка примене скраћења војног рока и обезбеђења одређеног степена професионалности унутар Војске. Ту је настао дебаланс. Мислим да је пре одлуке о скраћењу војног рока требало створити одређено језгро професионалних јединица, а онда из фазе у фазу ићи на то да се обезбеди континуитет борбене готовости.

Посебан проблем, на који је указао и господин Зоран Јефтић, помоћник министра одбране за људске ресурсе у једном од претходних бројева магазину "Одбрана" – јесте структура професионалног састава Војске. Уместо јасне узлазне линије, линија је кривудава, са застојима и израженом колебљивошћу. Да анализирамо зашто је то тако, нема сврхе, али хајде да видимо шта сада. Мислим да што пре треба створити одређен број професионалних јединица – чисто професионалних. Када о томе размишљамо могли бисмо да се сетимо изреке да је све пролазно, само је интерес вечан. Онај који се одлучи за посао професионалног војника мора бити и добро плаћен. Заменик начелника Генералштаба генерал-мајор Здравко Понош је, такође за "Одбрану", рекао да војни позив није просечан, те да не може бити ни просечно или испод просека плаћен. Најнижа плата војника професионалца мора бити виша од републичког просека.

Пример који то поткрепљује јесте стање у Копненој зони безбедности. На основу одлуке министра одбране, у обезбеђењу административне линије са Косовом и Метохијом и контроли КЗБ ангажован је искључиво професионални састав ВСЦГ. Од тог тренутка ми тамо нисмо имали дисциплинских проблема, ванредних догађаја или ексцеса у самој зони. Професионалац је професионалац.

Неопходно је да се што пре регулише статус војника по уговору. У инжењерији, на пример, они су руковоци на дозери, копачу, утоваривачу... По садашњем решењу могу да буду професионалци само до 35 године старости. У грађевинским фирмама на истим пословима раде људи и у педесетој, чак и старији, а ми се олако одричемо војника који су тек стекли најбољи ниво оспособљености за обављање дужности. У таквим ситуацијама младост и физичку кондицију замењују је знање и искуство. То се, наравно, не односи на специјалне јединице где психофизички критеријуми морају да се поштују.

Важно је, такође, створити могућност да, када се догоди да војник професионалац изгуби способност да обавља своју дотадашњу дужност, може да се преквалификује за неке друге дужности унутар Војске.

Колико су, када се све то узме у обзир, Оперативне снаге и заиста оперативне, и шта им обезбеђује ту оперативност?

– Оперативне су јер у свом саставу имају највише професионалних јединица. Ту свакако треба стаћи две бригаде, 72. специјалну и 63. падобранску, батаљон војне полиције, 24. батаљон за специјална дејства, али и огроман потенцијал младих старешина и војника по уговору, распоређених у другим јединицама, а са којима се прегруписавањем може добити мањи број врло професионалних састава. За сваког команданта је императив да има јединицу коју може да употреби у случају било какве опасности. Ако то немате, онда немате ни сигурност.

Неопходно је да се што пре регулише статус војника по уговору. У инжењерији, на пример, они су руковоци на дозери, у утоваривачу... По садашњем решењу могу да буду професионалци само до 35 године старости. У грађевинским фирмама на истим пословима раде људи и у педесетој, чак и старији, а ми се олако одричемо војника који су тек стекли најбољи ниво оспособљености за обављање дужности. У таквим ситуацијама младост и физичку кондицију замењују је знање и искуство. То се, наравно, не односи на специјалне јединице, где психофизички критеријуми морају да се поштују.

Предвиђене за брзи одговор на непо- средне опасности, Оперативне снаге су интервидовска компонента наше војске. Занимљиво је чути од Вас који нас безбедносно изазови чекају у овој констелацији света и времена?

– Стратегија и Доктрина дефинишу ризике, претње и изазове. Ту је и чињеница да на матичној територији СЦГ имамо Кфор и Унмик, у складу са Резолуцијом 1244. Та резолуција и Кумановски споразум дефинишу и однос наше државе и Војске према Кфору. Тај однос је партнерски. Министар одбране, начелник Генералштаба,

али и команданти бригада и батаљона имају редовне састанке са људима на одговарајућим нивоима командовања у Кфору, чак и до нивоа команди бригада и батаљона. Честе су и истовремене патроле у складу са договореним процедурама. Све то говори да је ризик смањен, али није искључен. То што нас увек опомиње јесте 17. март 2004, али су ту и многобројни терористички акти који су се догодили од 1999. до данас. Ту су и терористички акти који се догађају у свету, од 11. септембра до напада у Мадриду, Енглеској... Различити су мотиви таквих напада, али су последице исте – страх, паника, несигурност.

Анализирајући претње и изазове процењено је да у овом тренутку не може да дође до неког регионалног рата на Балкану, чак ни до локалног сукоба. Споразуми који су потписани после 1995. године, у Фиренци, Бечу, отворили су могућности да се међусобним контактима војних делегација земаља у региону, Европи и шире, те увидом у стање оружаних снага тих држава, стварају поверење и сигурност. Ту су и заједничке војне вежбе попут *Плавог пута*, *Заједничког хоризонта*, учешћа наше фрегате на вежби Италијанске морнарице или вежба у Бугарској, на којој су учествовале неке наше копнене снаге... Сада се део наших снага припрема за учешће на вежби инжењеријских јединица у Мађарској. Све то ствара повољан амбијент међусобног упознавања, а тиме и овладавања ситуацијом.

Тероризам је глобална претња, а код нас се осећа и претња евентуалних немира ради остварења неких специфичних политичких циљева. Димензионирање и опремање снага унутар Војске зах-

тева одговарајући приступ. Те јединице морају бити брзо покретне, обучене за специјална дејства – снаге које ће било који вид угрожавања елиминисати у корену, уз што мању употребу силе. Тако се ствара кредибилитет и војске и државе у односу према том глобалном проблему. Никако не треба заборавити помоћ коју Војска пружа у случају елементарних непогода, у шта се, нажалост, можемо уверити и ових дана. Ту је и помоћ у случају епидемија, хемијских акцидената, и слично. Све су то задаци који нас очекују. Посебно ми је драго што су та помоћ и професионално извршавање задатака у Копненој зони, допринели враћању на тренутак пољуљаног поверења народа у Војску, у којој, чињеница је, има доста професионализма, коректности и ваљаних резултата.

Три јединице из састава Оперативних снага завршиле су обуку за учешће у мировним операцијама. Какав је Ваш однос према тој врсти ангажовања наших војника? И уопште, како на сопственом, унутрашњем плану разрешавате заокрет курса у коме нам недавни непријатељи постају савезници?

– Војска је, то се мора знати, немерљив државни ресурс и на унутрашњем, и на спољнополитичком плану. Поменућу вам детаљ са курса енглеског језика у Холандији, који сам похађао. Једна госпођа, мајор холандске војске, задужена за односе са јавношћу њиховог министарства, одржала нам је предавање о Холандији и њеној војсци, а добили смо и масу брошура о систематизацији њихових снага, размештају. Занимљив детаљ је да је Холандија у то време имала 72.000 војника, професионалаца. Тој земљи не прете неке посебне опасности, налази се у Западној Европи, чланица је НАТОа, окружена државама које не изражавају претензије према њеној територији... Холандија је и трећа земља на свету по издвајању за војску и стандарду њених припадника, а има и четири батаљона ван својих граница – у мировним мисијама у Авганистану, Ираку, Босни и на Космету. У свету је распоређено и петнае-

Није добар систем у коме ће потпоручник који заврши Војну академију бити потпуковник без икаквог усавршавања. Ако се нешто не промени, поново ћемо имати несразмерну структуру официра по чиновима у Војсци, а тиме и систем који не може добро да функциониса.

Проблем подофицирског кадра могуће је решити тако што би се од војника професионалаца, одређеним курсевима, добијали квалитетни подофицири. Пример једног младића из 63. падобранске бригаде то потврђује. После одслужења војног рока у тој јединици постао је војник по уговору – падобранец, а после две године службе завршио је и средње стручно специјалистичко школовање у Војсци и постао подофицир. Ниво његове оспособљености не може се поредити са способностима момка који је завршио средњу школу и тек треба да крене на основну падобранску обуку.

стак тимова из те земље са различитом наменом, попут надгледања спровођења споразума, и слично. До 1990. године министар спољних послова Холандије био је руководећи човек за питање спољне политике државе, а онда се догодио заокрет у коме министар одбране све више има утицаја и на том пољу. Холандија као мала земља у овом тренутку има и генералног секретара НАТОа. За то исто време земља бележи одговарајући напредак и у економској сфери. Такви подаци су мало познати у нашој јавности.

Наравно, овом причом не желим да кажем да ми треба да идемо у операције наметања мира, операције које нису под покровитељством УН, али је веома битно да будемо присутни тамо где је цео свет присутан. То је одредница добре политике. Недавно сам и јавно поставио питање за размишљање: да смо сада чланица НАТОа, да ли би питање статуса Космета уопште било постављено? Свако ко се озбиљно бави политиком зна да се то никада не би десило. Емоције су једно, реалност друго. Мени као војнику битно је да као професионалац реагујем онако како државно и војно руководство, коме је народ указао поверење, одлучи.

Службовао сам на Косову и Метохији. Био сам начелник Штаба бригаде после премештања Приштинског корпуса у нову зону. Након непријатељског става у време бомбардовања, ми смо у годинама које су уследиле изградили партнерски однос са мултинационалним снагама на Космету. Анимозитет је потпуно неважна категорија у односу на задатак који вам је дат да га извршите. Лично са тим нисам имао никакв проблем. Кажем, емоције су једно, реалност друго.

Ви сте непосредним искуством прошли скоро све дужности на путу до генералског чина. Какав је, по Вашем мишљењу, профил официра наше војске пожељан данас?

– Карактеристике тог човека су одлично описане у књизи нашег врхунског војсковође војводе Живојина Мишића. И ништа се није променило, верујте. Занимљиво је да је још Војска Краљевине Југославије имала веома јасно дефинисан профил официра. Тада је официр морао да говори два светска језика, морао је да буде изузетно стручан, често је школован и у иностранству, усавршавао се на домаћем терену... Тако да су захтеви који се данас налазе пред младим официрима Војске СЦГ управо враћање традицији и могућности комуникације са светом. За нас је то императив.

Каке су перспективе Оперативних снага? Шта је то што вас чека?

– Из садашње структуре оперативних снага треба створити што више професионалних састава. Основа ћелија будуће војске, у складу са Стратегијом одбране и документима који су у изради, јесте батаљон – дивизион. Сада имамо врло мало таквих јединица, а и оне нису довољно попуњене професионалним војницима. Вероватно ће први корак бити формирање специјалне бригаде која ће обухватити 72. и 63. бригаду, те делове других јединица. Верујем да ће то бити ембрион професионалне војске СЦГ. Модел њене организације биће примерен потенцијалним изазовима, ризицима и претњама безбедности у нашем региону.

Шта је то за шта се, после свих битака и бојева које смо водили током историје, данас вреди борити?

– Живот је непрегледан ток. Та река кривуда, налази на препреке, суше, обрушава се пуном снагом, али ништа не може да заустави њено кретање. У нашим животима увек постоје ствари за које се вреди борити. Начини борбе се, наравно, разликују. Сам људски живот заслужује борбу. Не прихватам малодушност, то је опасна бољка против које се такође вреди борити. Мотива увек има – а и визија. ■

Драгана МАРКОВИЋ
Снимимо Звонко ПЕРГЕ

Мисија УН у Конгу

НОВИ САНИТЕТСКИ ТИМ

Министар одбране Србије и Црне Горе Зоран Станковић примио је, 19. априла, шесторицу чланова санитарског тима ВСЦГ који ће 10. маја отићи у мировну мисију Уједињених нација у ДР Конгу "MONUC".

Санитарски тим Војске СЦГ чине два лекара и четири медицинска техничара: мајор др Жарко Мићовић, поручник др Дејан Цимић и медицински техничари заставник Слађан Младеновић, заставник Јаким Русаји, водник прве класе Милован Изгаревић и старији водник Дејан Станковић.

Припадници Војске СЦГ учествују у мисији УН у Конгу од 2002. године, а до сада је у тој мисији било ангажовано 36 припадника ВСЦГ. Санитарски тим који ће отпутовати у мају је седми по реду.

Санитарски тим Војске СЦГ ангажован је у оквиру Тима за ваздушну евакуацију у Киншаси. Задатак тима је да прати повређене или болесне пацијенте ваздушним путем унутар Конга, а чине га две групе у саставу један лекар и два техничара. ■

ИЗ РАДА ИНСТИТУТА РАТНЕ ВЕШТИНЕ

У Институту ратне вештине 19. априла одржан је састанак руководства научноистраживачког макропројекта "Сектор безбедности Србије и Црне Горе у супротстављању савременом тероризму" са представницима мисије ОЕБС-а у СЦГ др Владимиром Биланчићем и Сашом Јанковићем. На састанку, којим је руководио начелник Института пуковник проф. др Бранислав Ђорђевић, било је речи о могућностима сарадње у реализацији пројекта.

Институт ратне вештине посетили су и изасланик одбране Руске Федерације генерал Владимир Луговой и војни аташе Велике Британије пуковник Сајмон Ванделер и приликом тих посете такође је било речи о сарадњи на пројекту "Сектор безбедности Србије и Црне Горе у супротстављању савременом тероризму". ■

САРАДЊА СА НОРВЕШКОМ

Министар одбране др Зоран Станковић потписао је 19. априла Писмо о намерама између Министарства одбране СЦГ и Министарства одбране Краљевине Норвешке.

На основу Писма, помоћник министра за политику одбране Снежана Самарцић Марковић и генерални директор за политику одбране Министарства одбране Краљевине Норвешке, Свеин Ефјестад потписали су План билатералне војне сарадње за 2006. годину. План обухвата сарадњу у пет области које су наведене у Писму о намерама. Поред осталог, предвиђена и обука 20 официра Војске СЦГ на курсевима за учешће у мировним операцијама, као и интензивирање војномедицинске сарадње која обухвата и планирану донацију пољске болнице и обуку особља ВМА у Норвешкој.

Србија и Црна Гора и Краљевина Норвешка, чија је Амбасада у Београду контакт амбасада за придруживање СЦГ Парнерству за мир, и до сада су имале интензивну и успешну билатералну војну сарадњу. Краљевина Норвешка, поред осталог, пружа подршку у програму преквалификације официра Војске СЦГ, у обуци и припреми за учешће у мировним операцијама, као и у изради Стратегијског прегледа одбране. ■

СВЕЧАНОСТ У ЦЕНТРУ ЗА АМЕРИЧКЕ СТУДИЈЕ

Свечаности у Центру за америчке студије на Факултету политичких наука, поводом завршетка студија прве генерације специјализаната последипломских студија САД, присуствовали су и амбасадор САД у СЦГ Мајкл Полт, министар образовања, омладине и спорта Слободан Вуксановић и заменик министра одбране за људске ресурсе Зоран Јефтић.

Декан Факултета политичких наука Милан Подунавац подсетио је да је тај факултет уз велику помоћ америчке амбасаде пре две године отворио Центар за америчке студије и да је "то постало важно место за отворенији и толерантнији дијалог о различитим политичким културама и системима, које омогућава да негујемо и развијамо дух либералне политичке културе".

Амбасадор Полт је изјавио да ће до краја ове године и Американци и Срби у СЦГ проћи тежак период, али да му је драго што зна да постоји група људи која познаје Америку, њену политику и интересе.

Заменик министра одбране Зоран Јефтић истакао је важност америчких студија за процесе евроатлантских интеграција и изнео податак да се 32 припадника МО и ВСЦГ усавршавају на неком од нивоа и смерова Факултета политичких наука.

Оснивач и директор Студија САД проф. др Драган Симић рекао је да је намера приликом оснивања Центра била да након "једног инцидентног прекида у односима међу нашим државама покушамо да афирмишемо више од једног века пријатељских односа са САД, који обележавају и два ратна савезништва". Иначе, ове године обележава се 125 година дипломатских односа Србије и САД. ■

Пише
Љубодраг
СТОЈАДИНОВИЋ

Негде са неба,
на плаву планету
можда још гледају
Јуриј Гагарин
и Лајка. Човек
и његов пријатељ.
За њих, бића из
прошлог века,
наш сателит под
киријом је
неописиво чудо.
И за нас је.
Погледајте
у небо, застаните
мало, сликајте се
за сваки случај.
Нека шкљоца
сателит, то му је
посао. Да не
испаднемо будале!
Бар да му
потрошимо филм,
кад смо га тако
скупо платили.

Негде шездесетих, у Подмосковљу, живело је куче, мешанац. Нико није бринуо за њега, јер није припадало никоме. А онда су га једног јутра случајно ухватили људи из московског "Звезданог града".

Било је време да се у вештачко небеско тело, звано сателит, или "пратилац", да не кажемо трабант – стави живо биће. И то баш пас, случајни примерак луталице, који ће тек постати најпознатији створ из те сорте у пасој, али и људској историји. Свој пут према звездама несрећно куче је почело без тренинга и пристанка.

Дали су му (јој) име Лајка. И Лајка је полетела према васиони, да се никада више на врати у кошмарни свет људи и њихових најбољих пријатеља. Негде, хиљадама километара изнад своје родне планете, угинула је, или изгорела Лајка, пионир космоса.

Друштва за заштиту животиња и Брижит Бардо тада су ћутали. Напредак тражи жртве. Један пас је нестао у васионском праху, за част и славу.

Касније су полетеле и друге животиње. Заморчићи људске радозналости. Пси су, ипак, били најмилијенији путници које је човек делегирао. На пример, Стрелка и Белка. Али нико није могао да достигне славу једне Лајке.

А онда је у кокпит, или кабину ракете, сателита – како хоћете сео Рус Јуриј Алексејевич Гагарин, мајор по чину. И летећи тако, за деведесет минута облетео земљу, па се спустио негде, у неку сибирску степу. За деведесет минута! Толико тањига зглобни аутобус од Петовог брда до Венца. А Јуриј читаву куглу! Нема славе која је била равна Гагариновој. Он је Икар модерног времена, први човек који је видео да је ова планета плава. И да одозго изгледа лепо, чак романтично. Ко би рекао? То је само зато што се отуда не види Панчево у чађи, нити се осећа фина арома сумпор-диоксида.

После Јурија Алексејевича многи су гледали трећи камен од сунца из јоносфере. Герман Степанович Титов. Џон Глен, па онда прва жена у космосу Валентина Терјешкова. И први homo sapiens који је лебдео сам у тами бескраја, везан пупчаном врпцом за слабашну конзерву којом је путовао. Зове се Леонид Леонов.

Нил Армстронг се успентрао чак на месец да би изрекао мудрост о малом и великом (кораку и човечанству). Многи су погинули, или изгорели при полетању или спетању. Али само један је Гагарин.

Осим погледа на земљу, ништа тамо горе није романтично. Само мрак и бескрај. И неспокој пред мистеријом. Зато су људи мало застали. Све ређе путују, ако изузмемо богате авантуристе. Уместо пловидбе ка нестварном, боље је размишљати. Ум лако

БАЛАДА О САТЕЛИТУ

пролази непознатим фантастичним просторима, кроз репове комета, црне рупе и квазаре. Уместо Лајке и Гагарина, боље је да таквим путевима плове машине, и казују нам оно што сами не можемо знати.

Изнад наших глава сваког тренутка плута негде преко 15.000 вештачких небеских тела. "Спутњик", "Восток" и "Војаџер", одавно су завршили свој век, и попадали у океане, чије су тајне још веће него оне горе. А неки такви старци можда још плове, као неуништиви олдтајмери без горива, који се бешумно крећу посусталом силом инерције.

Без модерних сателита свет би и даље био место кроз које иду спори каравани. Данас је то Маклуаново "глобално село", у коме сви виде и чују све. Или бар могу, ако желе.

Тако је и данас тајна јесмо ли ми, као Србија и Црна Гора, стварно закупили онај израелски сателит. И то за 52 милиона долара, да би одозго било јасније оно што је доле. То јест, код нас и у окружењу. У њему (сателиту), као што се и може замислити, нема живих бића, него та направа сама ради и види све.

Може се онда разумети зашто су се ови наши полакомили. Затражиш податак, онај горе слуша и одмах слика. За неколико минута имаш фотос на столу "о ситуацији". Ако официјелни фотограф није ту, сателит може да ти уради портрет за личну карту. Има и такав програм! Одозго, по теменима се најбоље препознајемо.

Додуше, податке које добијамо за 52 милиона долара могли смо да пазаримо знатно јефтиније. На пример, цабе. На Интернету у сваком тренутку можете да се прикачите уз неки докони сателит. И да видите улаз у свој вољени солитер. И то по цени једног телефонског импулса. Можда је "ситуација у окружењу" нешто скупља. За то постоје специфични, "пријатељски сервис", који нису глупљи од нашег скупог ексклузивца. Исто бадава. Све друго је размишљање и аналитички обавештајни рад. Ниједан сателит, ма како окат био, не замењује људски ум. Али глупост – то свакако може. Замењује.

И сад, нико да призна да је татко мртворођенчета. А закупљени сателит сликује лепоте природе и поплаве. Војска је на бедемима, јер зна: тамо где је мокро, ту је и вода. За то знање конзерва одозго није потребна.

Негде са неба, на плаву планету можда још гледају Јуриј Гагарин и Лајка. Човек и његов пријатељ. За њих, бића из прошлог века, наш сателит под киријом је неописиво чудо. И за нас је. Погледајте у небо, застаните мало, сликајте се за сваки случај. Нека шкљоца сателит, то му је посао. Да не испаднемо будале! Бар да му потрошимо филм, кад смо га тако скупо платили. ■

Аутор је коментатор листа "Политика"

Министар одбране посетио Пирот

СТАНОВИ ЗА ПРИПАДНИКЕ ВОЈСКЕ

Председник општине Пирот, Младен Васић уручио је министру одбране кључеве седам станова за припаднике гарнизона

Министар одбране Зоран Станковић је 24. априла, у пратњи команданта Копнених снага генерал-потпуковника Младена Ћирковића, представника ГШ ВСЦГ генерал-мајора Милоја Милетића и других сарадника, посетио гарнизон Пирот.

На почетку посете, командант 4. моторизоване бригаде пуковник Сава Станковић известио је министра о резултатима и проблемима у раду тог састава.

У разговору са начелницом Пиротског округа Весном Мијалковић, председницама СО Пирот Младеном Васићем, СО Димитровград Веселином Величковићем, СО Бабушница Милетом Јовановићем и СО Бела Паланка Александром Спасићем, министар Станковић је анализирао ситуацију на терену и сагледао шта све Војска и општински органи заједнички треба да ураде у наредном периоду.

Током сусрета са челницима општина Пиротског округа разговарало се о размени вишка војних непокретности за стамбено збрињавање припадника Војске. У овом тренутку актуелан је предлог да МО СЦГ уступи општини Пирот Клуб ВСЦГ у том граду (процене говоре да зграда вреди 102 милиона динара) за одговарајући број станова.

Да овакав вид сарадње може да буде делотворан, потврдио је председник СО Пирот Младен Васић, који је министру одбране уручио кључеве седам станова за припаднике гарнизона. Поменути станови су компензација за уступљено војно земљишта ради проширења гробља у том граду, а сигурно је да представљају велико охрабрење за више од 100 стамбено незбринутих припадника Војске у Пироту. ■

З. МИЛАДИНОВИЋ

Додела станова у гарнизону Београд

НОВА ПРИОРИТЕТНА КАТЕГОРИЈА

За ову годину предвиђено је двеста милиона динара за куповину станова из буџета и петсто милиона за станове који треба да се прибаве из прихода, најавили су представници Министарства одбране приликом доделе решења о становима породицама погинулих припадника Војске и инвалидима

Мр Зоран Јефтић уручује решења за нове станове

Одлуком о подели станова, коју је донео помоћник министра одбране за људске ресурсе Зоран Јефтић, Одељење за стамбене послове Министарства одбране поделило је 48 станова у гарнизону Београд. Од тог броја, четири су додељена породицама погинулих или умрлих професионалних припадника Војске, чија је смрт наступила за време службовања или као непосредна последица службе, а које нису биле стамбено збринуте, док је 14 станова додељено инвалидима прве до четврте групе. Њима су у Централном дому ВСЦГ уручена решења, а станови ће бити усељиви у року од једног до три месеца.

Преосталим породицама погинулих и умрлих припадника Војске и инвалида (14 их је поднело захтев) понуђено је решавање стамбеног проблема у траженом месту или другим местима, док ће се породице погинулих и умрлих које имају мањи стан од припадајућег стамбено збрињавати у складу са динамиком решавања те проблема тике запослених у Министарству одбране.

– Доделом станова породицама погинулих и умрлих припадника Војске и инвалида остварен је један од првих захтева министра одбране Зорана Станковића после доласка на дужност – рекао је заменик министра одбране Зоран Јефтић приликом

уручивања решења, нагласивши да ће, након поделе у гарнизону Београд, по истом моделу бити дељени станови у осталим гарнизонима, и најавио – Приликом даље расподеле станова увешћемо још једну приоритетну категорију. У њој ће се наћи официри и цивилна лица који су од виталног значаја за развој система одбране.

Пуковник Слободан Димитријевић из Управе за инфраструктуру рекао је да је у овој години предвиђено двеста милиона динара за прибављање станова из буџета и петсто милиона за станове који треба да се прибаве од прихода.

– Конкретно, то значи да ћемо за потребе припадника Војске СЦГ и Министарства одбране, закључно са јуном, преко Грађевинске дирекције Србије прибавити 56 станова, док ће, закључно са јулом, бити завршен 101 стан који ће бити додељен средином септембра, након техничког прегледа и прибављања употребне дозволе – рекао је пуковник Димитријевић. Он је додао да је током ове године предвиђена изградња још станова, али ће реализација тих задатака бити настављена тек после прибављања неопходних финансијских средстава. ■

С. САВИЋ
Снимио Д. БАНДА

ВОЈСКА ПРОТИВ
ВОДЕНЕ СТИХИЈЕ

СТРАЖА НА БЕДЕМИМА

Више од 4.600 pripadnika Војске ангажовано је током априла на одбрани од поплава и у пружању помоћи цивилном становништву на свим угроженим подручјима око Дунава, Тисе, Саве и Тамиша. Војници и старешине даноноћно су били на бедемима река, у изградњи насипа, превозењу песка, извиђању река, евакуацији становништва и материјалних добара. Поред тога, команде и јединице предузеле су све мере да заштите своје pripadnike, материјална средства и објекте.

ШТЕТА

а одбрани од поплава из Министарства одбране и Војске СЦГ ангажовани су и 781 обвезник на цивилном служењу војног рока, 116 моторних возила и 42 специјалне машине. Припадници Војске заједно са народом били су у првој линији одбране од поплава код Смедерева, Бачке Паланке, Зрењанина, Жабља, Београда, Великог Градишта, Костолца, Голубовца, Неготина, Дунавског кеја у Земуну, на обали Тамиша код Панчевачке рафинерије, села Стајићево, и у рејонима Лединаца и Сењака код Новог Сада.

Припадници Копнених и Оперативних снага Војске СЦГ били су ангажовани на изградњи насипа код Београда, Дунавског кеја у Земуну, Смедерева, Бачке Паланке, Зрењанина, Жабља, Великог Градишта, Неготина и села Радујевац. На изградњи насипа код Смедерева и утовару и превозу песка на обали Тамиша код Панчевачке рафинерије, ангажовани су припадници Ваздухопловних снага и противваздухопловне одбране Војске СЦГ.

Јединице Новосадског корпуса ангажоване су на изградњи насипа и превозу песка у рејону села Стајићево, у општини Жабља – код моста на реци Тиси, и у рејонима Лединаца и Сењака код Новог Сада.

Штета коју је због поплава претрпела пољопривреда Србије процењена је на 35,7 милиона евра. Овим додатком Одбора за пољопривреду Скупштине Србије последице коју су последњих двадесетак дана направиле "повдигљале" реке по први пут су преведене у новац. Тако бар власници око 122,5 хиљада хектара поплављеног пољопривредног земљишта знају на колику одштету могу да рачунају, док станари поплављених кућа још чекају да се смири водостај и стручне Комисије по општинама направе процену.

Влада Србије је за санацију штета од елементарних непогода (поплаве и клизишта) до сада из буџетске резерве идвојила 288 милиона динара. Та средства, како стоји у одлуци Владе, употребиће се за финансирање најважнијих мера за ублажавање последица у погођеним општинама.

Припадници Копнених и Оперативних снага ВСЦГ радили су и на санацији клизишта у општинама Алексинац и Уб, код манастира Докмир. У изградњи насипа код села Бездан у општини Сомбор, у Апатину, селу Жабља на Тиси и Панчеву ангажовани су припадници Ваздухопловних снага и противваздухопловне одбране. У одбрани од поплава у Костолцу и Великом Градишту ангажовани су припадници

ИСПУЊЕН ЗАДАТАК

Угрожена подручја обишао је у више наврата (Велико Градиште, Смедерево, Јаша Томић и Шурјан) министар одбране др Зоран Станковић. "Војска је на најбољи начин потврдила да ову функцију може да испуни и да је у потпуности испуњава", рекао је министар Станковић и нагласио се тако најбоље демантују неке изјаве да је Војска наводно у лошем стању и да не испуњавања своје обавезе.

Министар Станковић је изразио захвалност свим припадницима Војске који су ангажовани на одбрани од поплава, истакавши да је тим ангажовањем Војска показала да је с нар-одом увек када је то потребно.

града Београда са 150 чланова; 28 општинских штабова са 252 члана; 34 одељења и одсека за одбрану са 240 запослених, те 15 стручних лица као испомоћ у угроженим рејонима и 10 окружних и 4 општинска центра за обавештавање са 84 радника који дежурају 24 часа. ■

Снимили Радован ПОПОВИЋ,
Горан СТАНКОВИЋ и
Даримир БАНДА

Копнених снага, док је Команда логистике ангажована на снабдевању водом становништва општине Трстеник.

У току акције заштите и спасавања у поплављеним подручјима Управа за одбрану Републике Србије ангажовала је сва расположива средства која укључују 10 окружних штабова цивилне заштите и Градски штаб цивилне заштите

Резултати анкете "Новинар – ваш пријатељ"

КОМУНИКАЦИЈА ПО СВАКУ ЦЕНУ

Традиционално истраживање агенције "Прагма" показало је да су најбоље односе са новинарима међу државним институцијама током прошле године имали Скупштина Београда, Управа за заштиту животне средине и Министарство одбране Србије и Црне Горе

Једна од многих дефиниција каже да су односи са јавношћу претходница и арматура пословне политике и стратешких одлука једног предузећа. Данас не постоје успешна и модерна компанија или институција које у свом саставу немају организациону целину за односе са јавношћу. Управо због оваквог статуса и значаја ПР активности, податак да је Министарство одбране СЦГ изабрано међу три најкомуникативније државне институције у 2005. години заслужује посебну пажњу.

Маркетиншка агенција "Прагма" анкетирала је новинаре и уреднике водећих београдских медија, који су оцењивали степен комуникативности и спремност за сарадњу појединачно, непријављено и привредних организација. У истраживању које је спроведено у периоду од јануара до марта ове године учествовало је 128 новинара. У свакодневној потрази за вестима, свежим информацијама и, наравно, сензацијама, притиснути роковима, уредничким захтевима и потребом за непрекидном актуелношћу, новинарима је од немерљивог значаја управо разумевање суштине њиховог посла и динамике са којом се сусрећу. На основу истраживања агенције "Прагма", а знајући да у претходне четири године Министарство одбране није било ни споменуто у сличним анкетама, покушали смо да сазнамо шта је запра-

во учињено у тој институцији што је довело до видљивог помака у односима са представницима седме силе.

Носилац активности односа са јавношћу на нивоу целокупног система одбране од јануара 2005, када је угашена Управа за морал ПШ ВСЦГ, јесте Управа за односе са јавношћу Министарства одбране. Годину дана рада је релативно кратак период за остварење било каквих мерљивих резултата у тој области. Протекла година је, између осталог, за Војску била карактеристична и по многобројним аферама. Споменимо случајеве *Сателит*, *Миле Драгић*, *Топчидер*, *Цвећара*... Рекло би се не баш тако сјајни услови за рад ПР службе.

Какве су биле стартне позиције новоформиране Управе за односе са јавношћу и да ли је интересовање новинара за те дога-

Служба аналитике **ЉУДИ ИЗ СЕНКЕ**

Одељење за аналитику део је Управе за односе са јавношћу. Свакодневни прегледи електронских и штампаних медија, анализе, поређења и закључци до којих се том приликом долази стварају обимну базу података без којих би рад Управе био незамислив.

Запослене у аналитици често називају "људи из сенке". Њихов рад није толико очљив на први поглед, јер они углавном време проводе затворени у својим канцеларијама тихо и вредно ишчитавајући штампу, агенцијске вести, прегледајући видео касете. Све се то касније прелива у бројне анализе о томе које су теме о систему одбране заступљене у медијима, у ком контексту су обрађене, ко и како коментарише актуелна догађања итд.

Аналитички извештаји представљају полазну основу за свако деловање Управе за односе са јавношћу. Они, такође, рефлектују и ефекте њеног рада што Одељење за аналитику чини полазиштем и исходиштем планова и акција у односима са јавношћу.

ћаје на изванредан начин било прилика за успостављање нових правила комуникације?

“То су биле знатно отежавајуће околности. Бројни догађаји у 2004. а делом и током 2005. године, представљали су знатно оптерећење за квалитетно позитивно препознавање Војске и Министарства одбране у јавности. Суочили смо се са најнижим рејтингом Војске икада забележеним. Оптерећење и притисак долазили су са једне стране због наглашеног интересовања за негативности у Војсци, а са друге стране имали смо императив да се крене у остварење озбиљних реформских процеса, који су по својој природи болни и на самом почетку имају изузетно негативан ефекат. Међутим, таква ситуација колико је била препрека, била је и изазов”, објашњава потпуковник Зоран Пухач, заменик начелника Управе за односе са јавношћу.

Он додаје да је у таквом тренутку једина права одлука била да се уз праћење актуелне ситуације у друштву, у потпуности напусти пропагандистички приступ односима са јавношћу.

“Решење које се показало као добитно било је убрзано отварање система одбране према јавности и спремност да се проговори о свим, па и најболнијим питањима – потпуно искрено. Основни принцип којим смо се руководили јесте комуникација по сваку цену, што значи не прекинути контакт са медијима никада, а поготово не онда када нам то по природи догађаја не иде у прилог. Морам да нагласим да у таквој намери не бисмо успели да нисмо имали и да сада немамо подршку и разумевање челних људи у Војсци и у Министарству одбране. Такође, успели смо да нађемо заједнички спону са свим медијима, без обзира на њихову концепцију или уређивачку политику, а то је, пре свега, чињеница да нам је свима у интересу квалитетан систем одбране”, каже потпуковник Пухач, који најчешће обавља функцију портпарола Министарства одбране.

Планови су да се у најскорије време попуни и то формацијско место унутар Управе за односе са јавношћу. Постојање портпарола одавно је пракса у војскама других земаља. Међутим, проблем са којима се суочавају у тој управи јесте мали број официра и кадра уопште, школованих за обављање тако деликатног и одговорног посла.

“С обзиром на то што истрајавамо у ставу да је портпарол особа која говори у име институције, а не у име челних појединаца, неопходно је да он, и тим који му помаже, одлично разуме унутрашњу организацију и механизме функционисања система одбране. Истовремено, неопходно је да таква особа има одлична знања у области новинарства, те да је позитивног духа са развијеним смислом за сарадњу и комуникацију. Елоквентност, брзо и смислено реаговање се подразумевају.”

Један од примера да се и без много средстава могу постићи квалитетни односи са новинарима јесте Војномедицинска академија. Та установа се према истраживању “Прагме” нашла на листи оних који организују добре конференције за новинаре, уз следећи коментар задовољног новинара: *занимљиве теме, медицински успеси, детаљни, једноставни прес материјали са пуно података и разумљивим описом компликованих процедура.*

“Пример ВМА јесте добар показатељ потребе да на нижим нивоима организације система одбране постоје службе и појединци за *public relations*, који ће својим знањем и талентом на прави начин помоћи да се објективно представе у јавности сва достигнућа, али и да се укаже на евентуалне проблеме. У другим армијама много новца се издваја за те потребе. Ми тренутно немамо средстава да платимо професионалце да раде тај посао и ослањамо се искључиво на унутрашње изворе и потенцијале. Веома је важно да у периоду који следи урадим што више на образовању кадра у области односа са јавношћу. То је један од стратешких циљева. Такође, надамо се да ћемо успети да у скоријој будућности изнађемо место за службе за односе са јавношћу у јединицама Војске и да даље, по дубини система, развијамо савремен концепт ПР-а”, закључује наш саговорник. ■

Данијела МАРЈАНОВИЋ

УКРАТКО

САРАДЊА СА КИНОМ

Начелник Генералштаба ВСЦГ генерал-потпуковник Љубиша Јокић и изасланик одбране Народне Републике Кине старији пуковник Ванг Дебао разговарали су 20. априла о актуелностима у билатералној војној сарадњи и о предстојећој посети генерала Јокића Кини.

Генерал Јокић примио је изасланика одбране НР Кине на његов захтев. ■

ПОСЕТА ДЕЛЕГАЦИЈЕ ЧЕШКОГ ПАРЛАМЕНТА

Начелник Генералштаба ВСЦГ генерал-потпуковник Љубиша Јокић, са сарадницима, примио је 14. априла делегацију Комитета за одбрану и безбедност Посланичког дома Парламента Чешке Републике.

Чешке парламентарце предводио је Јан Видим, председник Комитета, а у делегацији је био и амбасадор Републике Чешке у нашој земљи Иван Јестраб. Приликом сусрета разговарало се о реорганизацији Војске Србије и Црне Горе и њеној модернизацији. ■

СЕМИНАР О КОНТРОЛИ ВАЗДУШНОГ ПРОСТОРА

Министарство одбране СЦГ и Канцеларија за билатералне односе САД у Београду организовали су 19. и 20. априла у Команди Ваздухопловних снага и противваздухопловне одбране у Земуну дводневни семинар “САД – НАТО контрола ваздушног простора”.

Начелник Одељења за оперативне послове ВС и ПВО пуковник Јовица Драганић предочио је тиму САД структуру, процедуру и начин контроле ваздушног простора СЦГ.

Чланови путујућег контактнег тима Ваздухопловних снага САД Џералд Бертилсон и мајор Вилијам Хаг одржали су затим предавања о војно-цивилним односима, процесу планирања вежби у ваздушном простору јужног региона НАТОа, транзиту јужним регионом, планирању војних операција и изградњи команде и контроле за мултинационалне операције. ■

С. Ђ.

ЗАЈЕДНИЧКИ ПРОЈЕКТИ ИСТОРИЧАРА

Трочлана делегација Центра за војну историју Више војне академије - Раковски из Републике Бугарске боравила је у тродневној посети Војноисторијском институту.

Тема разговара била је развој сарадње, размена публикација и заједнички научни пројекти. ■

СУОЧАВАЊЕ СА ПРОШЛОШЋУ

Наша је обавеза да пред лице правде изведемо све оне који су у минулом рату и оружаним сукобима укаљали углед своје државе и народа, да би им се у законито спроведеном поступку изрекле одговарајуће казне. Тиме бисмо жртвама недела пружили бар делимичну сатисфакцију, са народа и државе скинули осећај кривице и осуде, а међународној заједници пружили доказ о способности за сарадњу – каже тужилац за ратне злочине Владимир Вукчевић.

Реакције људи на суђења за ратне злочине су веома различите и крећу се од потпуног порицања да су злочини почињени и неверовања да је тако нешто било могуће, оправдавања да су то и други чинили, па до мање или више невољног прихватања чињенице да правда има право и дужност кажњавања оних који су ратне злочине починили.

У таквим гледиштима готово да нема разлика међу припадницима свих народа на простору некадашње Југославије. Многи као да streпе од суочавања са истином о сопственим злочинима зато што се, наводно, на основу ње "наша" страна може прогласити за криву, а нека "друга" за невину. С друге стране, нико не воли да у свом комшилuku има људе који су силовали, пљачкали или убијали жене и децу, па макар и говорили да су то чинили због "патриотских" разлога.

Контрoверзних мишљења има много, али једно је сигурно – и пред грађанима наше земље је тежак период у коме ћемо се још дуго суочавати са последицама и мрачном страном протеклих ратова. Зато је и занимљиво сазнати како је дошло до првих суђења за ратне злочине у бившој Југославији, ко се данас бави санкционисањем ратних злодела и како се тај процес одвија у некадашњим републикама СФРЈ, а данашњим државама. Наравно, посебно нас је занимао рад Тужилаштва за ратне злочине Републике Србије и Већа за ратне злочине Округног суда у Београду, где смо потражили одговоре на многа питања, од којих је, свакако, најважније: *да ли смо као држава и народ, спремни и способни да се суочимо са проблемом ратних злочина?*

■ ЗАШТИТА МЕЂУНАРОДНОГ ХУМАНИТАРНОГ ПРАВА

Историја ратних злочина почиње са племенским борбама у првобитној људској заједници, али заправо нема великих разлога да се, трагајући за примерима ратних злочина, иде у тако далеку прошлост. Нама близак 20. век обележили су светски и локални ратови, у којима су страдали милиони, углавном, недужних људи, док је број оних који су одговарали за злочине несразмерно мали.

Прва међународна реакција на ратне злочине бележи се 1915. године, када је у тадашњем Отоманском царству почињен масовни злочин над Јерменима, док је после Другог светског рата формиран Међународни војни трибунал за ратне злочине у Нирнбергу. У Генералној скупштини Уједињених нација, од 1946. године до данас, више пута су усвајане резолуције и конвенције којима су ратни злочини и злочини против човечности све више постајали предмет међународног права. Ипак, све то је у пракси отелотворено тек са установљењем два ад хок међународна кривична суда, и то Међународног кривичног трибунала за бившу СФРЈ (1993) и Међународног трибунала за Руанду (1994). У начелу, оба су надлежна да суде због озбиљних повреда међународног хуманитарног права учињених на територијама тих држава. Међународни кривични трибунал за бив-

шу Југославију поступа у складу са својим Правилником о поступку и доказима, који је до сада инован, чак, 11 пута.

У Риму је 1998. године основан и Међународни кривични суд, као стална међународна судска институција за гоњење и кажњавање најтежих кривичних дела, попут злочина геноцида, злочина против човечности, ратних злочина и агресије. Након што га је ратификовало више од 60 држава, суд је почео са радом 1. јула 2002. године у Хагу. Важно је знати да суд има надлежност само за злочине почињене након ступања на снагу Статута Међународног кривичног суда и да се процесирају само оптужбе против држављана оних држава које су прихватиле Статут, односно против лица која су кажњиво дело починила на њиховој територији. Занимљиво је да су својевремено Сједињене Америчке Државе биле највећи заговорник формирања Трибунала који ће судити за злочине на простору бивше Југославије, док су сада на челу снага које спречавају да се међународна суђења за ратне злочине вежу за једну трајну институцију, упркос супротном ставу Европске уније и њеној подршци новом Међународном кривичном суду.

Знатан део светске јавности гледа на Међународни суд за злочине у бившој Југославији као на кончан тријумф права и правде у међународним односима, пошто они који су прекршили међународно хуманитарно право и ратне законе нису успели да се сакрију иза штита државног суверенитета. Међутим, има и супротних мишљења, по којима Трибунал у Хагу производи правду која је пристрасна, те да се оптужнице темеље на личним и националним својствима оптужених, а не на доказима злочина. Ова пристрасност се, по речима америчког професора Роберта Хејдна (директор за студије Русије и источне Европе на Универзитету у Питсбургу), најбоље манифестује у потпуном недостатку тужбе против било кога из НАТО за злочине, иако су сасвим упоредиви с онима за које су други већ одавно оптужени. Стручњаци тврде и да неки чланови правилника Трибунала исувише подсећају на правилник шпанске инквизиције, те да процедуралне одлуке хашког суда веома отежавају реализацију права оптужених на исправно и поштено суђење.

Истраживања Београдског центра за људска права и Стратешког маркетинга у 2005. години показују да је 76 посто грађана

ПРЕДМЕТИ ВОЈНОГ ТУЖИЛАШТВА

Војни истражни органи били су врло активни у откривању ратних злочина, о чему говори податак да су, на пример, само пред Војним судом у Нишу покренута 382 поступка против извршилаца кривичних дела на простору Косова и Метохије у ратном периоду.

Број покренутих процеса говори да су откривене повреде хуманитарног права и кршења правила Међународног права у регуларним судским поступцима разрешаване. Важно је знати да ниједан од 382 судска поступка није покренут у новије време, већ да их је војни тужилац, у складу са својим овлашћењима, покренуо још у време ратног сукоба или непосредно после завршетка рата, и то на основу пријава органа безбедности и војне полиције.

Тај податак уверљиво потврђује да Војска Југославије као организација ништа није крила већ да је откривена недела својих припадника и судски процесирала. Део предмета из Војног тужилаштва, који се тичу кривичног дела ратног злочина, сада се налазе у Тужилашству за ратне злочине Републике Србије.

Србије дало позитиван одговор на питање да ли треба сарађивати са Хашким трибуналом, што је шест посто више у односу на 2004. годину. Разлози позитивног гледања на сарадњу са Хагом налазе се, пре свега, у потреби утврђивања кривично-правне одговорности оптужених, моралне обнове друштва и испуњења спољнополитичких циљева Србије и Црне Горе. С друге стране, нашим грађанима највише смета политизација Трибунала, велики проценат оптужених Срба у односу на друге народе и двоструки стандарди. Били и то што високи принципи који се "на нама истерују" још увек нису универзални, тако да, на пример, начело командне одговорности не важи и за савезничке команданте у Ираку нити за управнике затвора, попут оног у Абу Грайбу. Додуше, један познати новинар је недавно, не без разлога, рекао да се због те чињенице не осећа дискриминисаним већ, напротив, привилегованим.

■ МУКОТРПАН ПОСАО

Деведесетих година се у Србији и Црној Гори ретко воде процеси за ратне злочине. Не може се рећи да их није било, а највећу пажњу јавности привукао је случај Сјеверин.

Тужилаштво за ратне злочине Републике Србије, формирано је 2003. године, на основу Закона о организацији и надлежности државних органа у поступку за ратне злочине. Овај закон се примењује ради откривања, кривичног гоњења и суђења за кривична дела против човечности и тешка кршења међународног хуманитарног права, извршена на територији бивше Југославије од 1. јануара 1991. године. Поред Тужилаштва, истим законом су формиран Служба за откривање ратних злочина у МУП-у, Веће за ратне злочине при Окружном суду у Београду и посебна притворска јединица.

Институција Тужилаштва за ратне злочине је у протеклих неколико година прошла пут од оспоравања стручне и шире јавности, па до одобравања и опште подршке, што потврђују и најновија истраживања јавног мњења. Углед Тужилаштва је знатно повећан после прве пресуде за ратни злочин у Овчари, када су признања за ефикасан и професионалан рад Тужилаштва стигла не само од правних стручњака и међународне заједнице већ и од породица убијених.

– Процес суочавања са несрећном прошлосту у земљама у транзицији – тврди тужилац за ратне злочине Владимир Вукчевић – спор је и мукотрпан. Ипак, у демократској Србији постоји снага, јасна и недвосмислена, која инсистира на индивидуализацији злочина, на процесирању кршења елементарних цивилизацијских вредности и одредаба хуманитарног права. Тешко се прихвата чињеница да су неки наши сународници, у наше име, чинили тешке злочине у ратовима деведесетих. Ти злочинци имају имена и презимена и не желим да дозволим да се они заклањају иза кредибилитета моје земље. Наша је обавеза да пред лице правде изведемо све оне који су у минулом рату и оружаним сукобима укаљали углед своје државе и народа, да би им се у законито спроведеном поступку изрекле одговарајуће казне. Тиме бисмо жртвама тих недела пружили бар делимичну сатисфакцију, са народа и државе као колективитета скинули осећај кривице и осуде, а међународној заједници пружили доказ о способности за сарадњу. Уосталом, не можемо да тражимо улазак у европску заједницу, а да, истовремено, у предграђу главног града имамо закопаних 900 лешева и да не знамо ко је и како те људе убио.

Тешак посао је пред Тужилашвом за ратне злочине. Треба се вратити у догађаје од пре десетак и више година, саслушати на хиљаде сведока, пронаћи материјалне доказе и несумњиво доказати да су оптужени починили ратне злочине.

После Овчаре, почела су и суђења за злочине код Зворника ("Жуте осе"), Трнова ("Шкорпиони") и на Космету (случај Антон Лекај), док је више од 50 предмета у истражном или преткривичном поступку. Тужилац Владимир Вукчевић каже:

– Све више излази на видело да постоји чврста веза између ратних злочина и организованог криминала, те да су барут, пљачка и криминал били упаковани у амбалажу лажног патриотизма.

Потврду за те речи лако је пронаћи у свим истражним поступцима Тужилаштва за ратне злочине. Тако је, на пример, специјална полиција упућена са Пала, у августу 1992. године ухапсила око 70 припадника "Жutih оса", под сумњом да су пљачкали бошњачко, али и српско становништво. Полиција је од њих тада одузела 27 килограма опљачканог злата, 600.000 немачких марака и 50 голфова.

Истражујући "случај Батајница", Тужилаштво је пронашло још десетак великих предмета, од којих је један пред самим оптужењем, док се у другима истраге приводе крају.

– Тужилаштво ради на случају Батајница од првог дана оснивања и до сада је саслушано око 200 људи. У том предмету имамо деветорицу осумњичених, који су активни или пензионисани полицајци. Ту су и масовне гробнице у Петровом Селу, где су пронађена тела 70 албанских цивила. Као друштво имамо велику моралну обавезу

ПЕРСОНАЛИЗАЦИЈА КРИВИЦЕ

Суђења за ратне злочине персонализују кривицу, тако да се нико појединачно не може скривати иза свог народа или било које групе људи. На тај начин се и заједнице штите од колективне одговорности за нешто што су појединци са именом и презименом учинили.

Нема сумње да ће такав приступ увелико спречити међусобну мржњу и допринети помирењу између ратом захваћених друштвених заједница на простору некадашње Југославије. Поменути чињеницу је добро сагледао и један од оптужених пред Међународним судом, који је на расправи о казни за учешће у злочину у Сребрници, рекао:

– Ово моје сведочење и признање кривице скида одговорност са мог народа, такође. Ово је кривица једног човјека са чистим именом и презименом, Драгана Обреновића. Ја иза тога стојим. Ја сам за тај дио одговоран. Кривица због које се кајем и због које се извињавам жртвама и њиховим сјенама. Биће ми драго ако ово моје сведочење и кајање допринесе помирењу људи у Босни. Ако комшија поново стегне комшији руку, ако наша дјеца поново заиграју заједничке игре и ако они буду имали право на шансу. Жеља ми је да ово моје сведочење помогне да се ово никад и више нигдје не догоди.

да разрешимо случајеве масовних гробница и зато ми у процесирању тих предмета нећемо себи дозволити грешке – говори тужилац за ратне злочине Владимир Вукчевић.

■ РЕГИОНАЛНА САРАДЊА

У свом раду Тужилаштво за ратне злочине остварује добру сарадњу са Министарством одбране и његовим службама, МУП-ом и Службом за откривање злочина, медијима, Фондом за хуманитар-

ОВЧАРА

Пред Већем за ратне злочине Окружног суда у Београду завршена су два поступка – "Овчара 1 и 2". Оцене су свих посматрача, домаћих и међународних, али и стручњака и учесника у поступку, да је суђење било исправно и да је одлично вођено.

Судско веће за ратне злочине осудило је 14 од 16 оптужених за ратне злочине на Овчари код Вуковара, на укупно 219 година затвора. Судија Веско Крстајић ниједног тренутка није био у недоумици када је реч о кривици оптужених, што се добро видело при двочасовном читању пресуде. Он је том приликом, цитирајући Марка Миљанова, подсетио осуђене шта је тај неписмени војвода рекао за јунаштво и чојство.

"Јунаштво је када сачуваш себе од непријатеља, а чојство када непријатеља успеш да сачуваш од себе. О јунаштву осуђених суд верује да ће судити историја, а ова пресуда изречена је о њиховом чојству" – објаснио је председник Већа за ратне злочине. Предмет "Овчара", који је започет још у Војном тужилаштву, није завршен и ускоро се очекује пресуда Саши Радаку.

но право и другим невладиним организацијама. Посебно је важно што су остварени квалитетни модалитети сарадње са Хашким трибуналом. После случајева Овчара и Зворник, тужилац Вукчевић очекује да се још осам нових предмета из Хашког суда пребаци Тужилаштву у Београду, док људи из те институције често путују у Хаг, где испитују сведоке и прегледају документацију. Регионална сарадња има, такође, велики значај за успешно деловање Тужилаштва за ратне злочине, зато што су ратни злочини до Дејтона почињени ван територије Србије и без добре сарадње би било тешко доћи до валидних доказа.

Када је реч о регионалној сарадњи неизбежно је поставити и питање – *колико су друге државе настале на простору некадашње Југославије активне у процесирању ратних злочина?* Наиме, суочавање са сопственом прошлосту, свакако, не значи да се не бавимо и својим жртвама. Тужилац Владимир Вукчевић каже да су колеге у региону велики професионалци и да међу њима постоји висок степен сагласности да у процесирању кривичних дела ратних злочина нема места замагљивању лажним патриотизмом.

Тужилац за ратне злочине Владимир Вукчевић

НЕМА ОПТУЖЕНИХ ПРОФЕСИОНАЛНИХ ВОЈНИКА

У Тужилаштву за ратне злочине Републике Србије до данас је процесирано 47 људи – полицајаца, територијалаца, добровољаца и обичних грађана. Међу њима нема ниједног професионалног или пензионисаног припадника ВСЦГ. Коментаришући ту чињеницу, Тужилац за ратне злочине Владимир Вукчевић каже:

– Не само да нема оптужених професионалних припадника Војске Србије и Црне Горе већ су наше истраге показале да је Војска, где год је то могла, штитила цивилно становништво.

У Хрватској је, заиста, остварен напредак, поготово санкционисањем криваца у случају Лора. Међутим, подаци из претходних година говоре да је у Хрватској начело једнакости пред судовима још далеко од праксе. Према подацима Оебса, у 2002. години је од 131 особе под истрагом за ратни злочин у Хрватској, 114 било српске националности. Од 115 особа којима се судило, 90 је Срба, а од 52 осуђене особе 47 су били Срби. Чак 83 посто Срба којима је те године било суђено за ратне злочине проглашено је кривим, док је, кад су Хрвати у питању, тај број неупоредиво мањи и износи само 18 посто.

Од свих судова за ратне злочине основаних у земљама бивше Југославије, изгледа да ће највише посла имати суд и тужилаштво у БиХ. У Босни постоји око 11.000 кривичних пријава против особа осумњичених за ратне злочине, од тога је готово осам хиљада из Федерације, а више од три хиљаде из Републике Српске. За разлику од Србије и Хрватске, трочлана већа за ратне злочине у Босни чине по двојица међународних судија и један домаћи.

Тужилаштво за ратне злочине Републике Србије има надлежност да покреће поступке за ратне злочине на целој територији некадашње СФРЈ. Теоретски је, рецимо, могуће да то тужилаштво води поступак за утврђивање одговорности починилаца, недавно обелодањеног, ратног злочина у Словенији. У пракси је, ипак, реалније да се истрага или судски процес покрену против починилаца ратних злочина који су ухапшени на територији Србије и Црне Горе. То се догодило са Антоном Лекајем, који је ухапшен у Црној Гори и потом пребачен за Београд, где је Тужилаштво за ратне злочине већ покренуло истрагу против њега.

Антон Лекај је оптужен за ратни злочин против цивилног становништва, то јест за познати масакр на ромској свадби, када су четири свата убијена, млада силована, а више особа мучено. Специјални представник УН Сорен Јесен Петерсен поднео је зачуђујући захтев да се предмет "Лекај" уступи Унмикомов правосудју. Захтев је одбијен зато што је и по договору Петерсеновог заменика за правосудје и полицију Жана Кристијана Кадија и тужиоца за ратне злочине Владимира Вукчевића предвиђено да се процеси за ратне злочине воде на територији на којој су осумњичени за ратне злочине и ухапшени. Да се којим случајем подлегло притиску, не би било никакво чудо да Лекај остане на месту потпредседника косовске Владе, као што се то недавно догодило са Агимом Чекуом. Да подсетимо: Окружни суд у Приштини (размештен у Нишу) покренуо је истрагу против садашњег председника косовске владе за кривично дело геноцида, за 661 убиство и 584 отмице.

Процес против Антона Лекаја води Веће за ратне злочине Окружног суда у Београду којим председава судија Оливера Анђелковић.

– У протеклих шест месеци – каже Оливера Анђелковић – саслушали смо двадесетак сведока. Проблем нам представљају сведоци са Космета који ни на један допис не одговарају.

Будући да је суђење у току, о случају "Лекај" више се није могло разговарати, али нас је занимало како она успева да се избори са суровим ратним злочинима. Оливера уверљиво одговара да је српско правосудје оспособљено и кадровски и технички да води најсложеније предмете по оптужбама за ране злочине и додаје:

– Морам да признам да ни ми судије нисмо биле обавештене о томе шта се догађало на ратиштима. На суђењима за ратне злочине су чињенице показале и доказале да они који су чинили ратне злочине не могу да говоре о борби за више циљеве или националне интересе. Како да као патриотски гест квалификујете монструозне злочине попут паљења куће у којој су закључана деца, убијање трудних жена или приморовања оца и сина на полно општење.

Томе се, заиста, ништа не може додати нити одузети. Важно је да наше друштво, показује да ратни злочини не могу проћи некажњено и на тај начин спречава да се догађају у будућности. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ
Снимио Звонко ПЕРГЕ

Хидрографски
институт
Морнарице
ВСЦГ из Тивта
приводи крају
велики посао

НОВИ ПЛАН БАРСКЕ ЛУКЕ

Хидрографски институт Морнарице ВСЦГ (ХИМ) из Тивта довршава израду нове карте-плана Луке Бар која се за потребе менаџмента тог предузећа ради у склопу припрема за један од најзначајнијих послова барске луке у последњих 20 година – реекспорт угља из Индонезије.

Наиме, планирано је да угаљ из Индонезије у Бар стиже великим такозваним „панамакс“ бродовима за превоз расутог терета носивости 70 – 80 хиљада тона, да би се потом прекрцавао у мање бродове и реекспортирао у Италију. Будући да „панамакс“ бродови захтијевају минималну дубину лучког акваторијума од око 14 до 15 метара, прије почетка посла неопходно је прецизно премјерити море у луци и израдити нову карту-план Луке Бар што је менаџмент тог предузећа повјерио ХИМ-у.

„У децембру прошле године, упркос неповољним метеоролошким условима и краткој обданици, петочлана екипа ХИМ-а обавила је детаљан батиметријски премјер луке Бар са неопходним елементима топографије. Премјерено је укупно 6.427 метара дужине обалне линије и 97 хектара површине акваторијума, сагледане су промјене обалне линије и учртани сви објекти на обали од значаја за везивање бродова. Користећи посебно опремљени хидрографски чамац укупно смо у акваторијуму луке одрадили 212 километара дужине линија премјера и узели податке са више од 820 хиљада измјерених дубинских тачака“, илустровао је обимност тог посла начелник ХИМ-а, капетан бојног брода Душан Славнић.

Он је додао да је након теренског, успиједно исто толики рад на обради добијених података, након чега ће се картографском обрадом, добити планови луке Бар у размјери 1:1000 и 1:2500, у дигитализованој електронској форми и формату погодном за уношење у постојећи лучки информативни систем.

Тиме ће Лука Бар први пут након посљедњег систематског хидрографског премјера урађеног 1984. године, располагати са ажурним подацима и сликом свог акваторијума и оперативне обале урађеном у складу са најновијим стандардима Међународне хидрографске организације (ИНО).

„Већ је завршен и наручиоцу посла предат дио од око 60 одсто акваторијума који је пословодство луке означило приоритетним. Иначе, током рада на терену поред наше опреме и софтвера, користили смо и опрему за геодетске премјере изнајмљену од Војно-географског института из Београда. Мјерења дубине мора обављана су по стандардима ИНО, коришћењем двофреквентног ултразвучног дубиномјера, RTK GPS уређаја и хидронавигацијског софтвера, а дубиномјер је прије сваког премјера, ради врхунске прецизности наново калибриран мјерењем брзине звука кроз воду“, објаснио је Славнић додајући да је посао хидрографског премјера и израде карте-плана Луке Бар ангажовао све потенцијале ХИМ-а.

Занимање за високоспецијализоване услуге те научне установе, која је и својеврсни катастар мора и подморја, показују и друге институције у Црној Гори, па је ХИМ-у већ стигла понуда да уради хидрографски премјер дијела акваторијума у Котору гдје је планирана градња марине. Интересовање за сарадњу показала је и једна инострана фирма специјализована за израду електронских навигационих карти. ■

Н. БОШКОВИЋ

ПРАЗНИК СПЕЦИЈАЛАЦА

Поводом 14. априла – дана противтерористичког одреда ВСЦГ "Кобре", одржана је свечаност, којој су поред припадника јединице присуствовали министар одбране Зоран Станковић, саветник председника Републике Србије Бојан Димитријевић, начелник Генералштаба ВСЦГ генерал-потпуковник Љубиша Јокић, и други бројни гости.

Пре 28 година формирано је противтерористичко одељење у оквиру 282. батаљона војне полиције, које касније прераста у противтерористички вод, да би 2000. године био формиран противтеро-

ристички одред. Као колектив гвоздене дисциплине и храбрости, врхунски увежбан и оспособљен, у којем влада изузетно другарство, заузима равноправно место и препознатљив је међу специјалним јединицама у свету.

Од оснивања јединица је успешно извршавала бројне задатке, стекла богата искуства и увек била спремна да одговори на све постављене изазове. Данас извршава најодговорније задатке обезбеђења највиших државних и војних руководилаца и оспособљава се за противтерористичку борбу. ■

РАСПРАВА О РАДУ ВОЈНЕ ПОЛИЦИЈЕ

У Одељењу за војнополицијске послове Генералштаба ВСЦГ 20. априла организована је стручна расправа о *Оперативно-криминалистичком и превентивном раду војне полиције*. Поред старешина Одељења, скупу су присуствовали начелници реферата и одсека за војнополицијске послове јединица и установа Војске.

Пуковник Ђуро Ђелић, начелник Одељења, најпре је анализирао рад јединица војне полиције у претходном периоду, а потом говорио о проблемима који свакодневно отежавају редовне задатке тих састава Војске. Посебно је истакао тешкоће због недостатка финансијских средстава, застарелих техничких капацитета,

неодговарајуће попуне стручним кадром и изостанка курсева за усавршавање официра и подофицира на војнополицијским дужностима.

Током расправе најодговорније старешине војне полиције разговарале су о резултатима превентивног и оперативно-криминалистичког рада у Војсци, искуствима у решавању најсложенијих предмета, вођењу прописане документације и извештавању, затим о моделима оперативно-криминалистичке процене састава, објекта и територије на којој се ангажују њихове јединице, те о сарадњи међусобно и са надлежним тужилаштвима, односно судовима, органима командовања и ВБА. ■

В. П.

УСПЕСИ НЕБЕСКИХ ВИДРИ

Начелник Генералштаба ВСЦГ генерал-потпуковник Љубиша Јокић примио је 14. априла представнике падобранске екипе ВСЦГ "Небеске видре" и честитао им поводом запажених резултата остварених на параски такмичењима, одржаним на Јахорини (БиХ) од 28. марта до 1. априла.

Поред чланова екипе који су на так-

мичењима постигли највише успеха, старијих водника прве класе Мирољуба Јанићијевића и Радмиле Ђурић из 63. падобранске бригаде, пријему су присуствовали вођа екипе пуковник Ненад Кузмановић и начелник Управе за обавештајно-извиђачке послове, специјална и електронска дејства пуковник Раде Ђурић. ■

УКРАТКО

УДРУЖЕЊЕ ПЕНЗИОНИСАНИХ ПОДОФИЦИРА

Начелник Генералштаба ВСЦГ генерал-потпуковник Љубиша Јокић примио је 19. априла представнике Удружења пензионисаних подофицира Србије.

Чланови делегације, заставници прве класе у пензији Ненад Тодосић, Душан Пећанац и Пантелија Арсенијевић, обавестили су генерала Јокића о разлозима за формирање Удружења и о актуелним проблемима у вези са стандардом и статусом те категорије војних пензионера.

Генерал Јокић је информисао представнике Удружења пензионисаних подофицира о резултатима реформе Војске и указао на могућности за решавање покренутих питања, које би Генералштаб предузео у својој надлежности. ■

ДО ЗДРАВОГ РАДНОГ МЕСТА

У Сектору за материјалне ресурсе одржано је саветовање о примени *Закона о безбедности и здрављу на раду у систему одбране*.

О новинама које доноси тај закон, који је ступио на снагу 29. новембра прошле године, говорили су Вера Божић-Трефалт, директор новоосноване Управе за безбедност и здравље на раду Републике Србије, и њен заменик др Симо Косић.

Иако је тај значајни документ усмерен првенствено на привредне организације, неке одредбе ће се примењивати и у систему одбране. ■

М. Ш.

УСТАНОВЕ КУЛТУРЕ У УПРАВИ ЗА ОДНОСЕ СА ЈАВНОШЋУ

У оквиру реорганизације система одбране, три установе културе Војске Србије и Црне Горе, које су раније биле у саставу Управе за људске ресурсе Генералштаба ВСЦГ – Централни дом Војске СЦГ, Војни музеј и Уметнички ансамбл ВСЦГ "Станислав Бинички" – препотчињене су Управи за односе с јавношћу Министарства одбране, под чијим окриљем ће убудуће радити. ■

С. С.

НА ГРЧКИМ ОСТРВИМА КРФУ И ВИДУ

ДЕВЕДЕСЕТ ГОДИНА ПОСЛЕ

**Марш смрти преко Албаније
више је морална него физичка
епопеја Српске војске. Избегла
мањина из Србије показала се
великом и душевно горостасном.
Слике српског страдања и
херојства, као и оне на Крфу и
Виду, ушле су одавно у усмена
предања, у легенду. А легенде
су меморија народа.**

После пораза Аустроугарске војске на Церу и Колубари, крајем 1914. године, Врховна команда Немачке одлучила је да преузме даљу команду над ратним операцијама на Балкану. Према том плану била је предвиђена заједничка концентрична офанзива немачких, аустроугарских и бугарских снага са циљем да се Српска војска окружи и потпуно уништи.

Почетком октобра 1915. године, планирана заједничка офанзива под командом немачког генерала Мекензена отпочела је продором аустроугарско-немачких снага са севера, преко Саве и Дунава, и бугарских са истока.

Исцрпљена претходним балканским ратовима, биткама на Церу и Колубари, али и сада на два фронта, Српска војска је била принуђена на повлачење према Косову и Метохији а, затим, уз помоћ Црногорске војске, преко Црне Горе и Албаније на Јадранско море где је требало да јој помогну савезничке снаге како би, после опоравка и реорганизације, наставила борбу за ослобађање поробљене отаџбине.

Црногорска војска је помогла својој браћи колико је то могла. Херојском борбом и пожртвовањем током Мојковачке битке Црногорци су зауставили продор непријатеља и на тај начин обезбедили повлачење изнурене Српске војске и великог броја избеглица ка југу.

Међутим, повлачење Српске војске кроз албанске планине, врлети и кланце отежавали су зима, снег, глад, изнуреност, болести, стални напади албанских банди... Плаћена је страшна цена у људским животима јер се процењује да је током тог повлачења погинуло, умрло или нестало око 144.000 српских војника и

"Плава гробница"

У част погинулим војницима Дринске дивизије: амбасадор СЦГ у Грчкој Љиљана Баћевић

Градоначелнику града Крфа Јанису Трепеклису орден Немање првог степена уручио је министар Слободан Лаловић

око 100.000 цивила. Неке друге процене говоре да је током два месеца одступног марша Срба према мору нестало 217.000 деце, жена, људи и војника.

Коначним избијањем на Јадранско море, почетком јануара 1916. године, Српска војска је могла, заједно са избеглим народом, да почне, захваљујући савезницима, а пре свега Французима, своју евакуацију на грчко острво Крф. До 18. априла 1916. на то острво савезничким бродовима пребачено је око 145.000, а у Тунис (Бизерту) око 10.000 Срба.

Ипак, и поред присуства српске владе и Врховне команде на Крфу тог јануара услови за прихват и смештај толиког броја људи

БРОЈЕВИ ТУГЕ

У Првом светском рату народ Србије поднео је огромне жртве, највеће од свих зараћених земаља. Мобилисано је 737.000 војника или 24 одсто целокупног становништва. Од тог броја 379.818 српских војника и старешина заувек је остало на ратиштима, што значи да је Србија у том рату изгубила више од 50 одсто своје војске, а од целокупног мушког пунолетног становништва 57,6 одсто, односно више него сваког другог мушкарца.

Остатке Српске војске од 151.920 људи прихватили су крајем јануара 1916. савезници и пребацили на Крф и у северну Африку. Више од 11.000 тих српских војника помрло је од изнемоглости и болести и махом нашло свој гроб у водама Крфског залива око острва Видо.

нису били ни приближно одговарајући, па се број жртава из дана у дан повећавао. Дневно је, забележено је у ратним дневницима, на Крфу умирало и до 300 глађу, умором и болестима скрхраних српских војника које је првих дана, без шатора и било какве друге заштите, на острву пратила и ледена јануарска киша.

Захваљујући савезницима, нешто касније, војна болница пребачена је на острвце Видо надомак крфске луке где је настављено лечење рањених и оболелих Срба. Али, смрт је и даље наставила да коси српске војнике. Због недостатка простора на каменитом и без икакве вегетације острву Видо, сахрањивање српских мученика настављено је њиховим полагањем у море. Само од 23. јануара до 23. марта 1916. у море је на тај начин сахрањено око 5.000 српских војника. Море у Крфском каналу у којем су сахрањивани српски војници тако је и названо "плавом гробницом". Тај назив први је употребио српски песник Милутин Бојић у својој истоименој поеми која је постала симбол трагедије једне младости, једног народа и његове војске. Према многим сведочењима савезничких војсковођа и западних интелектуалаца, који су тада боравили на Крфу, таква трагедија до тада није била забележена у историји ратовања.

Одавање почасту у мору сахрањеним српским јунацима обележава се полагањем лорових венаца у "плаву гробницу". Прву почаст умрлим српским војницима на Видо одала је 17. маја 1929. ескадра Ратне морнарице Краљевине Југославије под командомом адмирала Јована Грбаваца, који је са собом узео са историјских места у Србији и Црној Гори и полагањем венаца у море. Традиција се, наравно, наставила и после Другог светског рата, до данашњих дана.

Тако је било и недавно...

Поводом деведесетогодишњице од искрцавања Српске војске на острво Крф, од 16. до 21. априла, на том за Србе светом месту, боравили су представници Министарства за рад, запошљавање и социјалну политику Републике Србије, Министарства одбране и Војске Србије и Црне Горе, амбасадор и војни изасланик СЦГ у Грчкој, те чланови Друштва за неговање традиција ослободилачких ратова Србије до 1918. године. Тим поводом на острвима Крф и Видо одржани су помени свим настрадалим и умрлим српским јунацима током трагичне 1916. године.

На острву Видо, 18. априла, испред Маузолеја српских ратника из Првог светског рата опело српским јунацима, умрлим после албанске голготе на острвима Крф и Видо, служио је крфски митрополит Нектариос.

У име председника Републике Србије Бориса Тадића венац, на коме је писало "Слава српским јунацима", положио је његов специјални изасланик вицеадмирал Јован Грбавац, а у име председника Владе Републике Србије Војислава Коштунице његов

специјални изасланик министар за рад, запошљавање и социјална питања Слободан Лаловић.

У име Министарства одбране и Војске Србије и Црне Горе венац су у Маузолеј на Виду положили генерал-мајор Љубиша Диковић, контраадмирал Драган Самарџић и пуковник Драган Катанић, а у име бројних присутних грчких делегација венац је положио градоначелник града Крфа Јанис Трепеклис. Драгољуб Јуришић, председник Друштва за неговање традиција ослободилачких ратова Србије до 1918. године, такође се поклонили сењима српских јунака и положио венац на острву Видо.

Том приликом, у име председника Србије и Црне Горе Светозара Маровића, министар Слободан Лаловић уручио је градоначелнику Крфа Јанису Трепеклису орден Немање првог степена и захвалио се целом грчком народу и посебно Крфљанима за све оно што су урадили за Србе и Србију током Првог светског рата и нагласио да је тада, у најтежим тренуцима, исковано пријатељство два православна народа велики залог и за будућност.

У уметничком делу програма обележавања те значајне годишњице српске историје учествовао је мушки октет хора Уметничког ансамбла ВСЦГ "Станислав Бинички".

Нешто касније, са школског брода "Јадран" Морнарице ВСЦГ, по традицији, уз највише војне почасте, српска и грчка државна делегација, делегације Министарства одбране и Друштва за неговање традиција ослободилачких ратова Србије положиле су лоровене венце у "плаву гробницу" када је прочитана истоимена поема и на палуби брода отпевана позната песма "Тамо далеко".

Обележавање деведесетогодишњице искрцавања Српске војске на острво Крф настављено је и следећег дана. Наиме, у неколико аутобуса државна и војна делегација, у пратњи припадника МО и Војске СЦГ, посетиле су на острву Крфу место Говино где су се јануара 1916. године искрцале прве српске трупе и на којем се данас налази спомен-плоча.

После подсећања на те дане кустоса "Српске куће" на Крфу Љубомира Сарамандића, венце су, као специјални изаслани-

Агиос Матеос: споменик грчком сељаку који је волео Србе

Српске и грчке државне и војне делегације на острву Видо

Делегација МО и ВСЦГ у Маузолеју српских ратника из Првог светског рата

Делегација Друштва за неговање традиција ослободилачких ратова Србије до 1918. у Говину, месту где су се искрцале прве српске трупе јануара 1916. године

"Српска кућа" на Крфу

Центар града Крфа

ци државне заједнице СЦГ, Републике Србије и МО, на спомен-плочу српским војницима, положили амбасадор СЦГ у Грчкој Љиљана Баћевић, државни секретар Министарства за рад Љиљана Милосављевић, вицеадмирал Јован Грбавац, пуковник Драган Катанић и у име Друштва Драган Јуришић.

У селу Агиос Матеосу, у унутрашњости острва, заправо месту на коме се налази Споменик гробља Дринске дивизије Српске војске из Првог светског рата, а које је грчки сељак Јанис Јанулис, чија је то иначе и била њива, добровољно подарио за ту намену и који је, пошто су посмртни остаци српских ратника касније пренети на острво Видо у Маузолеј, заветовао своје потомке да на тој њиви-гробљу, никада више не ору и не саде ништа, у име пијетета према српским јунацима, грчки свештеник одржао је тог дана помен умрлим Дринцима.

На том месту, под данас густим крошњама чемпреса, венце су положили амбасадор СЦГ у Грчкој и представници Министарства за рад, запошљавање и социјална питања, у име министра одбране СЦГ генерал-мајор Љубиша Диковић и у име Друштва пуковник у пензији Милоје Шћекић. О тој епопеји Српске војске 1916. године, поред споменика свим палим војницима Дринске дивизије, у име Друштва говорили су Спасоје Чубрак и председ-

ДО КРФА И НАЗАД

Испловивши у поноћ 15. априла из тиватске луке, школски брод "Јадран" путовао је, због узбурканог мора, до Крфске луке пуна 33 сата. Уз 46 чланова посаде, на броду је било и 25 чланова делегације Министарства одбране и Војске СЦГ који су присуствовали свим комеморативним свечаностима на Крфу и Виду. По испловљењу посади и укrcаним лицима додељени су сертификати о учешћу на крстарењу "Јадраном" од 16. до 21. априла 2006. Укупно, брод је на том путу прешао 410 наутичких миља и у повратку "Јадрану" је требало само 25 сати да уплови у тиватску луку.

ник крфске општине Мелитеон Сајас Андреас, док је понеку сузу присутнима, у уметничком делу комеморације, својом песмом о отаџбини, измамио војни октет.

По обичају, бројни присутни отишли су потом и до села Агиос Матеос где су, после црквеног помена, венци положени крај бисте грчком сељаку Јанису Јанулису, коју је подигло, у знак захвалности њему и његовим потомцима, Друштва за неговање традиција ослободилачких ратова Србије до 1918. године.

Како је то било и свих претходних година, грчки домаћини позвали су и овога пута све присутне из Србије и Црне Горе на заједнички ручак када су у Агиосу Матеосу одржали пригодни говори и размењени поклони. Истога дана, у послеподневним сатима, припадници МО и ВСЦГ обишли су "Српску кућу" на Крфу где су са посебном пажњом разгледали музејску поставку "Срби на Крфу од 1916. до 1918" коју је осмислио и са сарадницима реализовао пуковник проф. Милорад Прелевић.

Сутрадан, сидро на школском броду "Јадран" подигнуто је и све је било спремно за повратак у отаџбину. На молу крфске луке брод су испратили амбасадор СЦГ Љиљана Баћевић и изасланик одбране СЦГ у Грчкој капетан бојног брода Срећко Зеленбаба са супругом и сарадницима.

Са леве стране "Јадран" је остављао острво Видо, а са десне стару крфску тврђаву. На командном мосту брода, како и доликује, стајали су командант брода капетан фрегате Миленко Катић и његов заменик капетан корвете Предраг Супић. И док је "Јадран" полако клизио мирним крфским каналом, са горње палубе, посада и сва укrcана лица на броду, у ставу мирно, одавали су своју последњу пошту српским јунацима у "плавој гробници". ■

Душан МАРИНОВИЋ
Снимио Радован ПОПОВИЋ

**ТАКТИЧКО УВЕЖБАВАЊЕ У
250. РАКЕТНОЈ БРИГАДИ ПВО**

АКОРДИ РАКЕТАША

Задатак ракеташа био је да се запоседањем ватреног положаја, превођењем технике у борбени режим и увежбавањем гађања авиона у налету што боље припреме за евентуално ангажовање у одбрани нашег неба.

Дан када је изведено тактичко увежбавање јединица 250. ракетне бригаде ПВО био је кишан и магловит, тако да се са подунавских брегова изнад Ритопека није видела чак ни моћна набујала река.

У условима када нема довољно пара за чешће изласке на терен ради увежбавања, не пита се какво је време напољу. Киша која је лила као из кабла ставила је ракеташе на истинску проверу оспособљености.

На уређеном ватреном положају, и поред буке од агрегата, сви су се споразумевали са мало речи. У невеликој просторији на крају бетонског тунела анализирани су подаци који су важни за извршавање задатака.

– Налазимо се на командном месту ракетног дивизиона. Ту се раде прорачуни, и управо смо добили супозицију коју треба да решимо. Треба да извршимо задатак у што краћем времену – објашњава потпуковник Владимир Ђорђевић, командант једног од ракетних дивизиона бригаде, и додаје да информатичка подршка задовољава потребе јединице, мада би за ракеташе било добро да имају и новија средства.

■ ПРОВЕРА ОСПОСОБЉЕНОСТИ

Начелник Штаба 250. ракетне бригаде, потпуковник Радојица Суботић на увежбавању је у улози главног судије.

– Дивизион из Младеновца је изашао на ватрени положај и добио задатак по апаратури за комплексну контролу ракетног дивизиона, скраћено названој "Акорд". На основу тога што припадници те јединице покажу биће дата укупна оцена

борбене готовости дивизиона, те њихове оспособљености за извођење маневра и поседање ватреног положаја – каже потпуковник Суботић.

Завршно дана увежбавања ракеташи ће добити сигнал “ван приправности” и средства ратне технике биће преведена из борбеног у маршевски положај. Следи маршевање и враћање на основни ватрени положај у Младеновцу.

– Тежиште је на оспособљавању професионалних војних лица из састава дивизиона, који су и носиоци извођења тактичке вежбе, али и војника на одслужењу редовног војног рока. Према плану извођења здружених тактичких увежбавања Команде ВС и ПВО, сви ракетни дивизиони наше бригаде стављени су у приправност. Зависно од плана Команде ВС и ПВО, они ће бити ангажовани према одређеним тактичким претпоставкама – објашњава потпуковник Суботић.

Једна од супозиција вежбе била је и хемијски удес у миру. У околини Београда хаварије у хемијским постројењима могу да се десе од Винче до Панчева и даље. Род ракетних јединица ПВО обучава се и за предузимање одређених мера, радњи и поступака којима се могу спречити такви акциденти. На тактичкој вежби је управо из тог разлога један од задатака био спречавање терористичке групе да из ваздуха или са земље изведе саботажу са тешким последицама по човекову околину.

Апаратура за команду и контролу ракетног дивизиона “Акорд” има функцију тренажера и може да имитира сложеније налете авијације, при чему могу да се поставе и активне и пасивне врсте сметњи. То помало личи на видео-игрицу, али ипак је реч о увежбавању за озбиљан рад који ракеташима омогућава извршавање борбеног задатка.

Простор наше земље је потпуно покривен радом уређаја и на њему се могу имитирати различити циљеви, па и нетипичне летелице каква је “цесна”, при чему се само смање одраз и брзина. Људи који увежбавају борбене поступке су и иначе на тим дужностима, тако да брзо стичу потребне вештине које новим увежбавањима даље надограђују. Таква врста обуке је сада и најзаступљенија у бригади јер је налет наше авијације све теже остварити. Предност рада са стварном авијацијом, како истичу старешине, јесте сигурно у већој животности вежбе, мада се са тренажером доста брзо и лако могу савладати баш сви борбени поступци.

■ ОБУКА УРЕАЛНИМ УСЛОВИМА

– На апаратури је потпуно могуће провежбати реалну ситуацију – мишљење је оператера на “Акорду”, водника прве класе Ратка Лалића, који појашњава – Симулирамо маневар авиона по висини, по курсу и по брзини. То су аналогни видео сигнали, јер је систем тако пројектован. Током једног увежбавања одради се велики број задатака. За један задатак нам је иначе потребно шест до десет минута. У том времену ракеташи могу да „гађају” 10 до 12 циљева које им ми задамо.

Његов колега, старији водник Драган Ђурић, додаје да је “Акорд” руски уређај који припада старијој генерацији ракетне технике, али и у савременим условима налази примену и опстаје као вежбовно средство помоћу кога се могу проиграти сви типови задатака јединица ПВО.

Уређај симулира брзине од 100 до 1.000 метара секунди и висину лета до 40 километара. Другим речима, он “глуми” летелице, од пољопривредних авиона до противрадарских пројектила.

Припреме за гађање – постављање антене нишанског радара

ПОЧАСНИ ПОГОДАК

Припадници 250. ракетне бригаде ПВО главни су “кривци” за заустављање израде тзв. “стелт” бомбардера, америчке корпорације “Локид”. Најсавременији борбени авион Ф-117 срушио се те 1999. године на сремску ледину пошто су га пресрели наши ракеташи, што је “Локид” као гиганта авионске индустрије умало довело до банкрота.

То дело припадника 250. ракетне бригаде ПВО остаће записано у аналима ратовања, макар као “почасни погодак” у утакмици са неспорно јачим противником. Нажалост, јунаштво је често знало да кошта, а најскупља цена коју је бригада платила за то своје херојско дело јесте погибија деветорице њених припадника током ратних дејстава 1999. године.

За то време, у кабини борбене послуге вежба достиже кулминацију. Официр за вођење ракете, по упутствима које добија од руковоаца гађања, открива циљ, даје га на праћење и на издату команду лансира ракету на циљ. Током праћења извештава руковоаца гађања о свим променама које се дешавају у вези с циљем.

Према речима официра за вођење, искуство доста значи за само препознавање маневра који циљ врши, и сметњи које примењује. Смисао за оријентацију при том је врло битан, јер када руковоалац гађања изда команду неопходно је моментално поставити исправан азимут.

■ РАДАРИСТИ ИЗ СЕНКЕ

У кабини све наликује оперативном центру у малом.

– Оперативни центар је у ствари наша претпостављена команда, а ово у кабини је заиста нешто слично томе. Ту се налази послуга која директно изводи борбена дејства против непријатеља у ваздуху. Сваке године борбену послугу неколико пута проверава команда, а у међувремену се непрестано усавршавају. Врхунац обуке сваке послуге и дивизиона је увежбавање на резервним и наређеним положајима. Треба обучити не само извршиоце гађања већ целокупан састав дивизиона како би се дејствовало и у најтежим околностима – јасан је мајор Велимир Банак, који је тренутно у улози руковоаца гађања у борбеној послуги.

Мајор Жељко Живковић, командир ракетне батерије, са својом јединицом је задужен за извршни део посла. Задатак му је да обезбеди довољан број ракета које могу бити лансиране на циљеве у ваздушном простору. Пошто се ради о секундама, важно је да веза непрестано функционише. Од момента откривања циља до лансирања ракете протекне до 30 секунди, што је максимално време за дејство, и да би ракете биле приправне мора се сарађивати са осталим деловима јединице. Важна је и улога логистичара који долазе на лице места и отклањају евентуалне кварове.

У некој врсти сенке, али на послу од пресудног значаја за извођење вежбе, налазе се радаристи.

– Кажу да је овај радар нешто теже открити јер има специфично обликовање снопа зрачења и ради на фреквенцији коју не користе остали типови радара. Открива се најчешће визуелно јер антену је због величине немогуће сакрити. Имали смо чак и блиске сусрете са летелицама 1999. године, а пронашли су нас тек после месец дана – сећа се заставник прве класе Драган Богдановић, послужилац на радару П-18. Увежбавања какво је данашње за њега су рутина, па са еланом подучава млађе старешине које ускоро треба да га замене. Свако се труди да што боље уради свој део посла. ■

Александар АНТИЋ

СА АРТИЉЕРЦИМА
НОВОСАДСКОГ
КОРПУСА

ПРВИМ У ЦИЉ

Војници септембарске и децембарске партије и њихове старешине, припадници 16. мешовите артиљеријске бригаде из Руме, на полигону у Никинцима извршили су артиљеријска бојна гађања из топова 130 милиметара и вишецевних лансера ракета *оркан* и *огањ*

Иако временске прилике нису биле повољне јер је дувао јак ветар, артиљерци су тек са једном поправком довели разорне пројектиле до циља. А ценила се свака радња, од припреме оруђа, брзине и тачности заузимања почетних елемената до успешности погађања циљева.

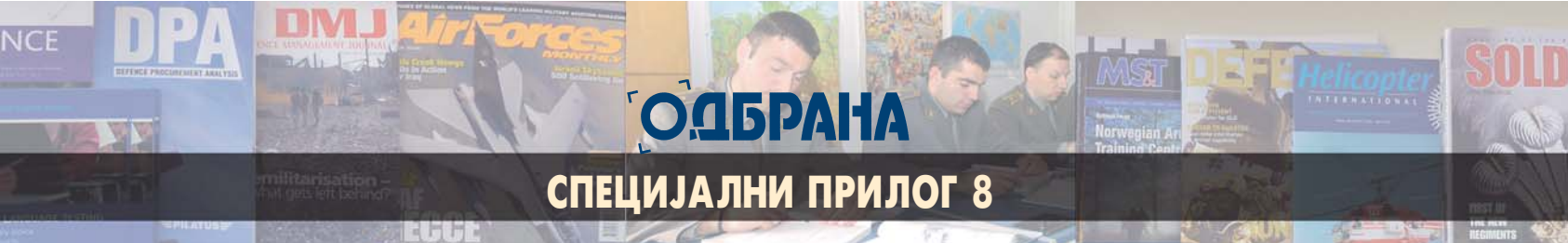
Високе оцене, све одреда одличне, саопштили су потпуковник Мирослав Стаменковић и мајори Вујадин Видовић и Милета Лукић, команданти дивизиона. Задовољство ре-

зултатима гађања није крио ни командант пуковник Жељко Обрадовић.

Гађања којима је, поред осталих, присуствовао и генерал-мајор Милош Мандић, заменик команданта Новосадског корпуса, са сарадницима, пратили су и студенти четврте године 127. класе Војне академије КоВ, Смер артиљерија. Они ће већ средином ове године преузети основне командирске дужности у артиљеријским јединицама Војске СЦГ. ■

Б. М. П.

СПЕЦИЈАЛНИ ПРИЛОГ 8

УЧЕЊЕ СТРАНИХ ЈЕЗИКА У ВОЈСЦИ СРБИЈЕ И ЦРНЕ ГОРЕ

ДА СЕ РАЗУМЕМО

Стара изрека каже да вредиш онолико колико језика говориш. Датира из времена када је знање, односно стицање знања било привилегија одређених друштвених слојева који су могли себи да приуште скупа школовања, углавном у иностранству. Значај познавања језика, ако га уопште треба тумачити, широко доминира филозофским и културним простором наше планете, а завршава се у свакодневной практичној примени. Људи са нашег простора имају изузетан дар за учење и много слуха за стране језике. Тачно је да у минулом времену ту предност нисмо користили колико смо могли (и морали), али то је питање за неку другу врсту анализе.

У војним школама језици су се споредно учили, а вештина говора и писања углавном је зависила од индивидуалних склоности и амбиција. Данас је војска већ по својој природи послата упућена на многе сфере изван матичног говорног подручја: сусрете са странцима, службени боравак у другим земљама, усавршавање, коришћење литературе... О ризници Интернета да не говоримо.

У свеколиким реформама Војске државне заједнице, где су, сем осталог, јасно зацртани осавремењивање, њени високообразовани (високопрофесионални) припадници, евроатлантске интеграције, учешће у мировним мисијама и школовање у иностранству, незамисливо је незнање бар једног или два језика. Енглески је свакако први на лествици. Све то намеће преиспитивање и обогаћивање стеченог знања за оне који га имају и брзо стицање знања за све који га немају. То ће бити један од услова професионалног опстанка... ■

УСЛОВ САРАДЊЕ

Иако учење страних језика, не само светски значајнијих већ и оних локалног карактера, у Војсци има дугу и богату традицију, искуство је показало да наши официри и подофицири, најчешће, немају онај ниво знања који осигурава успешну сарадњу с представницима иностраних армија. Промењене околности намећу нова, строжа правила и свестранију комуникацију. Или ћемо им се повиновати и “проговорити”, или ћемо остати сами.

О тварање наше земље према свету и све већа глобализација сучили су нас с потребом (и могућношћу) да се свету представимо на најбољи начин, да му понудимо знање које поседујемо, робу коју производимо и лепоту природног окружења у коме живимо. И кад смо, после свега што нас је снашло у последње две деценије, најзад спремни за свестрану сарадњу, као по правилу, појавиле су се препреке о којима нисмо ни сањали. Показало се да смо, свих ових година, занемаривали народну мудрост по којој, што више страних језика знаш, више вредиш. Готово преко ноћи сетили смо се да, поред руског, постоји и енглески језик. И како то обично бива, касније од других, започели смо убрзане целовите и, на махове, исцрпљујуће припреме у побољшању квантитета и квалитета изучавања страних језика у Војсци Србије и Црне Горе, које последњих месеци почињу да дају и коначне позитивне резултате.

Иако учење страних језика, не само светски најзначајнијих, већ и оних локалног карактера, у Војсци има дугу и богату традицију, искуство је показало да наши официри и

подофицири, најчешће, немају онај ниво знања који осигурава успешну сарадњу с представницима иностраних армија. У том смислу, нарочито се помиње енглески језик, чије интензивно савлађивање у Војној академији у Београду и гарнизонима у унутрашњости траје већ нешто дуже од две године. Иако смо још далеко од остваривања свакако амбициозне жеље и респективне идеје да сваки припадник Војске Србије и Црне Горе разуме и говори енглески језик, можемо рећи да смо дубоко загазили у њихову реализацију. То је неопходно не само зарад предвиђеног знатно масовнијег учешћа наше земље и војске у међународним мировним и хуманитарним мисијама, већ и због техничко-технолошке, рачунарске револуције, којој присуствујемо последњих деценија 20. века.

На основу опсежне процене дугорочних потреба за масовнијим и квалитетнијим изучавањем енглеског језика, у Војној академији се реализује додипломска настава по новим, модернизованим и побољшаним наставним плановима и програмима, усклађеним са стандардима Натоа (STANAG 6001), а за официре и подофицире, у радно и ванрадно време, организовани су десетомесечни, интензивни петомесечни и тромесечни курсеви, не само енглеског, већ и француског, италијанског, немачког и грчког језика. Услови су знатно бољи него ранијих година, углавном захваљујући страним донаторима, односно владама земаља чији се језик изучава.

СВЕ МАЊЕ ВРЕМЕНА

Потребе за убрзаним учењем енглеског језика, међутим, надрастају и тако организовану наставу. Искуство је показало да савлађивање страних језика у Војсци Србије и Црне Горе ре-

ално није сасвим усаглашено с интернационалним стандардима, док је провера знања, понекад, тешко одолевала високим међународним захтевима. Догађало се, наиме, да уверења која су полазници курсева добијали на крају обуке, или усавршавања, у стварности нису одражавала реалан ниво знања, већ само жељу кандидата за одређену функцију, или дужност. Оцењено је и да у Катедри страних језика нема довољно наставника енглеског, посебно с обзиром на будуће потребе. На основу досадашњих анализа, закључено је и да су десетомесечни курсеви прегрупи и неефикасни, док петомесечни и тромесечни могу бити и интензивнији.

У међувремену растао је и притисак финансијера, па је и на основу њихових, јасно дефинисаних захтева, најзад, недавно усвојен национални PELT (Program for English Language Training), формиран је независни тест тим за проверу знања и појачана екипа наставника енглеског језика на Катедри страних језика у Војној академији. Све то требало би да допринесе убрзаном остваривању амбициозних планова, по којима би, до 2010. године, Центар за изучавање енглеског језика на Војној академији, могао постати један од угледнијих регионалних војних центара.

О томе размишља и потпуковник Илија Кајтез, начелник Катедре страних језика, када каже да у тај пројекат улазимо с методологијом коју разуме савремени свет. "Нашу судбину одавно деле и земље у окружењу, које се, баш као и ми, суочавају с изазовима глобализације и планетарне интеграције. Центар за изучавање страних језика Министарства одбране сматрам интелектуалном претходницом свих наших будућих интеграција и активности. Пројекат PELT свакако има национални значај јер нам боље познавање страних језика отвара врата света толико широко колико сами пожелимо. Укључујући се у међународну поделу рада својим квалитетом, знањем, енергијом и свежином идеја, с правом можемо да очекујемо значајно место и успех у беспштедној интелектуалној утакмици", сматра потпуковник Кајтез.

Оно што нашу земљу, народ и војску најбоље може да препоручи свету свакако је наука, уз велико теоријско и практично војно знање. Немамо чега да се стидимо, то су потврдило и сва досадашња учешћа наших официра и подофицира у мировним мисијама. Већа доза знања енглеског језика од досадашње помоћи ће нам да се свету представимо на знатно ефикаснији начин. У томе свакако велику улогу може да одигра и Катедра страних језика са својим знатно подмлађеним наставним кадром. Поред курсева које ће у будуће организовати по квалитетнијим наставним плановима и програмима, заинтересованим припадницима Војске и Министарства одбране на располагању је и изузетно опремљен мултимедијални Центар за самостално учење енглеског језика. Библиотека поседује речнике, уџбенике, часописе и материјале с војном тематиком, која је такође на располагању заинтересованима.

ПОДРШКА ДОНАТОРА

Све је заправо надахват руке с јединим циљем да што боље савладамо стране језике и још активније се укључимо у међународне интеграције. У томе, наравно, имамо пуну подршку и иностраних партнера, посебно Владе Уједињеног Краљевства, под чијим се будним оком одвијаху све досадашње активности на мо-

*Национални тест тим:
професорке Миланка Ђукић,
Невена Шуберт, Бранка Димитров и
Валентина Миклуц*

дернизацији наставе у области енглеског језика. Један од најдоговорнијих људи за успех пројектованог модела, потпуковник Милан Тепшић, програм менаџер, сматра да свима који су ангажовани на пројекту PELT треба омогућити све услове за несметан и ефикасан рад и остваривање предвиђених, нимало лаких циљева.

У том смислу он се не либи да истакне и захтев за перманентним усавршавањем свих “карика” у ланцу оспособљавања, посебно наставника и инструктора, али и обавезу надлежних у Академији и Војсци да им то и омогући. Говорећи о мисији и визији којима су се руководили у формирању и организовању контролних и извршних тимова, потпуковник Тепшић напомиње да је у схватању изучавања страних језика, посебно енглеског, у војсци учињен коперникански обрт, инициран веома јасним и изричитим захтевима донатора програма.

“Од првог тренутка смо били свесни значаја и одговорности задатка. Омогућити квалитетно учење припадника Војске у међународним мировним и хуманитарним мисијама постао је наш приоритет. Да бисмо то остварили, било је потребно, између осталог, усагласити наставу и вредновање резултата по стандарду НАТОа STANAG 6001, идентификовати достигнути степен знања енглеског језика у Војсци, методолошки оспособити наставнике ангажоване на реализацији програма и омогућити им обуку у иностранству. Проблеми нису били занемарљиви. Дотадашњи критеријуми вредновања знања били су превише општи и нестандартизовани, тестови неусклађени са стандардом НАТОа, тежиште у изучавању није било на говорним вештинама, рок важења верификације знања језика износио је свега шест месеци. Учинили смо велике напоре да, коначно, раздвојимо наставнике с функцијом контролора, од оних који изводе наставу. Национални тест тим је сада у потпуности независан од Катедре страних језика и од Војне академије. Њихов посао је да непрекидно израђују тестове којима ће проверавати знање стечено на курсевима, да их константно упоређују с оним у другим земљама и побољшавају, све с циљем што веће усклађености знања стеченог на нашим курсевима и обуци, с оним које захтева STANAG. Саставни део пројекта PELT чини и непрекидно методолошко оспособљавање наставника и инструктора ангажованих у настави”, напомиње потпуковник Тепшић.

До 2010. године на Војној академији ће се, тако, по иновираним наставним плановима и програмима, реализовати петнаестак курсева, први од њих почиње већ после првомајских празника, чији ће полазници савладати различите нивое енглеског језика (STANAG 1, 2 и 3). Сваки курс подразумева обуку из разумевања, говора, читања и писања енглеског језика. На крају, полазници ће добијати стандардизоване оцене за сваку од тих вештина, оцене које ће им бити признате и ван наше земље. Ипак, треба рећи и то да ће праву и најреалнију оцену о нивоу знања енглеског језика припадници Војске Србије и Црне Горе добијати у иностранству, током учења у мировним операцијама и мисијама. С правом верујемо да се неће разликовати од оних које понесу из Центра страних језика.

Очигледно је да смо досадашње тешкоће у споразумевању са светом почели да савлађујемо одлучно и озбиљно. Масовније учење страних језика, енглеског пре свега, омогућиће нам да лакше исказемо све оне вредности које поседујемо и по којима смо дуго били препознатљиви. Њих је свет, према речима потпуковника Тепшића, одавно препознао, много више него ми. Страх од провере, страх од доказивања и ксенофобија од које несумњиво патимо, нестаће једино у смелом суочавању с окружењем и партнерима из света. ■

Душан ГЛИШИЋ

НОВИ ТЕСТОВИ ЗА СВАКИ ИСПИТ

У Националном тиму за тестирање налазе се Бранка Димитров, Валентина Миклуц, Невена Шуберт и Миланка Ђукић. Њихови тестови за проверу знања енглеског језика, које ће радити изнова за свако тестирање, треба да омогуће квалитетну и уједначену проверу слушаца курса и оцењивање приближно оном у иностранству. Стандарди на основу којих ће израђивати тестове биће усклађени са важећим у земљама НАТОа и Партнерства за мир, а сертификати које буду издавали важиће три године.

Истичући да је рад на изради и усклађивању тестова за проверу знања у области енглеског језика изузетно одговоран и напоран, искусна наставница енглеског језика Бранка Димитров, која своје велико стручно знање преноси студентима Војне академије још од 1985. године, напомиње да нов начин рада, предвиђен Програмом, обећава остваривање знатно бољих резултата од досадашњих. Последњих година професорка Димитров била је ангажована на курсевима и обуци официра и подофицира Војске Србије и Црне Горе, одређених за учење у мировним мисијама, па је стекла незаобилазна искуства и у тој области. С правом доброг познаваоца актуелног стања оцењује да ће тест тим имати доста посла:

– Од нас се очекује да отклонимо све неправилности, уочене током провера знања на курсевима енглеског језика и тако омогућимо стандардизованије, уједначеније оцењивање. Наши сертификати треба да буду исте вредности и квалитета какве поседују други центри за учење страних језика, тестирање ће бити објективније и поузданије, а оцене мерљиве и упоредиве с оним у иностранству. Зато ћемо за сваки испит имати друге тестове, једнаке, или сличне онима које попуњавају слушаоци у другим земљама. Да бисмо успели у томе, да бисмо заиста подigli квалитет и валидност тестова, повремено ћемо, уз размену искустава с колегама из других центара, обављати и упоредне анализе испитног материјала и метода рада. Ово је први пут да тим за тестирање ради само то, односно да не учествујемо у настави и превођењу. Таква искуства до сада нисмо имали, па резултате нове праксе можемо да оцењујемо тек за неколико месеци – каже госпођа Бранка Димитров, док њена млађа колегиница Валентина Миклуц подвлачи и обавезу перманентног усавршавања наставничког кадра.

– Језик је жива материја, подложна променама и усавршавању. Као и људи и њихов језик се мења, прилагођава времену и све брже живљењу. Зато је, ради остваривања жељених, високо пројектованих резултата, потребно непрекидно усавршавање, како оних који изводе наставу, тако и нас у тиму за тестирање. Време и окружење захтевају од свих нас додатне, често максималне напоре, ако желимо да останемо у трци. Тешко је стално надокнађивати изгубљено, сваки закаснио корак може скупо да нас кошта у времену које долази. Зато се од нас у тест тиму с правом много очекује. Наравно, као што ми учествујемо у провери и тестирању знања полазника курсева енглеског језика, исто тако је и наш рад подложен контроли. Провера квалитета наших тестова обављаће се непрекидно, у иностранству, тамо где официри и подофицири Војске Србије и Црне Горе буду у прилици да исказу знање стечено на курсевима енглеског језика. То је, на крају, најважнија провера нашег рада и квалитета самог Програма, – истиче Валентина Миклуц.

ИНТЕРВЈУ

ПОТПУКОВНИК ИЛИЈА КАЈТЕЗ,
НАЧЕЛНИК КАТЕДРЕ СТРАНИХ ЈЕЗИКА
ВОЈНЕ АКАДЕМИЈЕ

УЛАЗНИЦА БЕЗ КОЈЕ СЕ НИГДЕ НЕ МОЖЕ

Сви наши задаци, од изучавања језика на основним студијама до извођења курсева за поједине језике, имају своју вредност, што нам не дозвољава издвајање приоритета. Међутим, оно што нас свакако заокупља ових дана јесте припрема врло интензивног курса енглеског језика, који се први пут организује по Програму за учење енглеског језика – PELT.

Модеран начин пословања наметнуо је свим људима на планети потребу да савладају специфична знања и вештине и да прихвате пословне и радне критеријуме по узору на оне најуспешније у оквиру делатности којом желе да се баве. Ти критеријуми су данас свуда, од Непала до Португалије – исти. Поред коришћења различитих технологија, које се с временом даље унапређују, већ деценијама важећи пословни критеријуми имају једну константу – познавање енглеског језика.

Вредност војске у светским оквирима мери се њеном способношћу да буде произвођач безбедности, а не реметилачки фактор који ће својим акцијама изазвати нестабилност и своју државу учинити корисником услуга великих војних савеза који треба да јој пружи безбедност. Дакле, и сам задатак војске може да се схвати као пословни задатак. Знање енглеског језика тако постаје ствар која се подразумева у међународним војно-војним и цивилно-војним одно-

сима. Са жељом да сазнамо какве су могућности и перспективе изучавања страних језика у нашој војсци, разговарали смо са потпуковником Илијом Кајтезом, који је као начелник Катедре страних језика Војне академије свакодневно у контакту са наставницима, студентима и полазницима курсева, људима који се интензивно баве изучавањем страних језика.

– Шта је то актуелно у раду Катедре којом руководите? Шта се то променило са овом генерацијом полазника курсева страних језика у односу на њихове претходнике?

Прво, врло је битно да се истакне како смо у сарадњи са Сектором за људске ресурсе и Управом за кадрове дошли до сазнања да у наредном периоду морамо више да водимо рачуна о квалитету, структури и избору кандидата за курсеве. Тренутно имамо четири курса страних језика: немачки, италијански, француски и грчки. Ми који руководимо Катедром и наши професори врло смо задовољни избором кадра за та четири курса. Истакла бих чињеницу да су ти полазници већином официри, уз мањи проценат подофицира и цивилних лица из структура МО и ВСЦГ. Групе су изузетно повољне по годинама и структури. Ради се о млађим и веома мотивисаним људима, углавном чина од потпоручника до капетана прве класе. Сматрамо то веома битним, јер је засигурно реч о оним структурама на које МО и Војска могу да рачунају, бар у наредних петнаестак година. Са великом извесношћу можемо да тврдимо како ће њихово знање језика, стечено на курсевима, бити веома значајно у процесу укључивања наше војске у Партнерство за мир и приближавања евроатлантским интеграцијама, али и као услов за учешће у неким заједничким хуманитарним операцијама или мировним мисијама са другим армијама.

– Можемо ли, ипак, издвојити задатак који је први на листи приоритета Катедре страних језика Војне академије?

Сви наши задаци, од изучавања језика на основним студијама до извођења четири поменутих курса, имају своју вредност, што нам не дозвољава издвајање приоритета. Међутим, оно што нас свакако нарочито заокупља ових дана јесте припрема врло интензивног курса енглеског језика, који се први пут организује по Програму за учење енглеског језика – PELT. Енглески језик је данас постао улазница без које се нигде не може, и ми смо потпуно свесни тога. За сада су планирана три тромесечна курса. Замисао је да се спроводе врло интензивно, са циљем да се у перспективи по том систему припадници система одбране оспособљавају до другог нивоа познавања енглеског језика. Следећи корак биће достизање нивоа STANAG-2, војног стандарда познавања језика који гарантује квалитетну комуникацију са припадницима оружаних снага држава чланица НАТО и Партнерства за мир.

– На који начин се долази до кандидата који ће похађати поменути курс по Програму за учење енглеског језика – PELT?

Кандидати за чије су евентуално усавршавање заинтересоване надлежне управе Генералштаба и МО најпре обавезно морају да положе улазне или елиминационе тестове познавања енглеског језика. Посао наше катедре јесте да на објективан, крајње коректан и егзактан начин одредимо који ниво енглеског језика кандидати познају, те да листу са освојеним бодовима проследимо Управи за кадрове. После тога преостаје да се на вишем нивоу одреди ко ће бити послат на курс, што пре свега зависи од тога који је профил кадра у наредном периоду потребан МО и ВСЦГ. PELT је управо и усмерен на то да се школује кадар којем је знање језика најпотребније у обављању дужности.

– Колико ће градива морати да савладају полазници тог курса?

Без сумње, на курсу је неопходно савладати поприлично обимно градиво. Предвидели смо иначе да по Програму организујемо пет група са по дванаест полазника. Радило би се врло интензивно, по шест часова дневно, тако да ће ти кандидати, односно полазници, бити ослобођени својих основних дужности док похађају курс. Обезбеђен је и смештај на Војној академији за оне који нису из Београда. Поред преподневних шест часова, они ће у сваком случају морати да раде и по неколико часова поподне да би завршили домаће задатке и вежбања. После сваке седмице радиће тест провере, а после месец дана месечну проверу. По узору на већ постојеће курсеве, одржаваће се састанци на којима се уочава ко постиже колики напредак у учењу.

– Који метод учења преовладава у приступу настави код професора ваше катедре?

Ми комбинујемо класичан начин држања наставе у учионици са неким приступима који су већ нашли примену на студијама језика на универзитету. Трудимо се да у раду са полазницима, кад год је то могуће, учествују два професора. Наша искуства говоре да је за учење страног језика пожељно да сваки кандидат чује различите саговорнике и проба различите методе наставе. Мисао да различитост обогаћује дух врло је стара и уско је везана баш за учење страних језика. Наравно, у језик се не сме одмах ни "упливати" прешироко. Пре тога треба научити "одржавати се" у тој брзој реци. Управо зато у наставу укључујемо савете PER менаџера енглеског језика за СЦГ господина Џејмса Сатерланда Смита, који нам помаже и у набавци литературе и контроли. Као човек коме је енглески матерњи језик, он нам је велика потпора у раду. У изузетно опре-

мљеној учионици, једној од најмодернијих тог типа на југоистоку Европе, као својеврсна допуна такозваној класичној настави, полазници могу самостално да уче. Све то заједно чини заокружен систем учења језика током курса.

– Како би у таквим околностима, по Вама, требало да изгледа садашња Катедра страних језика?

У наредном периоду ми ћемо покушати да осмислимо и пут трансформације наше катедре у тело које за сада радно називамо Центар за изучавање језика. Суштина је у томе да кроз њен рад ефикасно повежемо напоре Управе за кадрове и Сектора за људске ресурсе како би систем изучавања језика у систему одбране био једна апсолутно рационална и економична целина, унутар које свако на најбољи начин ради свој део посла. Као начелник Катедре истичем да је наш првенствени да се сваком полазник курса посвети највећа пажња, да добије највише образовање и могућност за усавршавање у области изучавања језичких вештина.

САМО ЗА ПЕРСПЕКТИВНЕ

Ако се избегне упућивање на курсеве полазника који нису перспективни за потребе МО и ВСЦГ, решићемо и већину проблема у настави. Неће више бити људи који убрзо после курса одлазе у пензију или излазе из система одбране. Нужно је применити другачији модел размишљања о упућивању на курсеве језика, јер се за њих издвајају знатна средства, да не говоримо и о уложеној енергији професора и свих капацитета Катедре... Резултат мора да буде у складу с тим. Искуства и вештине којима располаже Катедра морамо поклонити онима који ће заузврат дати највише у служби. Уколико је неопходно, те људе треба обавезати и уговором, у коме би јасно стајало шта се од њих заправо очекује. Њихово знање би се валоризовало онда када је то Војсци као државној и друштвеној институцији најпотребније.

– Ту пажњу пружају пре свега наставници. Како је место и улога ваших професора у извођењу наставе?

Да Вас исправим, реч је заправо о професорицама. Оне су без икаквог претеривања најбољи део нашег кадра, иако и њих муче стамбени и финансијски проблеми као већину запослених у Војсци. Оно што препознају и странци јесте чињеница да је људски потенцијал код нас највреднији, и ја то увек с поносом истичем. О томе могу да сведочим и зато што сам неких петнаест година био предавач на Војној академији. Наставнички позив не трпи лош рад, импровизацију и стајање на достигнутом. Ви на сваком часу морате емитовати позитивну енергију. Имате пред слушаоцима, на неки начин, сваког дана испит, који пре свега полаже наставник. Зато морате бити нови, занимљиви и оригинални у приступу сваком ученику. Нажалост, наставници у нашој земљи то понекад као да заборављају. Ми на Катедри имамо идеалан спој професорица са по две деценије искуства и заиста елитних младих професорица које су пуне ентузијазма и енергије.

– Да се вратимо Програму за учење енглеског језика – PELT. Које још користи у области изучавања језика доноси његово спровођење?

Први пут имамо јасно и концизно дефинисане циљеве, кораке и приоритете када је у питању познавање језика. Када смо то написали и када је то Катедра превела и показала странцима који нас подржавају саветима и новчаним средствима, наишли смо

на потпуно одобравање. Имамо дефинисане снаге, средства и кадар који треба одшколовати. Хтео бих да вас подсетим да је све то предвиђено до 2010. године. Нама PELT омогућава да се пре-саберемо и реално сагледамо своје снаге. Знаћемо колико укупно имамо професора енглеског језика у систему одбране и добићемо пресек стања познавања енглеског језика међу официрима, подофицирима и цивилима.

– Каква су још побољшања могућа у односу на садашњи начин учења језика у Војсци?

Сада, између осталог, постоје гарнизони курсеви, које што пре морамо повезати у јединствен систем, како би они припремали кадар за први степен, односно за STANAG-1. Постоји идеја да би у оквиру будућих 12 до 15 гарнизоних места могли да запослимо по једног професора енглеског језика, чију би стручност и квалитет процењивала Катедра на конкурс, а бирао би их менаџер. Ти професори би били функционално везани за Катедру, односно будући Центар за изучавање језика. Тако би могли, на пример, свака три месеца да буду позивани ради давања инструкција, а менаџер би могао да их контролише и обилази. Они би на терену склапали уговоре о делу са другим професорима, ако се за то укаже потреба. Осим тога, резултати полазника гарнизоних курсева били би мерљиви по јединственој методологији. Ми из Катедре и сада идемо у гарнизоне, пре свега ради усаглашавања критеријума при оцењивању. Предложени начин рада омогућио би нам да све то што радимо буде трајно институционализовано.

– Шта спада у “ексклузивну” област којом се бави Катедра?

Једино Катедра има право да, по овлашћењу министра одбране, издаје потврде и лиценце за STANAG. За сада та потврда траје шест месеци, а надамо се да ће то касније бити и до две или три године. Очекујемо да с временом повећа повезаност Катедре са свима који говоре или пак предају језике, а припадају систему одбране. Циљ нам је да уколико неко помисли на језик, да му се у свести јави наш будући Центар за изучавање језика.

– Да ли амбиције таквог центра треба да водимо до границе наше државне заједнице?

Увек говорим да ми нипошто не смемо бити скромни науштрб наших стварних вредности. Спремни смо да наш центар учинимо интернационалним и ако евентуално прерастемо у регионални центар, наш циљ био би да искористимо одличне потенцијале које наша земља има. Београд је недавно проглашен за најперспективнији град југоистока Европе. Захваљујући квалитету наших полазника, који ће се убрзо наћи у контакту са светом, квалитету наших наставника и, на крају крајева, квалитету курсева које будемо спроводили, очекујемо да нас у окружењу препознају као ауторитет на пољу изучавања језика. Међународни центар за изучавање језика је ниво организовања од ког не треба лако одустајати. Ми сигурно имамо људе, енергију и потенцијале уопште да се изборимо за позицију коју заслужујемо. Сетимо се само да наша Војна академија има традицију дужу од 150 година, а основана је и до данас ради овде у Београду. Све данашње државе, некадашње републике СФРЈ, имају знатно мању традицију у томе. Зашто не искористити то што је овај град одувек био мотор за покретање целог подручја бивше Југославије.

– Како доћи до тога?

Морамо функционализовати и рационализовати систем и направити апсолутну објективизацију, о чему ће за поједине језике посебно водити рачуна групе стручњака, каква је она управо формирана за енглески језик – Национални тест тим. Наш производ, а то

је знање које ће показати на мултинационалним вежбама, радећи у штабовима заједно са странцима, може да буде првокласан. Иницијална подршка војних структура за то постоји. Велико разумевање свих, почевши од Управе Војне академије, даје нам наду да је све о чему сам говорио сасвим реално. Познавање језика као *condicio sine kva non* (услов без кога се не може), постаје данас и један од услова самог опстанка Војске као институције. Волели бисмо да изађемо "на црту" осталим академијама, да прихватимо конкуренцију и такмичење, од којег никад нисмо зазирали.

– Већ смо поменули да није исто знати страни језик уопште и знати тај језик према војним стандардима?

Заиста је тако. Војна терминологија је нешто што је посебно значајно за достизање стандарда какав је STANAG. Познато је да чак и професори енглеског језика који одлично владају општом терминологијом нису без додатних припрема у стању да положе више нивоа STANAG-а. Припадницима наших оружаних снага ће управо војна терминологија бити најпотребнија у сусрету са страним колегама током заједничких активности. Ми смо ту да им помогнемо да тај сусрет буде за њих и својерсна прилика за доказивање. Зашто да не?

ЗАНИМАЊЕ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК

Предвидели смо да у перспективи уведемо једно одељење или линију за учење српског језика. Имамо много позива страних војних представника, чак и неких људи из страних војних структура који су вољни да дођу код нас и уче српски језик. Треба подсетити да без обзира на политичке поделе и размимоилажења, странци штокавско – српскохрватско говорно подручје посматрају као јединствен језички простор, односно један језик. Ту је велика шанса за нас. Можда није најбољи пример, али видели сте да чак и у Хашком трибуналу нико не преводи са српског на хрватски или бошњачки. Ми као појединачно највећа земља и град у региону имамо највеће шансе да привучемо већи број странаца заинтересованих да науче језик којим се могу споразумевати на једном ширем простору од око 18 милиона становника, који говоре у суштини истим језиком. Многи од њих су до сада истакли да су расположени за размену официра кадета и многе друге солуције којима се унапређује међусобна сарадња. Учење језика при том помаже да се та сарадња оствари брже и ефикасније.

– Које језике студенти Војне академије уче на основним студијама?

Оријентационо могу да кажем, пошто се наши професори баве и основним студијама, да међу академцима има неколико процената оних који уче француски, исто толико немачки, десетак посто учи руски, а више од 80 посто енглески. Управо због тога што ће познавање енглеског језика бити претпоставка за рад у модерној војсци, нашим студентима и гимназијалцима указујемо на значај другог језика који за њих може бити добитна комбинација у будућности. Није на одмет да, на пример, имамо официре који са припадницима немачких оружаних снага комуницирају на њиховом језику. Имамо привилегију да будемо под посебном пажњом већине великих земаља које желе да овде посредством језика промовишу своју културу и традицију, сарађујући са нашом војском, која је код њих изузетно поштована због своје професионалности.

– Уче ли се на курсевима и језици земаља које нас окружују?

Упали смо у један проблем због процеса трансформације и захтева да се број професора који су цивили смањи. Отпустили

смо професоре мађарског, румунског и бугарског. Од географски блиских земаља остао је италијански и грчки језик. Грчка армија показује посебну жељу да се овде изучава њихов језик. Поклонили су нам и модеран кабинет како та спона са Грчком не би остала само традиционална, историјска и верска, већ да је веже и језик. Мислим да као држава не можемо увек ићи само економском логиком, већ треба узети у обзир да с престанком учења неког од језика суседних држава умногоме прекидамо и спону која нас кроз историју веже. Надамо се, ипак, да ћемо тај проблем превладати ангажовањем спољних сарадника.

– Колико сте током своје досадашње официрске каријере Ви лично били упућени на изучавање страних језика? Колико их говорите?

Ја сам током школовања учио руски језик, и то је општа прича официра те генерације. Источни део бивше Југославије био је углавном окренут Русији. Уз посао сам кренуо на часове енглеског, касније и на курс на ком сам имао срећу да учим код неких професорица које су и данас у саставу Катедре. Још тада сам изблиза видео како оне раде тај посао. Моје је мишљење и тада било да су оне елитни професори који улажу све своје потенцијале да пренесу своја знања.

– Још једном истичете њихове квалитете. Реците нам, на крају, да ли сте размисљали о томе да их некако додатно мотивишете за рад?

Такву озбиљност и такав приступ настави, уверен сам, нема нико у школама језика које се обично срећу. Предност наше катедре је изузетна концентрација квалитетног наставничког кадра и најсавременији уџбеници које добијамо од људи какав је наш саветник за енглески језик. На многим курсевима по граду има поприлично узимања новца без давања правог знања, јер се често користе и неодговарајућа литература и мањи је број часова. Ми ту видимо велику шансу за проширење наше делатности изласком на тржиште и пружањем наших услуга грађанству. Не можемо а да не споменемо како наше професорице, као и сви припадници Војске, имају изузетно мала примања. Треба размислити о томе да се уз одговарајућу законску регулативу, по моделу који тренутно успешно примењује ВМА, наше професорице додатно ангажују, ни на који начин не доводећи у питање квалитет основних студија. ■

Александар АНТИЋ

КУРСЕВИ
НЕМАЧКОГ,
ФРАНЦУСКОГ,
ИТАЛИЈАНСКОГ
И ГРЧКОГ ЈЕЗИКА

ПРИЛИКА ЗА ДОДАТНО УСАВРШАВАЊЕ

На Катедри страних језика Војне академије ове године се, поред планираног почетка учења енглеског језика по Програму за учење енглеског језика – PELT, одвијају и интензивни петомесечни курсеви четири светска језика: немачког, француског, грчког и италијанског

Људи који, уз енглески, познају још неки светски језик, у томе се сви надлежни слажу, биће све драгоценији будућој војсци наше државе, посебно у заједничким активностима са околним земљама.

Професорка немачког језика Тихана Павловић каже да је у почетку свим полазницима курса немачког језика било веома тешко, јер су то били прави почетници. Међутим, према њеним речима, после месец дана учења, све почиње да иде неким својим уобичајеним током. Да то буде тако пресудила је њихова велика мотивација, јер осморо од њих дванаесторо иде ускоро у Немачку. Троје садашњих полазника усавршаваће медицинске науке, а петорица ће се школовати у области финансија. Једни другима веома много помажу, јер су свесни да ће убрзо бити у прилици да полагају испите на том језику, а оцене које буду добијали биће сигурно веће ако њиме боље овладају.

Уџбеник је, како истиче професорка Тихана Павловић, такав да подразумева извесно предзнање, али уз филмове и касете који га прате настава се, ипак, несметано одвија. Предвиђено је да се до краја курса 80 часова посвети општим предавањима о језику и 30 часова војној терминологији. Немачки језик има много граматике без које је немогуће правилно говорити. Конструкција реченица је, такође, веома тешка, али има доста часова вежбања, тако да се може постићи задовољавајући успех у учењу.

– У француској групи има укупно 13 полазника. Згуснутији је и интензивнији наставни план у односу на некадашње десетомесечне курсеве, али се засад добро сналазимо – наглашава професорка француског језика Нада Ђокић. Она додаје да петомесечни курсеви не трпе много изостанака, јер је тешко надокнадити чак и једнодневно изостајање с наставе. Специфичност сваке групе полазника курса француског језика јесте неуједначеност унутар група. Курс је замишљен као почетни, али осим оних правих почетника увек буде и такозваних лажних, који су најчешће имали непосредног контакта са језиком. Но, иако је правим почетницима теже, они имају додатни мотив да ухвате корак са напреднијима. Улога наставника је да избалансира разлике које постоје унутар сваке групе. Компјутери и ДВД плејер, који су поклон француске војске, стално се користе у настави и знатно је олакшавају.

Италијански језик ове године учи 12 слушалаца. Мајор је највиши чин полазника, а у групи има и подофицира. Према речима професорке италијанског језика Јелене Дуковић, међу полазницима, сем почетника, има и оних који су похађали курсеве у поподневном термину, који су последњих година спорадично организовани. Техничка подршка настави италијанског језика доста је лоша. Просторија је мала и неуређена, а “Италијанима” недостају и уџбеници. Ове су године сами копирали потребни уџбеник, а након посете италијанског војног изасланика, који је видео знатно боље кабинете за остале језике, стигло је обећање да ће се покренути иницијатива да се кабинет уреди. Италијански можда јесте за нас лакши на почетку, потврђује професорка, али када се почне с граматиком – настају и тешкоће, тако да и он мора много да се вежба.

– Грцима је заиста стало да се њихов језик што више учи и они се на све начине боре за његову примену – каже професорка грчког језика Данијела Пајкић. – Грци приликом сваке посете Војној академији донесу неке дарове. Платили су цели кабинет у коме се данас учи, а обезбеђено је и довољно литературе. Грчки језик, иначе, радо уче многи студенти Војне академије, чак и војни гимназијалци, јер је до сада у више наврата грчка војска примала наше младиће у својству кадета на своје образовне установе. У групи за учење грчког има седам официра, који су, као и за групе за остале језике, изузетно брижљиво одабрани, тако да не чуди што одлично напредују. Нису имали никакво предзнање. Кренули су од ал-

фабета, али већ за два дана су научили да читају, иако су грчка правила читања тешка. Тај језик се не може упоредити ни са једним, јер не припада ниједној великој језичкој породици. Свакако је тежи од многих језика, али сви који га уче слажу се да је занимљив. Уз то, многе речи разумемо јер су ушле у све језике.

Професорке на сва четири, видели смо, врло јака курса, слажу се да би после постојећих петомесечних курсева, било добро најбољим полазницима пружити прилику за додатно усавршавање знања током напредног курса. За такав курс би по њима било сасвим довољно још око три месеца учења. ■

А. А.

Професорка Нада Ђокић

Професорка Тихана Павловић

Професорка Данијела Пајкић

Професорка Јелена Дуковић

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК **КАРИКА** **КОЈА НЕДОСТАЈЕ**

У оквиру настојања СЦГ да се прикључи евроатлантским безбедносним интеграцијама, од припадника МО и ВСЦГ очекује се да могу да се споразумевају са страним колегама. У време када ће из система одбране многи отићи, од оних који остану тражиће се умеће комуницирања на једном од језика који се користи у НАТОу. И ту почиње наша прича.

Свака епоха има језик који се дипломатији и економији наметне као опште средство споразумевања. У средњем веку латински, потом француски, данас је то неоспорно енглески. Зато је једна од кључних ствари у реформи система одбране управо савладавање тог језика. То је прва карика која ће омогућити споразумевање са окружењем, чији саставни део жели да буде и ова држава. Енглески је међународни радни језик и одређен број официра требало би да га говори како би могли да учествују на семинарима, конференцијама, војним вежбама, курсевима, у мировним операцијама са државама партнерима у региону и широм света.

Не значи то да се и пре у оквиру Војске није учио енглески језик, али – не по сада захтеваном стандарду. Стога је Министарству одбране била потребна сарадња, а најлогичније је да то буде са Уједињеним Краљевством, односно Британским саветом као институцијом за енглески језик и културу. Таква сарадња је и успостављена, те је уз њихову помоћ установљен PELT (Program English Learning Training) – Програм за учење енглеског језика по стандарду НАТОа 6001. Тај стандард је везан за сваки језик који је у употреби у војној струци у оквиру НАТОа, који га је и развио као изузетан систем за процену знања и употребе језика и по њему ради.

МОГУЋНОСТ УСАВРШАВАЊА

Војни изасланик Уједињеног Краљевства у Београду пуковник Сајмон Ванделур неоспорно је допринео оживотворењу тог програма, али и обједињавању донаторског тима, будући да би PELT требало да се финансира из различитих извора – већи део (две трећине) домаћег је порекла, а преостали (једна трећина) страног. Личност број два тог програма такође је Британац – стручни саветник Џејмс Сатерленд Смит из Британског савета у Београду.

Оштрица Програма јесте стварање четворочланог националног тима за тестирање, чији ће квалитет допринети препознатљивости наше нације. Програм је назван партнерским због сарадње МО и Британског савета, чиме постаје прихватљивији донаторима, а истовремено одражава и вољу за конкретно интегрисање. Британски савет је Програм, развијен уз помоћ господина Џ. С. Смита, препознао као врло квалитетан, чиме му је пружио неоспорни ауторитет. Програм пружа могућност и самим професорима енглеског језика на Војној академији да се усавршавају, односно да се ненаметљиво усмери њихов рад ка најефектнијем начину савладавања тог језика.

– Друге земље ће нас процењивати по квалитету нашег STANAG-а. Пошто је наша амбиција да се на Војној академији установи регионални центар за учење страних језика, инсистирамо на одличним професорима и капацитетима. Британска влада омогућила је отварање кабинета за учење енглеског је-

*Џејмс Сатерленд Смит
– стручни саветник из Британског савета
у Београду*

зика на Војној академији, који представља последњу реч технике, са непрекидном Интернет-везом, везом ученика и наставника, најновијом литературом, компакт дисковима и осталим училима која и технички и методолошки омогућавају да се буде у току са достигнућима савременог енглеског језика.

– Национални тим за тестирање радиће само то – биће тестери. У просторију у којој раде моћи ће да уђу само они и господин Џ. С. Смит, који води Програм. То нам је неопходно да бисмо остварили потребан квалитет који ће нам отворити пут на светско тржиште идеја. Ако успемо, имамо шансу да постанемо војни интернационални центар за учење енглеског језика – каже координатор Програма потпуковник Милан Тепшић.

Не треба заборавити да ће се од сваког нашег званичника који одлази у Брисел захтевати познавање језика на одређеном нивоу. Са нашом дипломом, имаће отворен пут.

Реч је о пионирском послу, у коме и тестови и тестери треба да буду неприкосновени, како би диплома коју издају вредела колико треба. По Програму за учење енглеског језика – PELT радиће се до 2010. године, када ће се развити аутономни капацитети Војске да ствара тестове и инфраструктуру, те омогући да излазни квалитет одговара међународном стандарду. До тада ће Британски савет пружати помоћ у савладавању енглеског на нашем терену.

ПОМОЋ ИЗ УЈЕДИЊЕНОГ КРАЉЕВСТВА

Како се, с обзиром на настојања СЦГ да се прикључи евроатлантским безбедносним интеграцијама, од припадника МО и ВСЦГ очекује да могу да се споразумевају са страним колегама, Уједињено Краљевство је учинило више корака у том смислу. Та

земља је од 2002. године до сада улагала више од 100.000 евра годишње за учење енглеског језика припадника ВСЦГ и МО. Између осталог, омогућила је и обуку 10 професора енглеског у иностранству, како би се оспособили за предавање у гарнизонима ВСЦГ, али и ван њих. Тренутно сарађује са МО СЦГ на поменутом програму (PELT), који укључује и друге донаторе. Норвежани, Холанђани, Канађани, изразили су интерес за укључивање у тај пројекат и његово подржавање, што би било значајно због његовог подизања на мултинационални ниво. Циљ Програма је оспособљавање за учење енглеског језика без странаца. Како све кошта, ни ово није нимало јефтино – ово би стране донаторе коштало више од пола милиона евра, од тога је 128.000 потребно за сам почетак Програма.

Други аспект помоћи Уједињеног Краљевства односи се на слање припадника МО и ВСЦГ на учење језика у Енглеску или друге стране земље. Више од 200 официра већ је завршило курсеве за учење енглеског језика, а Војно изасланство УК у Београду и даље настоји да 25 до 30 људи пошаље на курс у Енглеску. На Ројал колеџу школовање су завршила три наша официра, а на тронедељне курсеве у разне земље влада те земље и даље шаље припаднике МО и ВСЦГ. Полазници морају отићи са другим или трећим степеном знања, након чега се враћају са течним говором. Такав рад је, међутим, на дуги рок недовољно ефикасан, јер не може обухватити велики број људи. Зато је најбоље и најисплативије омогућити учење у земљи порекла похађањем тромесечних убрзаних курсева. Стога је и направљен PELT пројекат, коме ће значајна подршка бити и Кабинет за учење енглеског језика на Војној академији. ■

Снежана ЂОКИЋ
Снимио Г. СТАНКОВИЋ

НОВИ
ПРОГРАМ
ЕНГЛЕСКОГ
ЈЕЗИКА

ПРИЛАГОЂАВАЊЕ ЗАХТЕВИМА ВРЕМЕНА И ОКРУЖЕЊА

Интензивније укључивање наше земље у међународне интегративне процесе подразумева познавање и ефикасније коришћење страних језика, првенствено енглеског, те усклађивање процеса обучавања у тој области, па је у складу с таквим захтевима израђен Програм оспособљавања у области енглеског језика (Program for English Language Training – PELT), из кога доносимо изводе

Позашиште за израду и покретање Програма оспособљавања у области енглеског језика садржано је у опредељењу Србије и Црне Горе за приступ евроатлантским интеграцијама и сарадњу са НАТО-ом, пре свега посредством програма Партнерство за мир. У вези са тим, изражен је захтев за достизањем одговарајуће интероперабилности кадра Министарства одбране и Војске Србије и Црне Горе као предуслова за наименовање на дужностима у мултинационалном окружењу. Поред усклађивања постојећих норматива и процедура Војске са стандардима Партнерства за мир, односно НАТО-а, и достизања прописаних стручних и психофизичких квалификација, захтеви за интероперабилношћу односе се и на владање нивоом енглеског језика према STANAG-у 6001, који је прописан као један од услова за ангажовање на конкретним дужностима у мултинационалном окружењу.

Програм се реализује у складу са Смерницама за изучавање страних језика припадника Министарства одбране и Војске којима се, између осталог, утврђује и да се учење и провера знања страних језика у Министарству одбране и Војсци спроводи у складу са STANAG-ом 6001, да се формира тест тим за проверу знања страних језика и да је Управа за школство носилац планирања у области изучавања страних језика.

ЗАТЕЧЕНО СТАЊЕ

У оквиру активности на повећању интероперабилности кадра, у Министарству одбране и Војсци придаје се велики значај оспособљавању за владање страним језицима, пре свега енглеским, који се изучава током редовног школовања у војним школама (Војна академија и Војна гимназија), на неким нивоима стручног усавршавања (командно-штабно) и на курсевима. Курсеви енглеског језика организују се у Војној академији – за достизање језичке способности нивоа STANAG 2, и у гарнизонима Војске – за достизање језичке способности нивоа STANAG 1. Иако се од школске 2005/6. године изучавање енглеског језика реализује према новим наставним плановима и програмима, декларативно усклађеним са споразумом НАТО-а о стандардизацији (STANAG 6001), наведени споразум још није формално прихваћен објављивањем неопходних наређења, односно инструкција за примену одговарајућих табела за процену нивоа језичке способности и спровођењем процедура, који су иначе детаљно описани у њему.

Актуелни систем изучавања енглеског језика је оперативан, али недовољно функционалан. Услед непостојања довољно јасних кадровских пројекција и критеријума, оспособљавање кадра у овој области није у функцији садашњих а, пре свега, будућих потреба Министарства и Војске. Последица наведеног је непостојање кадра одговарајућег профила, довољног броја и квалитета оспособљености у области енглеског језика да задовољи потребе за будућим ангажовањем односно наименовањем на дужностима у мултинационалном окружењу.

Застарелост и недостатак системске регулативе у области изучавања страних језика у Министарству одбране и Војсци, те вакуум у овој области, настао укидањем некадашње

Школе страних језика ЈНА (1992. године), имају за последицу недовољну уређеност система вредновања знања енглеског језика.

Постојећи систем вредновања знања енглеског језика је старео и делом неодређен, са недовољним степеном објективности и практичности, високим степеном општости и нестандардности критеријума што, уз недостатак стандардизованих тестова знања, може утицати на објективност испитивача. Тежиште обуке и тестирања није на говору, већ је подједнако распоређено на све четири језичке вештине, а рок важења верификације знања енглеског језика је шест месеци.

Као директна последица наведених слабости, тачније недостатка јединственог инструмента за вредновање знања у Министарству и Војсци, јавља се проблем устројавања валидне евиденције о оспособљености кадра за владање енглеским језиком према конкретним нивоима језичких способности (вештина).

Друга, главна фаза, представља суштину Програма и реализоваће се у периоду од маја 2006. до краја 2010. године и то оспособљавањем кадра Министарства одбране и Војске, прве категорије приоритета, за владање енглеским језиком на нивоу језичке способности STANAG 1, 2 и 3. Оспособљавање у оквиру PELT-а реализује се на основу иновираних наставних планова и програма курсева енглеског језика, који омогућавају достизање језичких вештина (говорних и писаних) захтеваног нивоа STANAG.

STANAG 1

Оспособљавање за владање енглеским језиком на нивоу STANAG 1 реализује се на Катедри страних језика Војне академије, а намењено је следећим циљним групама припадника Министарства одбране и Војске: (1) кандидатима за учешће у мировним и хуманитарним операцијама планираним за наименовање на дужности распона војник–командир одељења (за достизање језичке способности SLP – Standardized Language Profile – 1111) и (2) кандидатима за наименовање на дужностима у изасланствима одбране СЦГ предвиђеним за послове помоћног особља изасланика одбране у земљама неенглеског говорног подручја (SLP 1121).

Цео пројекат реализује наставнички кадар са Катедре страних језика Војне академије уз ангажовање лица из грађанства (наставника енглеског језика), која поседују стручне квалификације и методолошку оспособљеност, потребну за успешну реализацију овог нивоа.

Оспособљавање омогућава да се савладају почетни ниво језичке способности и речник неопходан за уобичајено, куртоазно опхођење и минималне захтеве у пракси, попут тема из области путовања, исхране и становања, давање једноставних упутстава, тражење помоћи ... Циљ је достизање захтеваног нивоа језичких способности сагласно нивоу STANAG 1, односно стицање следећих нивоа говорних и писаних вештина:

А – слушање

Разумевање саслушаног: ниво за разумевање веома једноставних, кратких реченица у директном разговору. Може бити неопходно често понављање и успорен ритам говора. Грешке се јављају уколико постоји бука или друго ометање.

Б – говор

Грамматика и изговор: грешке су учестале и често могу произвести неразумевање. Тачност говора: адекватна за меморисане куртоазне изразе и уобичајене фразе, иначе не постоји.

Ц – читање

Разумевање прочитаног: одговарајући за читање ознака на улицама, назива зграда и лекција за почетнике. Постоји способ-

ност срицања непознатих речи и приближно тачног изговора (код језика који користе азбуку или поделу на слоге) да би се затражило прецизно значење од изворног говорника.

Д – писање

Постоји довољна контрола система писања да се задовоље ограничене практичне потребе. Могу се писати датуми и бројеви, сопствено име и националност, адресе итд. Остале способности за писање ограничене су на једноставне листе уобичајених појмова или неколико кратких реченица. Могу се јавити грешке у правопису.

STANAG 2

Оспособљавање за владање енглеским језиком на нивоу језичке способности STANAG 2 реализује се, такође, на Катедри страних језика Војне академије, а намењено је следећим циљним групама кадра Министарства одбране и Војске: (1) кандидатима за учешће у мировним и хуманитарним операцијама планираним за наименовање на дужност командира вода (SLP 2211), командира чете (SLP 2222) и предвиђеним за наименовање на штабним и осталим дужностима (SLP 2222); (2) кандидатима за учешће у мировним и хуманитарним мисијама планираним за наименовање на дужност члана мисије (SLP 2222), (3) кандидатима за наименовање у структурама Партнерства за мир и при НАТОу, планираним за специјализоване техничке дужности (SLP 2222) и (4) кандидатима за наименовање у изасланствима одбране СЦГ предвиђеним за

дужност изасланика одбране у земљама неенглеског говорног подручја (SLP 2231) и за дужности помоћног особља изасланика одбране у земљама енглеског говорног подручја (SLP 2231).

Оспособљавање омогућава да се стекне задовољавајући ниво језичке способности (за ограничену употребу) и да се овлада речником адекватним за једноставне и уобичајене захтеве на послу као што су давање упутстава и вођење расправа о пројектима чије су теме из веома познатих области. Значења речи су често непозната али се веома брзо уче.

Циљ је достизање захтеваног нивоа језичких способности сагласно нивоу STANAG 2, односно стицање следећих нивоа говорних и писаних вештина:

А – слушање

Разумевање саслушаног: поуздано у директној комуникацији у оквиру добро познатих области у уобичајеном друштвеном контексту. Понекад је потребна другачија формулација или успоравање разговора. Може бити непотпуно уколико постоји бука или неко друго ометање. Ретко је адекватно у праћењу конверзације између две особе које говоре матерњим језиком.

Б – говор:

Грамматика и изговор: значење се прецизно саопштава једноставним реченицама. Често се прибегава парафразирану да би се избегле сложене граматичке конструкције. Прилично уочљив изговор странаца, али он не утиче на разумљивост. Тачност говора: често умањена због оклевања и тражења одговарајућих речи.

ПОГРЕШНА СЛИКА

Из постојеће "персоналне" евиденције стиче се погрешна слика о оспособљености кадра у области енглеског језика. Из графикана се види да 8.396 припадника Министарства одбране и Војске "владају" неким од нивоа знања енглеског језика (2.977 подофицира, 3.735 официра и 1.684 цивилних лица) и то: 4.289 лица (1.719 подофицира, 1.740 официра и 830 цивилних лица) на нивоу "првог степена", 2.131 лице (490 подофицира, 1.101 официр и 540 цивилних лица) на нивоу "другог степена", док за 1.938 лица (768 подофицира, 892 официра и 278 цивилних лица) није могуће поуздано утврдити степен односно ниво знања енглеског језика. Поред тога, у Министарству одбране и Војсци има 38 лица са завршеним Филолошким факултетом – Одсек енглеског језика (два официра и 36 цивилних лица).

Наведени подаци, међутим, нису резултат вредновања знања према међународно прихваћеним стандардима, те су релативне употребљивости (даје се приказ свих лица која су учила енглески језик у последњих 30 година а не приказ лица која владају одређеним нивоом енглеског језика).

Ц – читање

Разумевање прочитаног: одговара за читање лекција средњег нивоа знања и једноставнијих колоквијалних тестова попут књига за децу. Захтева знатну употребу речника да би се читале кратке новинске вести. Писани материјал се ретко може разумети без превода.

Д – писање

Може се изводити уобичајена друштвена кореспонденција и могу се задовољити ограничене потребе из области професије. Познаје се механика система писања, изузев система комбиновања слова, при чему је способност ограничена на једноставне језичке структуре за појмове који се често користе. Праве се честе стилске и правописне грешке, те грешке у ситуацијама када треба поштовати конвенције у начину писања. Могу се правити једноставне забелешке, писати уобичајене друштвене и штуре пословне поруке. Материјал обично мора редиговати особа компетентнија за ову језичку вештину.

STANAG 3

Овај ниво се реализује на курсевима у иностранству, а намењен је следећим циљним групама кадра Министарства одбране и Војске: (1) кандидатима за учешће у мировним и хуманитарним операцијама, планираним за наименовање на дужност команданта батаљона и вишим дужностима (SLP 3322) и за наименовање на штабним дужностима (SLP 2233), (2) кандидатима за учешће у мировним и хуманитарним мисијама планираним за наименовање на дужност вође мисије (SLP 3333), (3) кандидатима за наименовање на дужностима у структурама Партнерства за мир и при НАТОу, планираним за штабне (SLP 2233) и за командне дужности (SLP 3333) и (4) кандидатима за наименовање у изасланствима одбране СЦГ, планираним за дужност изасланика одбране у земљама енглеског говорног подручја (SLP 3342).

Садржаје оспособљавања реализује наставнички кадар изабраних мултинационалних центара за изучавање енглеског језика у иностранству. Планирано је да од 2007. године, након израде одговарајућих наставних планова и програма и методолошког оспособљавања наставника, и овај ниво реализује кадар са Катедре страних језика Војне академије.

Оспособљавање омогућава достизање доброг нивоа језичке способности (обезбеђује минимум компетенције из области професије) и овладавање речником адекватним за сваку врсту практичне и друштвене конверзације и за дискусије из области професије у оквиру тема из познатих области.

Циљ је достизање захтеваног нивоа језичких способности сагласно нивоу STANAG 3, односно стицање следећих нивоа говорних и писаних вештина:

А – слушање

Разумевање саслушаног: одговарајуће за праћење радио преноса, разговора образованих изворних говорника који користе стандардни прихваћен језик. Могу промицати детаљи, регионализми или дијалекти, али основно значење се интерпретира коректно.

Б – говор

Грамматика и изговор: добро разумевање читавог опсега једноставних и коришћење сложених структура. Грешке се понекад јављају али се постиже прецизно значење. Прилично је уочљив изговор странаца али он никад не утиче на разумљивост. Тачност изговора: ретко умањена због несигурности. Одржава се парафразирањем када је то неопходно. Не постоји проблем тражења адекватних речи.

Ц – читање

Одговарајући за стандардне текстове и највећи део стручног материјала из познате области професије. Уз просечно владање лексиком овај ниво је довољан за већину новинских чланака о друштвеним, политичким, економским и војним темама. Информација се добија из писаног материјала без потребе за преводом.

Д – писање

Може се водити груба официјелна кореспонденција или се могу писати извештаји из стручних области. Постоји довољно познавање структура правописа и лексике да би се прецизно пренела порука, али стил може указивати на чињеницу да текст пише странац. Све што је писано у формалном облику мора редиговати добро образован изворни говорник.

ОСПОСОБЉАВАЊЕ ИНСТРУКТОРА И НАСТАВНИКА

Програмом је предвиђено и оспособљавање инструктора за методолошко обучавање наставника енглеског језика. Оно се реализује путем одговарајућих курсева у иностранству, а намењено је наставницима енглеског језика Војне академије. Основни циљ је стицање лиценце инструктора методолошког оспособљавања наставника енглеског.

Методолошко оспособљавање наставника енглеског језика реализује се путем семинара у Војној академији и у иностранству. Основни циљ је методолошко оспособљавање наставника енглеског језика за реализацију наставе према садржајима и методологији који су неопосредније у функцији достизања нивоа језичких способности према STANAG-у 6001.

Поред наставника енглеског језика у оквиру Програма, оспособљавање је усмерено и ка другим циљним групама: (1) наставницима енглеског језика војних школа и (2) наставницима енглеског језика ангажованим у војним школама у статусу спољних сарадника. Планирано је да се од 2007. године оно реализује у земљи. Реализовали би га наставници енглеског језика из Војне академије који су стекли лиценцу инструктора.

Национални STANAG тест за вредновање знања енглеског језика замишљен је као тростепени тест укупног познавања енглеског језика, намењен за оцењивање нивоа језичке способности, односно четири језичке вештине, сагласно специфичним критеријумима и степенима које је одредио STANAG 6001, те у складу са њиховим BILC (Bureau for International Language Cooperation)

интерпретацијама. Резултати овог теста биће независни од резултата постигнутих на претходно завршеним курсевима енглеског језика и не могу се упоређивати са ALC (American Language Course) степенима знања.

Тест ће се развијати у складу са смерницама које су наведене у одобреним Спецификацијама за национални STANAG 6001 тест. Пре него што постане део система вредновања, тест ће бити подвргнут строгим проверама поузданости и валидности. Током његове израде тежиште активности биће на стандардизацији критеријума и спровођењу тестирања, провери валидности теста на кандидатима у иностранству, статистичкој обради резултата, избору, модификацији и доради питања након статистичке анализе.

Тест ће обухватити следеће нивое почетне (ниво 1 – Elementary), задовољавајуће (ниво 2 – Fair/Limited Working) и добре (ниво 3 – Good/Minimum Professional) језичке способности, а састојаће се од четири дела који ће тестирати четири језичке вештине: слушање, читање и писање (први дан) и говор (други дан). Језичка способност кандидата биће изражена четвороцифрено, у складу са SLP (Standardized Language Profile).

За сада, једини центар за тестирање биће на Војној академији. Тестирање ће се реализовати једном месечно, а по потреби и чешће, према посебном плану Управе за кадрове. Замишљено је да се након 2007. године реализује тромесечно. Трајаће два до три дана, зависно од броја кандидата (максимално 30). ■

Д. ГЛИШИЋ

КАКО ЈЕ НАСТАО PELT

БОЉЕ УВЕЗИВАЊЕ СИСТЕМА

Према Програму изучавања енглеског језика – PELT, ускоро прва група полазника треба да почне интензивно учење на курсу при Катедри страних језика Војне академије. Искуства прве генерације полазника утицаће на даље спровођење тог програма. Основне смернице су јасне, а тежи се што рационалнијем моделу школовања.

У разговору са пуковницима Александром Савићем, начелником Одељења за школство у Управи за школство, и Момчилом Бисенићем, начелником Одсека за усавршавање у тој управи, сазнали смо како се дошло до одлуке да се осмисли и спроведе у дело PELT, који, према мишљењу надлежних структура, представља добар модел за усмеравање учења страних језика у нашој војсци.

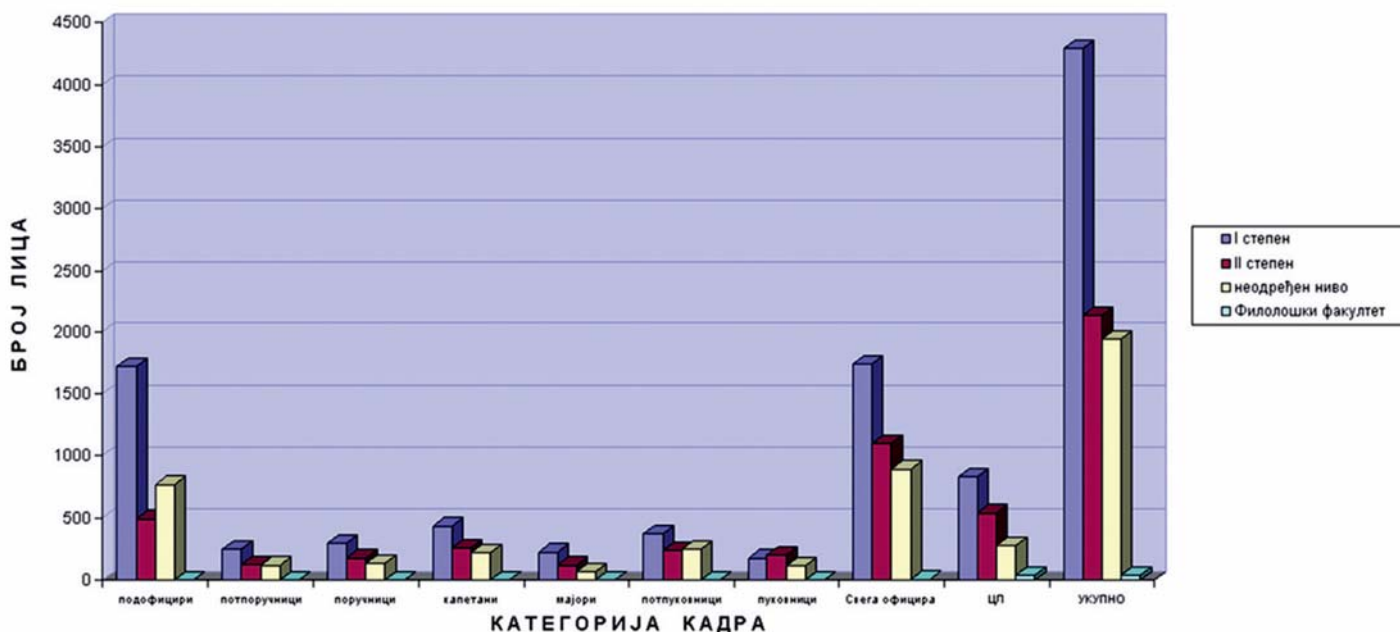
Страни партнери су у свим досадашњим контактима показали велико занимање за помоћ у побољшавању укупне интероперабилности наших трупа током евентуалног ангажовања у заједничким операцијама са армијама других земаља. Познавање енглеског језика при том има највећи значај – истиче пуковник Бисенић.

– Не би се смело помислити да креирање и спровођење Програма за учење енглеског језика – PELT подразумева било какво прејудуцирање војнодипломатских потеза наше државе. На том пољу – наглашава пуковник Бисенић – ништа се неће предузимати без одлуке надлежних државних органа. PELT не узима приступање евроатлантским интеграцијама као већ свршену ствар. Он, међутим, пружа сигурнију основу за очекивање да ће припадници наше војске бити у стању да на ваљан начин комуницирају са страним официрима у свакој прилици када треба да искажу своју професионалност. *Стратегијским прегледом одбране*, који је у изradi, и другим документима прецизирани су задаци Војске, па су зато творци Програма ишли у правцу што ефикасније припреме ВСЦГ за укључивање у међународне интеграције. Планирањем Програма за учење енглеског језика – PELT настојало се да се обезбеди одговарајућа материјална и кадровска база за учење енглеског језика, те

УЧЕЊЕ СТРАНИХ ЈЕЗИКА У ВОЈСЦИ СРБИЈЕ И ЦРНЕ ГОРЕ

Стање познавања енглеског језика у МО и Војсци СЦГ

да се све то хармонизује са захтевима стандарда НАТО STANAG 6001, који се односи на стандардизовање језика.

– Трудили смо се да за приступ Програму обезбедимо различите категорије кадра, разврстане према чиновима унутар сваке категорије ради њихових будућих перспективних ангажовања – каже пуковник Бисенић.

Програм за учење енглеског језика – PELT је мултидисциплинарни пројект Управе за школство, као носиоца подсистема школовања у систему одбране. Начелник Сектора за људске ресурсе МО Зоран Јефтић лично се укључио у рад на Програму, као главни за његову реализацију и контролу. Програм менаџер потпуковник Тепшић задужен је за сарадњу са великим бројем људи из наше земље и иностранства, који ће, свако са своје позиције, помоћи да Програм постане стварност.

Према речима пуковника Бисенића, сви који тесно сарађују на Програму дали су свој значајан допринос. Непосредни извр-

шиоци су део Катедре страних језика Војне академије и део команди одређених гарнизона. Начелник ГШ је својим наређењем већ прецизирао критеријуме за упућивање на полагање конкурсног елиминационог теста за Програм.

Једна од недоумица приликом планирања Програма, према речима пуковника Савића, била је укључивање у наставу „*nejtiv spikera*“, предавача коме је енглески матерњи језик. На Катедри страних језика имамо одличне професоре, што је оцена и саветника Смита, и они ће сами изводити наставу са првом генерацијом полазника. Обилазак изабраних центара у Европи у којима се на сличан начин учи енглески језик даће и дефинитиван одговор на питање да ли је потребно ангажовање „*nejtiv spikera*“. У Мађарској, на сличном програму на универзитету „Миклош Зрињи“, на пример, за војну терминологију ангажују се и неки пензионисани наредници и капетани из армија са енглеског говорног подручја. У сваком случају, како истиче пуковник Савић, неће бити проблема да се Програм унапреди у том смеру.

Планирано је да се ускоро и осталим припадницима МО и ВСЦГ, уз личну партиципацију, омогући полагање елиминационог теста. PELT ствара претпоставке да се наш кадар лакше и брже укључи у светске токове. По мишљењу пуковника Савића, у односу на нама сличне земље, поготову оне из региона, уопште не заостајемо у познавању страних језика. Потребно је само боље повезати све елементе система изучавања језика у Војсци и бити мало више принципијелан, у чему ће нам реализација Програма у многоме помоћи.

Уз огаду да је тешко говорити у опште име, пуковници Савић и Бисенић наглашавају да је основна замисао Програма почетак уређења целокупне области изучавања језика у Војсци. Старт тог програма биће нуклеус евентуалног будућег Центра за изучавање језика на нивоу Министарства одбране. Поред наших држављана, у том центру би језик, пре свега српски, изучавали и страни држављани. Сам PELT, његова методологија и организација биће добар пример за организовање изучавања и осталих језика. ■

А. АНТИЋ

СТРОГА СЕЛЕКЦИЈА

Програм је веома осетљив у смислу избегавања перспективног кадра и неекономичног трошења новца. Циљ је да се на курсеве упућују људи који су стварно у Г-1 и сличним структурама планирани за дужности на којима им је потребно знање језика. За разлику од досадашњег система учења језика у Војсци, односно стварања широке базе, па тек онда селекције, надлежни из Генералштаба и МО сами ће изабрати кадар који желе да школују. Тек после тога, на основу тестирања на Војној академији, видеће се коме од њих треба укључити прилику за додатно усавршавање.

– Настојаће се да се најмање на крају сваког тромесечног циклуса, а по потреби и чешће, спроведу анализе, јер ће Програм тако доживљавати трансформацију и надоградњу ради побољшања ефеката који се очекују – објашњава пуковник Савић, који у име Управе за школство надзира рад на припреми Програма.

ПОТПУКОВНИК МИЛАН ТЕПШИЋ, ПРОГРАМ МЕНАѢР PELT-A

ОДЛУЧНИ У РЕАЛИЗАЦИЈИ

Дешавало нам се да у иностранство, на различите стручне семинаре и симпозијуме, с једне стране, оду добри познаваоци енглеског, али недовољно квалитетни војни стручњаци, а, с друге, експерти из струке, с преводиоцима. Није то остављало баш леп утисак. А то је штета, посебно ако знамо да смо у свету веома цењени, управо због професионалних, стручних квалитета – наглашава потпуковник Тепшић.

Један од најодговорнијих људи за успех амбициозног и веома садржајног пројекта за обуку припадника Министарства одбране и Војске у области енглеског језика, PELT, свакако је његов програм менаѢер, потпуковник Милан Тепшић, чије респектабилно инострано искуство, посебно из Центра "Џорџ Маршал", свакако омогућава реалније сагледавање свих мана и врлина досадашњег учења страних језика и квалитативну процену замишљеног. Стога је наше прво питање и везано за разлоге због којих је инициран нови начин оспособљавања. Шта то, у ствари, није било добро?

– Неколико разлога лежи у основи новог пројекта. Прво, било је потребно усагласити методологију обучавања у области страних језика у нашој војсци с оном коју данас користе све војске у Партнерству за мир, односно у НАТОу и окружењу. Ти стандарди су нам познати. STANAG, скраћеница настала од енглеских речи STANdardisation AGreement (споразум о стандардизацији), означава међународни војни стандард настао из потребе усаглашавања у различитим областима ради побољшања ефикасности здруженог деловања. У областима које, по својој природи, излазе ван националног оквира и директно утичу на функционисање Алијансе, у мери у којој је то неопходно, усаглашавају се процеси, процедуре, термини и услови заједничког рада актера који долазе из различитих држава. STANAG 6001 везан је за језик као средство комуникације у евроатлантској заједници и њиме се описују нивои познавања страног језика. У облику табеле, означени бројевима од 0 до 5, описано је шест нивоа познавања неког језика и то, ниво 0 – нема практичног знања, ниво 1 – основни, ниво 2 – задовољавајући (ограничена употреба) ниво 3 – добар (минимална употреба у професији) ниво 4 – врло добар (потпуна употреба у професији) и ниво 5 – одличан (ниво изворног говорника / двојезичност).

Важно је да ниво знања страних језика, вреднован једном од ових оцена буде исти код сваког припадника мисије, ма из које земље долази. То, кад је реч о припадницима Војске Србије и Црне Горе, до сада није био случај.

Други је разлог, свакако, то што нам се дешавало да у иностранство, на различите стручне семинаре и симпозијуме, с једне стране, оду добри познаваоци енглеског, али недовољно квалитетни војни стручњаци, или, с друге стране, експерти из струке, с преводиоцима. Наша су искуства и дискусије увек веома пажљиво проучавани и озбиљно разматрани.

Трећи разлог је што, кад је реч о изучавању страних језика, посебно енглеског, веома каснимо у поређењу са земљама у окружењу. Крајње је време да почнемо да користимо наше компаративне предности и околност да смо до пре десетак година били водећи у региону, и тако смањимо претеће заостајање. Зато смо пре извесног времена кренули у пројекат PELT, с великим амбицијама и вером да ћемо успети.

Пројекат је прихваћен, амбиције његових творца добиле су највише оцене и у Војсци и у Министарству одбране. Колико вам је та подршка најодговорнијих значила у различитим фазама реализације пројекта?

– Идући у сусрет обавезама и активностима Војске које су пројектоване “Стратегијским прегледом одбране” и другим стратегијским и доктринарним документима Србије и Црне Горе, а уско су повезане са њеним будућим чланством у Партнерству за мир, Министарство одбране покренуло је Програм оспособљавања у области енглеског језика као део организованих напора ради достизања захтева за интероперабилношћу кадра Министарства и Војске у мултинационалном окружењу. Програм се развија са наменом да дугорочно обезбеди потребе за кадром оспособљеним за владање енглеским језиком на једном од нивоа језичке способности, верификованог према споразуму НАТОа о стандардизацији (STANAG 6001), који ће задовољити услове за ангажовање односно наименовање на конкретне дужности у мултинационалном окружењу. Пројекат је у складу и с наређењем помоћника министра за људске ресурсе од 25. октобра 2005. за формирање тима за израду PELT-а, односно Програма изучавања енглеског језика према споразуму НАТОа о стандардизацији. PELT се реализује у складу са Смерницама министра одбране за изучавање страних језика припадника МО и Војске, којим се, између осталог, утврђује да се учење и провера знања страних језика у МО и Војсци спроводе у складу са STANAG-ом 6001, да се формира тест тим за проверу знања страних језика и да је Управа за школство носилац планирања у области изучавања страних језика. Најзад, теоријску основу Програма чини “Пројекат за изучавање енглеског језика”. Из свега тога се види да су иза Програма стали министар одбране, његов помоћник за људске ресурсе, Управа за школство Генералштаба ВСЦГ и Војна академија, првенствено Катедра за стране језике, што најбоље сведочи о значају оспособљавања припадника Војске и Министарства одбране из области страног језика на нови начин. Подршку тих људи имали смо од почетка рада на реализацији идеја садржаних у PELT-у, а ако узмемо у обзир све тешкоће на које смо наилазили, јасно је да без помоћи најодговорнијих не бисмо успели да их отклонимо.

На које тешкоће и проблеме мислите?

– Пре свега на оне које су укоренење у нашем менталитету. Много је времена изгубљено у почетку рада на пројекту, било је покушаја и да се значај PELT-а релативизује, да се на предстојеће курсеве шаљу и они који немају довољно предзнања, што је утврђено на тестирању спроведеном у два маха, било је притисака и несналажења у оцењивању резултата... Но, све смо то успевали да отклонимо уз помоћ челних људи Сектора за људске ресурсе и Управе за школство.

Катедра за стране језике Војне академије главни је извршилац амбициозног пројекта. Квалитет искусних, али и оних млађих наставника енглеског језика је неспоран. Да ли их има довољно?

– Сви наставници који учествују у реализацији PELT-а пажљиво су изабрани, између осталих и они у тест тиму. У њиховом избору учествовали су и представници Велике Британије, односно Британског савета у Београду, тако да око тога нема дилеме. Сваки полазник имаће прилику да ради на рачунару, да користи опрему кабинета за самостално учење енглеског језика и све друго што имају и најмодернији центри страних језика у земљама Партнерства за мир.

За ефикасну и квалитетну реализацију веома амбициозног PELT-а било је потребно, између осталог, оформити и тим за проверу знања (Национални тест тим) који би радио у складу с општеприхваћеним нор-

ПРОПИСАНИ КРИТЕРИЈУМИ

Службени језици споразумевања у НАТОу су енглески и француски језик, а за оцену познавања тих језика израђују се тестови усклађени са стандардом STANAG 6001. За сваког кандидата који се тестира по том стандарду израђује се језички профил у виду четири цифре, од којих свака за себе означава ниво познавања страног језика за одређену језичку вештину. Те четири цифре, свака у распону од 0 до 5, редоследно означавају вештину слушања, говора, читања и писања. Испред тог броја, сачињеног од четири цифре, стављају се три велика штампана латинична слова SLP (Standardized Language Profile), што представља енглеску скраћеницу која значи Стандардни језички профил. Тако, на пример, ако нека особа након тестирања добије језички профил SLP 3242, то значи да је ниво познавања страног језика за језичку вештину слушања – 3, говора – 2, читања – 4 и писања – 2.

За све дужности и активности које се реализују у вишенационалном окружењу у земљама чланицама НАТОа и у партнерским земљама, прописује се потребни SLP, и свако лице, војно или цивилно, које ће да обавља дужност у вишенационалном окружењу добија након језичког тестирања свој SLP. Особа која има нижи ниво познавања језика у некој вештини од прописаног не може да обавља ту дужност, тако на пример, дужност или активност за коју се тражи SLP 3232 не може да обавља особа са језичким профилем SLP 3222, али зато ту дужност може да обавља особа са вишим језичким профилем, нпр. SLP 3332.

мама и стандардима STANAG. Тестови са проверу знања из четири језичке вештине (говор, слушање, читање и писање) веома су сложени и захтевају систематичан, упоран и самосталан рад испитивача. Закључено је да чланови тог тима не би требало да, истовремено, раде у настави, како не би дошло до сукоба интереса. У складу са захтевима Програма, у тест тим су, после стручне провере обављене у сарадњи са представницима Британског савета, изабране четири професорке Војне академије (за сваку вештину по једна), иначе изузетни и доказани познаваоци енглеског језика који ће израђивати тестове по усвојеним стандардима STANAG-а. Треба имати у виду да PELT подразумева и максимално стручно усавршавање свих у ланцу оспособљавања из области страних језика, па се и од чланова тест тима, као и од других наставника у Војној академији, очекује стално додатно усавршавање, преко последипломских студија, специјализација... Озбиљно замишљен програм и амбиције његових творца од наставника траже максимум, уз обећања да ће им се омогућити и адекватно напредовање.

Све је спремно, само новца нема?

– Наш пројекат је на последњој донаторској конференцији почетком априла добио изванредне оцене тако да не сумњамо да ће обећани новац стићи. Уверени смо да је и нашим страним партнерима веома стало да тај центар буде квалитетан, да резултати буду на захтеваном нивоу и да пројекат успе. Верујемо да ће врло брзо, већ после окончања првог курса који почиње с радом одмах после првомајских празника, моћи да се увере у то

да смо веома озбиљни кад кажемо да ће наш центар за учење страних језика у Војсци бити један од најквалитетнијих у овом делу Европе. У њему ће, ускоро, и странци моћи да уче наш језик, за шта већ постоји запажено интересовање. ■

Д. ГЛИШИЋ

Уредник прилога Бранко КОПУНОВИЋ,
текстови: Душан ГЛИШИЋ, Снежана ЂОКИЋ
и Александар АНТИЋ,
лекторисали Мира ПОПАДИЋ и Слађана МИРЧЕВСКА,
ликовно-графички уредио Енес МЕЂЕДОВИЋ,
фотографије Даримир БАНДА, Звонко ПЕРГЕ
и Горан СТАНКОВИЋ,
коректура Слађана ГРБА

ВОЈНА ОДМАРАЛИШТА НА САЈМУ ТУРИЗМА

У СУСРЕТ ЖЕЉАМА

Протекле седмице на Београдском сајму туризма понуду за предстојеће лето представила су наша војна одмаралишта и установе за одмор и рекреацију. Организовани у оквиру Војнотуристичке агенције, многобројним посетиоцима Сајма представили су се Војна установа (ВУ) "Врњачка Бања" (хотел "Бреза"), ВУ "Тара" (хотели "Оморика" и "Бели бор"), ВУ "Бока" (Одмаралиште "Валданос"), ВУ "Дедиње" (ресторани отвореног типа), ВУ "Карађорђево" (ресторани отвореног типа и ловиште), те ВУ "Моровић" (ресторан отвореног типа и ловиште).

Уз стандардне програме годишњег одмора, ВУ "Бреза" и ВУ "Тара" туристичком тржишту понудили су веома богату понуду за конгресни туризам (међународни скупови, конгреси, семинари, симпозијуми, стручна предавања). У Хотелу "Бреза" отворен је фитнес клуб, а у понуди су полуолимпијски базен, сала за стони тенис, програм аеробика, боди билдинга и други рекреативни садржаји. На Тари, уз већ познате садржаје, понуда је обогаћена новим шетачким и џогинг стазама. У Војном одмаралишту "Валданос" ове године биће организована и школа јахања.

Главну понуду војних одмаралишта представља богата лепеза здраве хране. ■

З. П.

12. МЕЂУНАРОДНИ САЛОН КЊИГА У НОВОМ САДУ

ПРИЗНАЊА ВОЈНОМ ИЗДАВАШТВУ

У шест дана (13–18. април) на Сајму књига у Новом Саду наступило је више од 150 излагача из земље и иностранства, а продато је неколико десетина хиљада књига. Међу излагачима су били и НИЦ "Војска" и "Војноиздавачки завод". Привредна комора Војводине доделила је повељу *Добар дизајн* Војноиздавачком заводу из Београда, за књигу "Велики мајстори италијанске уметности".

Новинско-издавачки центар "Војска" добио је награду *Добар дизајн* за књигу "Водич манастира Србије и Црне Горе".

Награде војним издавачима уручио је академик, проф. др Сокол Соколовић, председник жирија Привредне коморе Војводине. ■

В. З. Ј.

ЗАДАЦИ ЛОГИСТИКЕ

Министар одбране др Зоран Станковић састао се 19. априла са најодговорнијим старешинама Логистике наше војске. Скупу су присуствовали начелник Генералштаба ВСЦГ генерал-потпуковник Љубиша Јокић, начелник Управе за логистику пуковник Љубомир Самарџић, затим, пуковник Василије Шимшић, заступник команданта Логистике, пуковник Миливоје Симић, командант 46. логистичке бригаде, и пуковник Зоран Грујић, командант 608. позадинске базе.

Пуковник Шимшић је нагласио да су у току 2006. године обједињени бројни складишни капацитети, чиме су остварене знатне новчане уштеде. Посебно је истакао неодговарајући ниво попуне јединица, које у односу на планирано бројно стање имају 68,66 одсто официра, подофицира и цивилних лица, али и свега 30 одсто војника на одслужењу војног рока. Немали проблем, како је напоменуо, представља недостатак погонског горива и горива за ваздухоплове, резервних делова, складишних артикала хране, исправних моторних возила, савремене технике и хемијских извора енергије.

Сложени су и спори расхоровање и продаја вишка опреме и наоружања, иако су на тај начин до сада остварени приходи од 62 милиона динара. Годишњи план расхода и прихода већ је реализован са 85 одсто од одобрених финансијских средстава.

Министар Станковић је са запосленима у Команди Логистике разговарао и о даљим правцима реформе система одбране, те о будућој пројекцији и намени логистичких састава Војске. ■

В. П.

СЕЋАЊЕ НА ХЕРОЈЕ

Команда и јединице Морнарице обележили су, 17. априла, 65. годишњицу херојске погибије народних хероја НОР-а Милана Спасића и Сергеја Машере.

Тим поводом делегације Морнарице ВСЦГ, општине Тиват и ОО СУБНОР Тиват, положиле су венце на Спомен-обележје народним херојима, а након тога бациле венце и у таласе Тиватског залива, на месту потапања разарача "Загреб". Делегације Морнарице ВСЦГ, општине Херцег Нови и ОО СУБНОР тог града положиле су венце на гроб Милана Спасића на Савини.

У спомен-плочу у београдској месној заједници "Спасић и Машера", која је по њима добила име.

Поручници бојног брода Милан Спасић и Сергеј Машера били су официри морнарице Краљевине Југославије. После капитулације југословенске војске 1941. године, пошто су искрцали посаду на копно, дигли су у ваздух разарач "Загреб" и себе. Италијани су, поштујући херојски чин официра, послали на сахрану вод, који је уз војне почасте испратио Милана Спасића. ■

КОРАК НАПРЕД

За више од пола века, откако се води евиденција о узроцима и последицама саобраћајних незгода војних возача, није се као лане догодило да нема погинулих

складу са променама које су у последњих неколико година учињене у Војсци СЦГ, а посебно у појединим њеним деловима, као што је војни саобраћај и безбедност војних возача, спроведена је и реорганизација саобраћајне службе. Нестала је негдашња Саобраћајна управа, али су у оквиру логистичке подршке у установама, командама и јединицама створене друге, истина нешто мање организационе целине, чији су циљеви у основи остали исти – како безбедност у војном саобраћају подићи на знатно виши ниво и како на најмању меру свести број саобраћајних незгода.

– Ако бисмо почели од штета – каже пуковник мр Жељко Ранковић, један од челних људи Транспортног одељења Сектора за материјалне ресурсе Министарства одбране – онда никако не смемо да пређемо преко чињенице да је у последњих пет година материјална штета због саобраћајних незгода у ВСЦГ толика да би се тим новцем могло купити око 300 нових путничких аутомобила домаће производње (застава 101) или, рецимо, стотинак скупљих возила, међу којима би било доста теретних и теренских четвороточкаша. А то би сигурно побољшало саобраћајну подршку наше Војске, те знатно подмладило њен возни парк, у коме је просек старости војних моторних возила око 25 година.

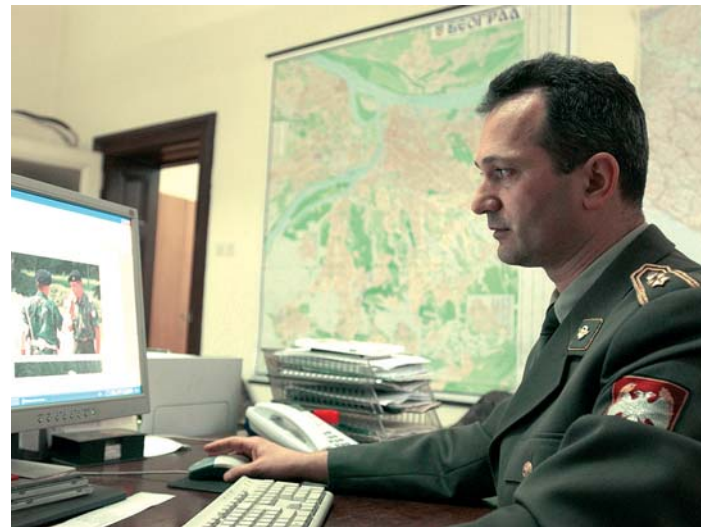
Подаци које је наш саговорник изнео на почетку разговора део су једног обимног и садржајног стручног штива, годишње анализе, исписане на неколико десетина куцаних страница и проткане мноштвом схема, графикона и табела. А на основу тих података није тешко закључити да је, прво, 2005. година, када је реч о безбедности саобраћаја, била боља него неколико претходних година и, друго, да су људи – не само они којима је саобраћај струка него и остале старешине – уложили много труда, знања и умећа како би младићи који војни рок служе "на точковима" мање грешили.

А оно што је, с тим у вези, посебно занимљиво јесте податак према коме је минута година заиста за памћење, јер у раздобљу дужем од пола века (откако

ПРЕВЕНТИВА

Извештај о безбедности саобраћаја у минулој години најпре је предочен члановима Савета за безбедност војних учесника, који је формиран на нивоу Министарства одбране, а чији је председник пуковник др Бранко Ђедовић, помоћник министра одбране за материјалне ресурсе. На састанку је, поред осталог, закључено да је протекле године у безбедности саобраћаја у ВЦЦГ учињен значајан искорак, што је добрим делом и потврда да су многе превентивне мере биле успешне и да са разноврсним акцијама с тим у вези ваља наставити.

Након саветовања предвиђеног за прву половину јуна ове године планирано је формирање радне групе за доношење *Стратегије безбедности саобраћаја у МО и ВЦЦГ за раздобље 2007–2010*. Циљ је да се што већа пажња покљони безбедности саобраћаја у медијима и да се у средншћу активности поново нађе акција "Без алкохолисаних учесника у саобраћају".

Пуковник мр Жељко Ранковић, дипл. инж.

се води евиденција о узроцима и последицама саобраћајних незгода војних возача) није било ни једног – погинуло! За 43 посто је, сем тога, мање и повређених међу припадницима ВЦЦГ.

На ранг-листи грешака војних возача на првом месту су незгоде настале налетањем једног на друго возило (31,8 посто), што ће рећи да се не води довољно рачуна о растојању између два возила, нити о брзини којом се вози. На другом месту су грешке услед бочног судара (21,5 посто), што наводи на закључак да је немалом броју наших возача претицање (као и заобилажење) других возила слаба страна. Из свега се, разумљиво, не може искључити ни недовољна обученост војних возача, док о њиховој неснаљивости, па и непажњи, у таквим и сличним приликама, треба упорно говорити.

Од осталих врста саобраћајних незгода ваља поменути и слетање с пута (3,1 посто), чеоне сударе (3,7), превртање (2,8), те налетање на бициклисту или пешака (0,9), што посебно забрињава, јер последице таквих саобраћајних незгода могу бити фаталне.

Изражене у процентима, најочљивије су грешке због неприлагођене брзине возила (22,5 посто), затим грешке приликом вожења уназад (11,3), а негде између могу се сврстати неправилно обележаване и претицање (8,7), непоштовање права превенства (8,3 посто), непрописно одстојање (7,6), неправилно скретање (7,1) и мимоилажење (6,6), док су на претпоследњем и последњем месту – неправилно престројавање (3,4), односно неправилно паркирање (1,5).

У анализи се истиче да се од 2000. године стално смањује број километара које су превалила војна возила. У Војсци СЦГ смањен је обим превоженог људи и материјалних средстава, а истовремено је повећано учешће транспортних предузећа којима се поверавају задаци везани за војни транспорт, јер се то више исплати.

Издвајамо и податак да је прошле године у саобраћајним незгодама приликом управљања сопственим возилом било мање

СВЕТСКА КАТАСТРОФА

Страдања у саобраћајним незгодама толико су заокупила пажњу да их Међународна федерација Црвеног крста пореди са – светском катастрофом. Недавно је објављен податак према коме је само у последњој деценији минулог века више од пола милиона људи окончало живот под точковима моторних возила и да ће, нажалост, до 2025. године свака трећа смрт бити последица саобраћајне незгоде.

ПОРЕЂЕЊЕ

Саобраћајни експерти стално подсећају на то да је наша земља прва у Европи по броју погинулих у саобраћајним незгодама у поређењу са бројем моторних возила којима располажемо. У последњих 15 година у Србији је на путевима страдало више од 18.000, а око 250.000 људи је теже или лакше повређено.

Кад смо већ код тог "црног биланса", рецимо и то да је, према извештају Управе саобраћајне полиције МУП-а, само прошле године у Србији било 61.935 саобраћајних незгода, у којима је повређено 12.750, а погинуло 839 особа.

настрадалих припадника ВЦЦГ у поређењу са претпрошлом годином.

Свакако да су на већу будност утицале и увећане новчане казне, али је мањи број саобраћајних незгода у Војсци резултат и разноврсних мера и акција које се предузимају и свеобухватније контроле припадника Војне полиције.

Од акција које су организоване пажњу завређује она чији је циљ да се возачима у Војсци укаже на погубне последице саобраћајних незгода насталих због тога што су за управљач моторног возила седали припити, а врло често и – пијани. Зaslуге за осмишљавање и покретање те корисне акције припадају групи истраживача, коју осим пуковника Ранковића чине још др Гордана Дедић, неуропсихијатар и

психолог Оливера Миленковић-Фајгељ из Одељења за ментално здравље и војну психологију Војномедицинске академије. Они су осмислили опсежан програм научног истраживања, чије остварење у пракси треба да допринесе свеобухватнијем сагледавању и бољем разумевању проблема алкохолизма и утицаја алкохола на безбедност саобраћаја на путевима.

Уз то, у готово свим јединицама и установама Војске СЦГ може се наћи књига, невеликог обима – "Утицај алкохола на безбедност војних учесника у саобраћају", дело поменутих истраживача, у коју је преточен прилично обиман програм њиховог истраживања.

Податак да у 2005. ниједну саобраћајну незгоду није изазвао пијани возач, нити је забележена незгода због самовољног узимања војног возила, добрим делом је резултат едукације већег броја људи у јединицама, кампање покренуте против узимања алкохола пре или за време војне, штампања брошура и летака у којима се указује на могуће последице због конзумирања алкохола, проглашавања најбољих возача, као и тзв. усмерене контроле војног саобраћаја, при чему се нашим возачима указивало на најкарактеристичније грешке у саобраћају. ■

Влада РИСТИЋ
Снимили Р. ПОПОВИЋ и З. ПЕРГЕ

НАКНАДА ЗА ЗАСТУПАЊЕ

Радим као професионално војно лице на дужности референта општих послова и руковоаца РР-а од 1987. године. Од 1997. године као најстарији подофицир у јединици заступао сам усменим наређењима претпостављених до 2000. године а онда шест месеци и писменим наређењима заменика команданта интендантског складишта поред своје редовне дужности. За период за који сам имао писмену наредбу добијао сам и новчану накнаду. Након истека наредбе, и поред мојих захтева и захтева мог команданта, нисам остварио право на накнаду за заступање са образложењем да подофицир не може да заступа официра. Међутим и данас обављам ову дужност поред своје редовне дужности јер формацијско место није попуњено, али накнаду и даље не примам. Да ли имам право и како да остварим своје право на накнаду за заступање.

Срђан Вратница,
старији водник прве класе

Према одредби члана 72. став 1. Закона о Војсци Југославије, положајна плата се одређује према положајној групи утврђеној за формацијско место на које је професионални војник, осим војника по уговору, постављен. А, према одредби става 2. тога члана закона, по одредби става 1. овог члана положајна плата припада и заступнику, ако је то за њега повољније, кад заступање траје дуже од једног месеца, осим у случају заступања лица која користе годишњи одмор. Најзад, према одредби члана 7. став 4. Уредбе о изменама и допунама Уредбе о платама и другим новчаним потраживањима професионалних војника и цивилних лица на служби у ВЈ у члану 31. додат је став 3, према којем професионалном војнику који пред своје редовне дужности врши заступање (члан 57. Закона), плата се увећава за 20% од основне плате формацијског места на коме врши заступање.

У одговору на Ваше питање сматрам да је једино правно релевантна чињеница да сте поред своје редовне дужности обављали и послове другог формацијског места. При томе налазим да за остваривање права на накнаду за заступање није од пресудног значаја да ли сте били одређени наредбом надлежног старешине да заступате на том формацијском месту. Наиме, имајући у виду наведену одредбу Закона и Уредбе, сматрам да би Вам у складу са цитираним одредбама члана 72. став 2. Закона о Војсци Југославије,

Припрема
Радојка МАРИНКОВИЋ

ПРАВНИК ВАМ ОДГОВАРА

припадало увећање плате од 20% од основне плате формацијског места на коме сте фактички вршили заступање, како је то прописано одредбом члана 31. став 3. Уредбе, за све време док сте фактички

обављали дужност заступника на том формацијском месту.

Дакле, уколико је неспорно да сте поред своје редовне дужности обављали и послове другог формацијског места, околност да нисте одређени за заступника на наведеном формацијском месту, и неважно да ли сте по закону могли формално-правно бити постављени за заступника, није од значаја за остваривање траженог права – накнаду у виду увећања плате од 20% од основне плате формацијског места на коме сте радили.

Основни начин да остварите право за које сматрате да Вам припада јесте да поднесете писмени захтев и будете упорни у тражењу да надлежни орган о њему благовремено одлучи (законски рок је 60 дана од дана подношења захтева, након чега имате право на жалбу као да Вам је захтев одбијен).

ОКОМ КАМЕРЕ

Радован Поповић

ЈУНАЦИ НАШИХ ДАНА

Ових дана, када се природа разбеснела, када водена стихија носи све што јој се налази на путу и када прети да просто збрише многа насеља, уследили су апели са свих страна и са свих нивоа државних институција да се људство и техника ангажују у спасавању људских насеља и живота.

Према једној вести одмах на почетку, када су уследили позиви, у једном већем граду крај "плавог Дунава" пријавило се, веровали или не, двадесетак грађана добровољаца.

Да проблем буде још загонетнији, на градске обале у Новом Саду, али не само у нашем граду, него и многим другим градовима кроз које протиче Дунав, измилеле су групе "шетача" радозналаца који меркају ниво реке и задовољавају и хране своју готово патолошку радозналост.

Али, у сваком злу, ваљда су и то природа и људска ћуд тако удесиле, има нешто добро. Народ је то лепо кроз векове формулисао у мудру и поучну умотворину "На муци се познају јунаци". Ко су ти јунаци? Јунаци ових дана!?

Не чекајући апеле, договоре, састанчења, наша деца на одслужењу војног рока, цивилног или "под оружјем", са својим војним старешинама, не хајући за ћуди природе, кренула су у борбу са воденом стихијом. Нису се они баш у својим учионицама и полигонима припремали, са својом одавно превазиђеном техником, за ову борбу, али не зазиру од непријатеља. Ми Новосађани смо то најбоље могли видети ових дана, са моста Варадинске дуге, а средства информисања нам показују да је тако и у другим угроженим деловима наше земље где се природа узнемирила и воде побеснеле.

Јединице Новосадског корпуса су одмах по појави опасности изашле из касарни, не хајући на време, доба дана или ноћи, кишу, ветар, хладноћу, ниво реке. Добро војнички организовани, од "обичног војника", команданта корпуса, генерала, они нам сада стварају осећање сигурности, да ће деца безбедно отићи у обданишта, школе, болесници на лечење, а ми на радне задатке. ■

Мр Радомир Чолаковић, Нови Сад

О УВЕЋАНИМ ТРОШКОВИМА СТАНОВАЊА

На почетку желим да одам признање Редакцији због отварања ове рубрике у којој, верујем, велики број припадника ВССЦГ види наду да понекад тешки проблеми који их муче и о којима нико не говори, а још мање их решава, нађу пут до јавности. Ако смо већ принуђени да живимо како живимо, онда бар имамо прилику да се преко нашег гласила једни другима изјадамо, па и то нешто значи. Човеку је макар мало лакше на души. Такође желим да одам признање Редакцији за критичко истраживање афера искрслих због изградње луксузних војних станова у време када наши пилоти немају горива да лете на оно мало преосталих како-тако исправних летелица, уз велику наду да ће овај мој текст иницирати нашу редакцију да се на исти начин позабави једним, у овом моменту још тежим проблемом, а реч је о тзв. УТС-у или увећаним трошковима становања. Тај додатак је увек био у саставу зараде и представљао је какву-такву заштиту материјално најугроженијих припадника ВССЦГ – оних без стана, а поготово оних који уз то имају и незапослене супруге и више малолетне деце, док одлуком бившег министра Давинића и његових сарадника није избачен из зараде још са децембарском платом 2004. године и пребачен у категорију додатка који се посебно обрачунава и исплаћује.

Сумње нас најсиромашнијих и без стана да је то био смишљен потез како би се манипулисало, нажалост, већ за неколико месеци показале су се оправдане, и то у најгорем облику. Последњи пут је УТС редовно исплаћен маја 2005. године, а од тада се исплаћује по систему једног месеца цео, а другог само пола, с тим што је у августу и септембру прошле године узастопце исплаћено само по пола УТС-а. У овом моменту дуг материјално најугроженијим износи два и по УТС-а, или да то преведем на језик бројки – старешини без стана са незапосленом женом и троје мале деце у овом моменту ускраћено је око 40.000 динара. Невероватно је да овај, за велики број старешина сада већ драматичан материјални проблем уопште није решен и да се кашњење УТС-а и даље наставља истим темпом. Посебан шок за све нас који примамо овај додатак била је исплата другог дела јануарске

зараде 21. фебруара 2006, када је поново исплаћено само пола зараде без пола УТС-а, иако смо оправдано очекивали да са првим исплатама зарада у овој години по новом буџету све поново буде у реду. Чак је и нови начелник Финансијске управе МО у интервјуу "Одбрани" изјавио да обезбеђена средства гарантују бар редовну исплату зарада и накнада за ову годину на достигнутом нивоу. Нажалост, све то је само део проблема – избацивањем УТС-а из обрачуна зараде укупна кредитна способност наших, ионако ниских месечних примања, изненада је умањена и до 15.000 динара. Наравно, банке и Поштанска штедионица су одмах реаговале смањењем и наших дозвољених минуса за одговарајући износ. Не питајте колики су степен понижења и цена људског достојанства када морате да редовно плаћате рату кредита који сте узели са 15.000 динара већим месечним примањима, када морате за месец дана да измислите 15.000 динара, за колико вам је умањен дозвољени минус, када вам сваког другог месеца МО ускраћује 8.000 динара, када издржавате незапослену жену и троје мале деце, а бар струју и телефон морате да платите да вам их не исеку, када морате да платите станарину газди и када та агонија и за вас и за вашу породицу траје без прекида од јуна прошле године. Нажалост, без наде да ће се ускоро окончати. Од надлежних одавно не очекујем никакву подршку и помоћ, а ни информацију, јер од јуна влада права завера ћутања о овом проблему, али зато са пуно наде очекујем да наша редакција истражи овај проблем и да нам бар понуди одговор на питања. Зашто је до овога дошло и ко су људи који су својим одлукама произвели овакво стање? Зашто решавање УТС-а још није приоритет, а реч је о материјално најугроженијим старешинама? Да ли ће надлежни у МО укинути једну овако наказну одлуку и вратити УТС у састав зараде, као што је то одувек било? Како и када ће се решавати дуг због неисплаћивања УТС-а из прошле године? Ваш одговор, верујте, био би нам као мелем на љуту рану. ■

*Александар Гавриловић,
потпуковник*

ПОСЛЕДЊА ЛИНИЈА ОДБРАНЕ АВИОНА

НЕБЕСКИ ШЕРИФИ

На готово свим светским аеродромима изузетно су поштрене мере контроле, и отмичари авиона наилазе на озбиљни отпор и посада и власти којима упућују захтеве. Многе земље су увеле и небеске шерифе, наоружане чуваре у цивилу у авионима на комерцијалним летовима, задужене понајпре за супротстављање отмичарима.

Још 1920. године отет је мали авион двосед којим је превожено злато из рудника. Отмичар се сакрио на другом седишту кабине, а пилоту је претио пиштољем. Био је то први инцидент те врсте који се помиње у литератури. Ипак, прва званично забележена отмица авиона догодила се у Јужној Америци (Перуу), 21. фебруара 1931. године. Бајрон Рикардс је летео "Фордовим" авионом тромоторцем, када су га наоружани револуционари приморали да се спусти на земљу. Занимљиво да се у хроникама почетних отмица авиона на комерцијалним линијама појављује и име наше земље. Наиме, 12. септембра 1948. авион грчке компаније присилно је приземљен у Југославији. Спустио се близу Скопља и враћен је у Солун.

■ РАСТУ ЦИВИЛНЕ ЖРТВЕ

О отмицама авиона као о масовнијој појави може се говорити тек од шесте деценије прошлог века, будући да су раније такви случајеви сматрани "ексцесима и изузецима, који увек постоје као део ризика у редовном пословању ваздухопловних компанија". Од тог доба феномен отмица авиона бележи се не само у Европи и САД већ и у СССР и другим земљама. Раније отмичари нису ни наилазили на неки озбиљнији отпор, али се ситуација изменила захваљујући изузетно поштреним мерама контроле на готово свим светским аеродромима (контрола балтографом, интервизија, скенирање путника и пртљага, чести лични претреси, и сл.), али и све чешћим интервенцијама војно-полицијских снага, које силом окончавају отмице и по правилу ликвидирају извршиоце. То је, опет, узрок и све израженије бескомпромисности и бруталности отмичара, због чега је порастао и број цивилних жртава. Ипак, несразмерно најопасније су самоубилачке акције терориста, који отете летелице користе као "авионе-бомбе", попут оних у нападу 11. септембра 2001. године. Тај напад изведен је синхронизованим отимањем четири авиона, од којих

су се два обрушила на зграде Светског трговинског центра у Њујорку, трећи на седиште Министарства одбране у Вашингтону, док се четврти срушио у Пенсилванији.

Ризик за отмичаре озбиљно се увећао откако су неке компаније предузеле додатне превентивно-техничке и безбедносне мере (специјална обука пилота за случај отмице, побољшање заштите пилотске кабине, право посаде да носи ватрено оружје током лета, и др.), а посебно откад су, најпре у Израелу, а затим и у САД, Аустралији, Швајцарској, Шри Ланки, Етиопији и другим земљама ангажовани прикривени пратиоци лета – небески шерифи. Чак је и Кина формирала специјалну службу за обезбеђивање цивилног авио-транспорта (коју чини око 2.000 агената), пошто је одлучено да убудуће наоружани пратиоци буду у авиону на сваком лету кинеских компанија.

■ ПРВИ НЕБЕСКИ ЈАХАЧИ

Израз “небески шерифи” (Sky Marshals) популарни је назив за наоружане чуваре у цивилу у авионима на комерцијалним летовима, задуженим понајпре за супротстављање отмичарима авиона. Сам назив потиче од много старије, али мање познате службе пратилаца прекоокеанских бродова – “морских шерифа” (Sea Marshals). При том небеске шерифе могу ангажовати саме авиокомпаније или специјализоване владине агенције, на пример, Федерална служба ваздушних маршала САД. (Federal Air Marshals Service –FAMS). Реч је о федералној агенцији САД, коју је основала Федерална ваздухопловна управа (FAA), шездесетих година прошлог века, ради борбе против отмица авиона.

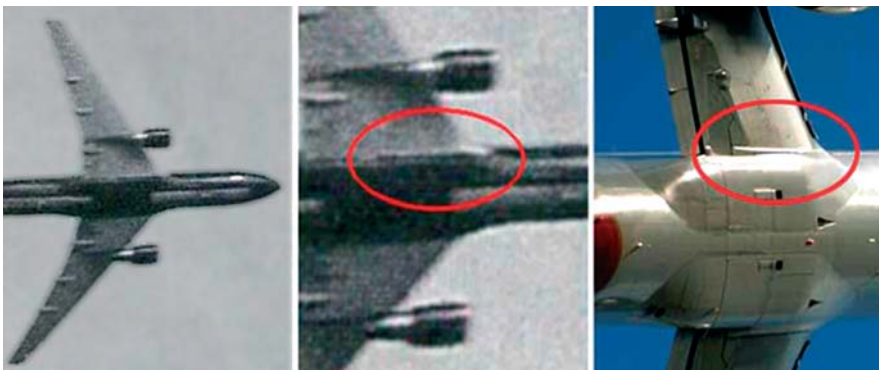
Први небески шерифи били су припадници Федералне службе маршала САД (U.S. Marshals) и посебно истренирано особље управе FAA. Њихов задатак је био да се старају о безбедности ваздушне пловидбе сузбијањем отмица авиона и осталих видова криминала. У ствари, програм развоја Федералне службе ваздушних маршала започео је као програм развоја небеских шерифа, који је 1961. године, ради смањивања броја отмица авиона везаних за Кубу, наложио председник САД Џон Кенеди.

У периоду од 1958. до 1969. године, 77 посто свих отмица авиона одиграло се на Куби или са дестинацијом на Кубу. Нови програм показао се као ефикасна мера, тако да је између 1962. и 1969. године отето само неколико авиона. Према неким изворима, актуелни програм FAMS заснива се на проширењу и усавршавању претходног безбедносног система FAA, установљеног 1985. године, после двонедељне драме у току шиитске отмице авиона на лету компаније TWA бр. 847 (Атина–Бејрут). Тада се за кратко време на објављени конкурс пријавило чак 160.000 кандидата за “шерифе”, међу којима је био и велики број искусних агената, полицајца и војних “специјалаца”.

У међувремену је број небеских шерифа у САД са почетна 33 агента порастао на чак неколико хиљада, колико их је било након терористичког напада авионима 11. септембра 2001. године. Непосредно након тога, Федерална служба ваздушних маршала потчињена је новоформираној Управи за безбедност саобраћаја (TSA). Истовремено су ангажоване на хиљаде нових небеских шерифа, од којих су многи припадали Граничној служби (U.S. Border) и другим агенцијама. Убрзо је служба FAMS препотчињена Управи за имиграционе и царинске послове (ICE). После оснивања Министарства унутрашње безбедности САД, 2002. године, Федерални ваздушни маршали су постали део Директората за безбедност граница и саобраћаја тог министарства. Најзад, током 2005. године нови министар унутрашње безбедности Мајкл Чертоф увео је одређене организационе промене, намеравајући да Федералну службу ваздушних маршала из имиграционо-царинских снага поново пребаци у администрацију задужену за безбедност транспорта (TSA).

■ ИЗМЕЂУ СПРЕЧАВАЊА И СПАСАВАЊА

Трагедија од 11. септембра 2001. године подстакла је многа питања о спречавању сличних инцидената. Начин на који је 19 отмичара несметано прошло кроз аеродромску контролу и високософистицирану опрему аеродромског обезбеђења указује на то да се неке мере морају предузимати и у авиону. Осим тога, далеко је рационалније, па и јефтиније, спречити отмицу у покушају него накнадно спасавати таоце, ма како да су специјалне јединице за то опремљене и обучене. Стога је Конгрес САД већ 2. новембра 2001. усвојио посебан закон о мерама безбедности у аеротранспорту, којим се, поред увећања броја наоружаних пратилаца – небеских шерифа и побољшања заштите пилотске кабине, и самој посади дозвољава да носи ватрено оружје током лета. Предвиђено је да се, након одговарајуће обуке, наоружа чак 30.000 цивилних пилота. Најзад, током 2003. године уведени

РЕЧ СТАТИСТИКЕ

Статистика показује да је од 1931. године до почетка деведесетих година прошлог века, приликом отмица авиона, у око 700 инцидената страдало више од 500 путника, укључујући отмичаре и припаднике антитерористичких јединица. У нападу од 11. септембра 2001. погинуло је свих 266 особа које су се налазиле у отетим авионима, и то 92 у авиону компаније "American Airlines", који је ударио у северни торањ Светског трговинског центра, 65 у авиону исте компаније који је ударио у јужни торањ Светског трговинског центра, 45 у авиону компаније "United Airlines", који се срушио у Пенсилванији, и 64 у авиону прве поменуте компаније који је ударио у зграду Пентагона. Укупно су у том најспектакуларнијем и најразорнијем терористичком инциденту у историји погинула 3.034 лица, а причињена је и огромна материјална штета.

су наоружани пратиоци – чувари и на летовима страних компанија који воде до територије САД.

Снажни су притисци да се амерички програм небеских шерифа додатно прошири на европске савезнике. Међутим, многе од укључених земаља и авиокомпанија исказале су велике резерве према идеји Вашингтона о наоружаним лицима у авионима на комерцијалним линијама авиокомпанија. За сада су Данска, Шведска, Португалија и Финска одбиле поменути захтев, док су британски пилоти пристали да лете у присуству наоружаних пратилаца само под условом да се посада на време о томе информише и да у свакој прилици у критичним тренуцима одлука о судбини лета буде у рукама пилота. Ипак, суштина дејства небеских шерифа мора бити у изненађењу, због чега су они увек у цивилу и помешани са путницима.

Другим речима, њихово ангажовање има смисла само ако су тајни агенти у авиону. У авиону треба да буду као чланови посаде, због чега морају познавати авион као да то заиста и јесу и, наравно, морају деловати тимски.

Догађају се и фаталне грешке, попут ликвидације душевно оболелог Роберта Алпизара, 8. децембра 2005. године. Њега су наоружани чувари убили на аеродрому у Мајамију "због сумњивог понашања", иако није имао бомбу нити било какво наоружање. Још је већи ризик од неспретне и неуспешне интервенције приликом сузбијања правих отмица у лету. Тако је било приликом спречавања отмице путничког авиона компаније "Ethiopian Airlines", 12. августа 1972,

ОДАБИР ОРУЖЈА

Безбедносно особље мора бити довољно увежбано да оружје брзо извади из футроле и одмах испали што више смртоносних хитаца у правцу главе и груди отмицара. Наоружање би требало да одабере сваки припадник за себе, с тим што оружје и муниција за акције унутар авиона морају бити калибра који неће оштетити оплату авиона, али такође мора ефикасно зауставити циљ на који се пуца. По неким проценама, најпрепоручивије је аутоматско или полуаутоматско оружје калибра 22 мм, чија се муниција може брзо испаливати у кратком времену, док су се најбољим избором оружја овог калибра својевремено сматрали *Beretta* и мини *Узи*. У новије време развијена је и специјална муниција која наноси веома тешке телесне повреде, али не пробија тело.

НАШИ АВИОНИ У РУКАМА ОТМИЧАРА

Од 1949. до 2005. године забележено је више отмица наших авиона. Отето их је укупно осам, и то претежно на домаћим линијама и са дестинацијом у земље Западне Европе. Све су то биле "туристичке" отмице, али због политичких побуда или чистог авантуризма. У њима готово да није било повређених, нити је нанесена већа материјална штета, иако су неке изведене уз примену грубог насиља (чак су и врата пилотске кабине разбијана секирама). Већина тих дела догодила се између 1949. и 1959. године – у време хладног рата, а последња је забележена 29. августа 2002, када је један Албанац, који је депортован из Немачке на Космет, покушао да отме авион "Монтенегро ерлајнс". Поред тзв. туристичких отмица, извршиоци су у неким случајевима хтели да изнуде и новчани откуп, па чак и да "у Израелу продају отети авион".

близу Адис Абебе, када су етиопски небески шерифи и скупина отмицара међусобно водили жестоку борбу ватреним оружјем у авиону. Иако је шест отмицара усмрћено, док је седми рањен, један од отмицара је активирао ручну бомбу, чија је експлозија створила рупу на поду авиона димензије око 40 цм. Право је чудо што је авион, упркос таквом оштећењу и декомпресији, безбедно атерирао.

Да би се то превазишло, неопходна је оптимална припремљеност и уиграност безбедносног особља у авиону како би се онемогућио покушај отмице. У тренутку када се започињу супротстављати претњама, они морају држати под пуним надзором тактичку ситуацију у авиону и евентуално помагати пилотима док се авион сигурно не приземљи. Ватрено оружје морају употребљавати "хируршки" прецизно, тако да отмицаре онемогуће без колатералног повређивања путника или оштећења самог авиона. Не треба посебно истичати да припадници таквих служби, поред беспрекорне стрељачке вештине морају бити и у одличној телесној кондицији. У том смислу би обука, уз свакодневно прецизно гађање из ватреног оружја и употребу хладног оружја, морала обавезно укључивати одговарајуће физичке припреме. Ради евентуалног савладавања наоружаних лица борбом без оружја, пожељно је и што боље познавање борилачких вештина. Ипак, најважније је да наоружани пратиоци авиона увек буду последња линија одбране. ■

Др Милан МИЛОШЕВИЋ

УСПОН КИНЕ

Четрдесетогодишњи светски биполаризам, који је, поред осталог, одликовакла глобална равнотежа снага између суперсила и блокова, замењен је новом врстом светске униполарносати. Сједињене Америчке Државе су постале неприкосновена политичка, економска и војна сила. Међутим, убрзани економски развој земаља источне и јужне Азије, пре свега Кине, све више утиче на глобална кретања у савременом свету.

Светски униполаризам, означаван још и као светски глобализам или нови светски поредак, са доминантним и готово неприкосновеном вођством САД, релативно брзо мења свој карактер и суштину. На то утичу две битне чињенице – убрзано економско и војно јачање нових регионалних сила и терористички напад на САД септембра 2001. године.

Кина већ дуже време, из године у годину, остварује натпросечну стопу економског раста. Упоредо с тим, она повећава свој војни буџет годишњом стопом до 15 одсто. Модернизовање и јачање армије један је од њених главних стратешких циљева.

Осавремењивање Кинеске народне армије (КНА) не значи само набавку и увођење у наоружање јединица нових система оружја и оруђа, него и њено реорганизовање и прилагођавање новим условима, тј. новим задацима, стратегијским и доктринарним захтевима.

У протеклих десет година знатно је смањено бројно стање Кинеске армије – од 3.500.000 људи у 1993. на 2.250.000 у 2003. години. На основу одлука донетих на 16. конгресу КП Кине (2002), смањење се наставља, тако да ће она до 2008. године бити сведена на 1.850.000 људи. Али је и очигледан напор кинеског руководства да квантитет надомести квалитетом. У том смислу јединица-

ма, командама и установама КНА забрањено је бављење привредним делатностима. Припадници војске своје активности усмеравају ка стручном оспособљавању, с посебним нагласком на организовање, опремању и обуци, како би могли да одговоре на захтеве нове кинеске војне стратегије, тј. да брзо и ефикасно реагују на унутрашње нереде, угрожавање националне безбедности и територијалног интегритета деловањем суседних земаља, земаља у региону и на општи напад.

У наведеном десетогодишњем периоду војни буџет Кине повећан је два пута – од око 12 милијарди долара у 1993. на 24 милијарде у 2003. години. Међутим, страни војни стручњаци процењују да је он два до три пута већи од званичног, јер не обухвата неке важне ставке, као што су истраживање, развој, производња и набавке средстава ратне технике, војне пензије и друго.

Приликом недавне посете Кини, амерички секретар одбране Доналд Рамсфелд пренео је својим саговорницима процене Пентагона да реални војни издаци Кине износе 60 до 80 милијарди долара годишње, што би могло да представља највећи војни буџет после америчког.

Кина постаје све значајнији произвођач и увозник савремених средстава ратне технике. Приоритет даје изградњи ракетно-нуклеарних снага стратегијске и оперативно-тактичке намене, јачању компонената противавионске и противракетне одбране, опремању и оспособљавању јединица за хоризонтални и вертикални транспорт ради брзог и ефикасног реаговања на појаве унутрашњег и спољњег угрожавања суверенитета и територијалног интегритета земље и друго.

Војни стручњаци неких земаља (САД, Велике Британије, Француске), процењују да Кина већ располаже са више од 30 интерконтиненталних балистичких ракета, око 500 балистичких ракета малог и средњег домета, од којих неке (CSS-6) могу да достигну домет и до 3.000 километара. Упоредо с повећањем производње ракетних система, Кина убрзано ради и на усавршавању система њиховог вођења и заштите. Лансирањем сателита са људском посадом у космос, Кина се уврстила и у освајаче четвртог простора као потенцијалног глобалног ратишта.

Стални натпросечни економски раст, веома успешна примена савремених технологија и у привреди и у војној области, све запаженије учешће у освајању нових технологија и квалитативно јачање војне силе, указују да најмногољуднија земља на свету све брже и сигурније корача ка путу велике светске силе. Њено војно јачање и њен огроман људски (радни) потенцијал дају јој солидну основу и за јачање њене политичке моћи и за значајније учешће у мерењу односа снага у свету. ■

Др Тодор МИРКОВИЋ

СПОРАЗУМ
НЕМАЧКЕ И СЦГ

НОВИ ОБЛИЦИ САРАДЊЕ

Недавно потписаним Споразумом између СЦГ и Немачке у правне оквире постављена је билатерална војна сарадња две државе у области одбране. Тиме је знатно олакшана будућа сарадња, која је до сада била одређена годишњим плановима.

Војна сарадња са Немачком обнавља се од 2002. године и у сталном је успону, пре свега у области школовања, финансија и санитетског обезбеђења, сазнајемо од потпуковника Драгана Дабовића, начелника Одсека за НАТО у Управи за међународну војну сарадњу МО СЦГ. Постојећом стратегијом међународне војне сарадње дефинисано је да школовање и усавршавање припадника МО и ВСЦГ буде један од приоритета у првом периоду припреме за Партнерство за мир. У складу с тим развија се и билатерална сарадња са Немачком, која је до данас дала запажен допринос том сегменту развоја нашег система одбране.

■ ШКОЛОВАЊЕ

У оквиру помоћи војном школству, Бундесвер сваке године обезбеђује одређени број места за различита усавршавања представника МО и ВСЦГ. Од 2004. године Немци по годишњим плановима билатералне војне сарадње обезбеђују усавршавање наших официра ранга мајор – потпуковник на својој командно-штабној школи. У овом тренутку тамо се школују тројица припадника ВСЦГ.

Поред школовања, Немачка обезбеђује и кратке курсеве за наше људе, који трају по неколико недеља. Реч је о курсевима немачког језика усмереним на контролу наоружања, курсу за припаднике АБХО, специјализацији за једног лекара годишње. Током године организује се и више семинара из различитих области за наставнике немачког језика.

Премда се европски Центар за студије безбедности “Џорџ Маршал” сматра америчким, део финансирају и Немци, који су ове године позвали два лица из СЦГ да учествују на међународном курсу посвећеном развоју демократије.

Немци су уз то за 2007. годину понудили додатна четири места за школовање два студента КоВ и по једног студента РВ и Мор-

нарице. Студент КоВ би, уз претходну општу војну обуку за свој вид, наставили студије на једном од немачких универзитета које финансира Бундесвер, а чије су дипломе признате и у цивилству. За студенте друга два вида предвиђено је опште војно усавршавање у трајању од једне године за РВ и две године и шест месеци за припадника Морнарице.

Поред тога, две медицинске сестре ће 2007. године завршити специјалистичку обуку у трајању од шест месеци.

Двојици ученика Војне гимназије ће након матурирања бити омогућено да се по немачком систему школовања образују у Минхену и постану официри КоВ. Кандидати поред доброг познавања немачког језика треба да имају и друге квалитете пожељне за будућег официра. Језик, дакле, није једино мерило. Сада се траже ученици друге године гимназије који ће ући “у трку” за најужи избор.

Све понуђене облике школовања у потпуности финансира немачка страна, укључујући и трошкове пута и цепараца.

■ ФИНАНСИЈЕ И САНИТЕТСКО ОБЕЗБЕЂЕЊЕ

Поред школовања, са Немачком се сарађује и у области финансија. Међутим, у тој области нема директних давања новца, већ се ради на бољем и рационалнијем планирању потрошње постојећих средстава. Због тога су у МО СЦГ послали господина Адолфа

ПЕТ САНИТЕТСКИХ ВОЗИЛА ЗА ВСЦГ

Министар одбране Зоран Станковић и амбасадор СР Немачке у СЦГ Андреас Цобел потписали су 12. априла Споразум о војној сарадњи између Савета министара СЦГ и Владе Савезне Републике Немачке. После потписивања Споразума, амбасадор Цобел и изасланик одбране Немачке потпуковник Хелмут Клавон, уручили су Војсци СЦГ донацију од пет санитарних возила.

Том приликом амбасадор Цобел је истакао да је Немачка већ у јануару ове године уврстила Србију и Црну Гору у категорију земаља које добијају подршку предвиђену за земље кандидате за Партнерство за мир.

Билатералним споразумом поједностављују се многе активности између оружаних снага Немачке и СЦГ, које су до сада реализоване према годишњим програмима. Сарадња ће садржати и редовну размену информација и искустава у бројним областима, као што су општа безбедносна и војна политика, интеграција оружаних снага у слободно демократско друштво, војни устав и војно право, унутрашња организације оружаних снага, војна медицина, ангажман оружаних снага у оквиру помоћи у случају катастрофа и хуманитарне помоћи, и друге.

Фабрицијуса, који ради као саветник у Управи за буџет и финансије. Тиме је он непосредно укључен у планирање, програмирање и реализацију војног буџета.

Поред тога, у оквиру Форума за помоћ земљама југоисточне Европе Немци су изразили занимање да финансирају курс немачког језика у СЦГ, у који су укључени и официри финансијске службе. Ти ће официри доцније наставити своје усавршавање у области финансија у Немачкој.

Трећа област сарадње је санитарно обезбеђење. Поред донације од пет санитарних возила и припадајућег санитарног материјала, који су Немци уручили после потписивања Споразума, 12. априла у Топчидеру, не треба заборавити ни медицинске апарате које је та земља 2004. године уручила Војномедицинском центру у Подгорици. Том донацијом побољшан је квалитет лечења активних и пензионисаних војних лица на том подручју. Они више нису присиљени да путују на ВМА у Београд, будући да многи скупи медицински апарати сада постоје у Црној Гори.

Од ове године Немачка је СЦГ ставила на листу приоритетних земаља када је реч о међународној сарадњи и помоћи у приближавању међународним стандардима. Како је више од 80 посто прошлогодишњег плана билатералне војне сарадње остварено, то СЦГ сврстава међу најозбиљније партнере те земље у региону. ■

Снежана ЂОКИЋ

УКРАТКО

УПРАВЉАЊЕ КРИЗОМ

Удружење дипломаца Центра Џори Маршал у СЦГ, Европски центар за студије безбедности Џори Маршал, Факултет цивилне одбране и Канцеларија за билатералне послове САД у СЦГ организовали су 20. априла у Београду међународну конференцију под називом Управљање кризом.

На конференцији су представљена три виђења управљање кризом – евроатлантски, регионални и национални. Професор Џон Криндлер из Центра Џори Маршал представио је концепт управљања кризом, проф. др Биљана Ванковска са Филозофског факултета у Скопљу анализирао је кризу у Македонији 2001. године, а проф др Зоран Кековић са београдског Факултета цивилне одбране изложио је управљање кризом са аспекта доходног сектора.

Конференција Управљање кризом пета је по реду у оквиру форума Безбедност и друштво. Форум је пројекат Удружења дипломаца Центра Џори Маршал у СЦГ, чији је циљ унапређење дијалога и промовисање савременог приступа систему одбране и безбедности.

С. Ђ.

НАТО И ЕУ – ИЗАЗОВИ И ПЕРСПЕКТИВЕ

Професор Џон Криндлер из европског Центра за студије безбедности Џори Маршал, некадашњи помоћник генералног секретара НАТОа и стручњак за област европске безбедности, НАТО и управљање кризама, 20. априла одржао је предавање полазницима командно-штабног и генералштабног усавршавања Школе националне одбране ВСЦГ о Односима НАТОа и Европске уније – изазовима и перспективама.

Скупу су присуствовали представници управа Генералштаба Војске и Полицијске академије. Предавање је резултат је успешне сарадње Центра Маршал и Школе националне одбране.

В. П.

САРАДЊА ВОЈНИХ ПОЛИЦИЈА СЦГ И ХРВАТСКЕ

У посети Војсци СЦГ 12. и 13. априла боравила је делегација Војне полиције оружаних снага Републике Хрватске. Домаћини су били представници Одељења за војнополицијске послове ГШ ВСЦГ. Том приликом обострано су презентовани историјат, тренутно стање и пројекција за наредни период, а представници Војне полиције ОС Хрватске говорили су и о ангажовању у мировној мисији под окриљем НАТОа у Авганистану (ИСАФ).

Делегација Војне полиције ОС Хрватске посетила је 72. специјалну бригаду, где су им представљени специјална опрема, методика обучавања и степен обучености војних полицајаца противтерористичке специјалности.

Поред тога, припадници 5. батаљона Војне полиције приказали су сегменте рада водича службених паса и службених паса, потом и оспособљеност саобраћајне војне полиције. Организован је и тактичко-технички збор ради представили део наоружања и опреме коју користе припадници Војне полиције, пре свега противтерористичке специјалности.

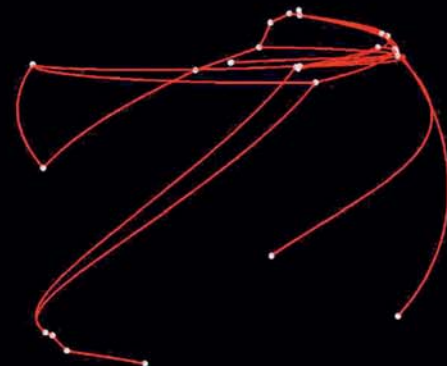
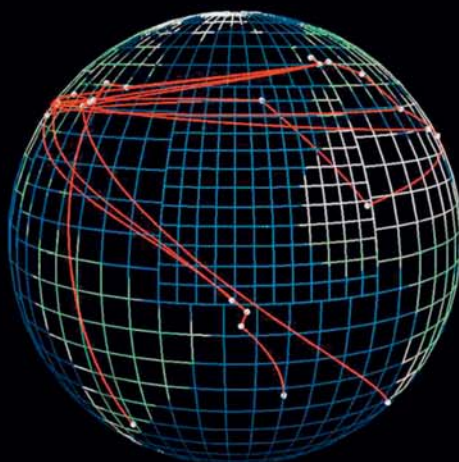
ТАКМИЧЕЊЕ СТУДЕНАТА У ПОЗНАВАЊУ ХУМАНИТАРНОГ ПРАВА

На Правном факултету у Нишу одржано је Пето национално такмичење студената у међународном хуманитарном праву (МХП).

Осамнаест такмичара, организованих у шест тимова, који су представљали Полицијску и Војну академију и Факултет политичких наука из Београда, те правне факултете из Ниша, Новог Сада и Подгорице, провели су четири дана примењујући стечено знање из области међународног хуманитарног права уизмишљеној ратној ситуацији у имагинарној Магичној земљи.

Победила је екипа Факултета политичких наука из Београда, а за најбољег говорника проглашен је Марко Медаровић, студент друге године Војне академије.

Г. М.

ИНТЕРНЕТ У СИСТЕМУ ОДБРАНЕ

ШИРОКА ПРИМЕНА ТЕХНОЛОШКОГ ЧУДА

Нова технологија освојила је свет брже од било које до сада. У Србији Интернет је присутан целу деценију, а у Војсци од 1998. године. Уз све шире коришћење популарних сервиса, као што су Web и електронска пошта, Интернет у систему одбране служи за стицање нових искустава и знања која се примењују за формирање наменских командно-информационих система и заштићене рачунарске мреже као технолошке кичме кроз коју ће безбедно протичати мултимедијалне информације какве тражи савремена војска.

Почетком ове године у Службеном војном листу (број 1 од 12. јануара 2006) објављено је Упутство о коришћењу Интернета у Министарству одбране и Војсци СЦГ, којим се прописују елементи система, планирање и организација рада и мере заштите на Интернету. Тиме су заправо прописана правила понашања припадника МО и ВСЦГ у раду на глобалној мрежи.

Поред претраживања информационих база и других садржаја на светској мрежи и размене електронске поште, посебан аспект је информисање јавности и активно присуство Министарства и Војске на Интернету својим web презентацијама (www.mod.gov.yu, www.vj.yu), сервисом који пружа изванредне могућности за давање информација.

У Упутству се дефинише да је Управа за везу и информатику тактички и технички носилац тог посла и надлежна је за организацију, регулативу и опремање Интернета у МО и ВСЦГ.

Мере заштите подразумевају техничко обезбеђење просторије за рад и хардверско-софтверску заштиту података на рачунару. Зато рачунар који је одређен за рад на Интернету може имати инсталиран само комерцијални софтвер и не сме се користити за израду и чување било којих оперативних садржаја, нити података класификованих одређеном врстом степена тајности.

– Једно овако упутство било је неопходно, јер је до сада важило Привремено упутство, усвојено 4. јануара 1999. године – истиче пуковник Срећко Радмановић, заступник начелника Одељења за информатику у Управи за везу и информатику, који је координирао рад на новом Упутству. – Највећи посао био је на одређивању мера безбедности, да се институција заштити, а да рад опет буде на нивоу нормалног коришћења Интернета. Имало се у виду да општа информатичка култура није на завидном нивоу, а да је она безбедносна на још нижем. Сада смо добили један користан водич за све веће, али безбедно коришћење Интернета – каже пуковник Радмановић.

Регулисано је да свака јединица или установа, на прописан начин, може поднети захтев за приступ Интернету. Решење доноси Управа за везу и информатику, а технички реализатор је Центар за командно-информационе системе и информатичку подршку (ЦКИСИП).

У Центру истичу солидну техничку базу и капацитет који се управо проширује са садашња два на укупно шест мегабајта у секунди према натпровод-

ШКОЛОВАЊЕ ИНФОРМАТИЧАРА

Према оцени пуковника мр Александра Вилотића, заменика начелника Управе за везу и информатику, кадровски потенцијал те управе сада је задовољавајући. Али због све бржих и очекиваних промена и све веће примене информатике, број информатичара мора се повећавати и за то се има разумевања приликом одређивања будућих формација.

Проблем је у томе што тренутно нема подофицира информатике, па се официри ангажују на неким мање важним пословима, који су често на нивоу знања једног средњошколца. Недостају подофицири који би се бавили тим пословима, иначе неопходним у свакој јединици и установи, па је у плану да се преквалификацијом подофицира из других родова и служби они оспособе за, рецимо, сервисере персоналних рачунара, и слично. Тако би се растеретили официри у чије школовање је много уложено и они би се бавили развојним и другим стручним, специјалистичким пословима.

Тренутна попуњеност официрима информатичарима је 60 посто на нивоу Војске, што је прилично мало. Али на Војној академији, на Смеру информатике, у четири класе школује се 66 будућих официра службе информатике. Међутим, ове школске године нису уписани нови студенти, иако је занимање за тај смер велико годинама уназад. Постоји сагласност да се будући кадрови узимају после завршених цивилних факултета.

љују се и налози за електронску пошту, за дату организацију или појединце из њеног састава који су наведени у захтеву. Број корисника електронске поште већи је од 700. Тренутно су капацитети такви да се на захтеве одговара позитивно, уз вођење рачуна о времену које сваки корисник добија за месец дана, колико може провести на Интернет вези. Нико не добија мање од 20 сати, а више се даје према процењеној потреби.

Интернету се сада приступа релативно лако, јер располаже са 30 плус 16 улазних линија преко два војна броја. У Центру су два уређаја за приступ. Један са 16 улазних линија, којима се приступа преко аналогних модема, други са 30, уз могућност активирања још 30 улазних линија, којима се приступа аналогним модемима и ISDN уређајима. У Центру истичу да ће капацитети пратити потребе, а има се у виду да ће корисника бити све више.

У плану је повећање броја корисника који имају директан приступ, али због инфраструктуре то ће за сада бити могуће само у Београду. Планира се и све популарнији ADSL, као ефикасан и повољан начин за стални приступ. Планира се и повећање капацитета за модемски приступ узимањем још 30 линија како би се искористили садашњи неактивирани капацитети постојећих уређаја.

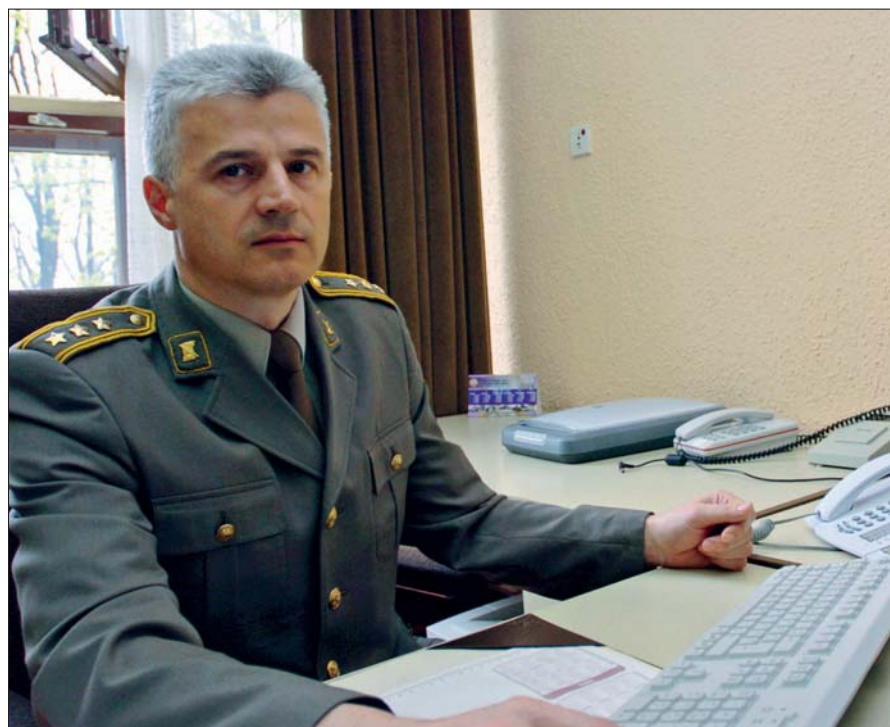
Разматрају се могућности за пуштање у рад бежичног приступа, а опрема је већ набављена, опет на нивоу Београда, и то оних делова који се сада не могу покрити жичном везом због раздаљине или других ограничења, као што су Жарково, Топчидер, Бањица, Земун... То је бежични, директни приступ за групе корисника, уместо жичне везе.

■ ХРОНОЛОГИЈА

С обзиром на то што се ове године обележава десет година од званичног увођења Интернета у нашу земљу, 27. фебруара 1996, занимљиво је подсећање како су текле те активности у Војсци.

Први конкретан корак учињен је наређењем помоћника начелника Генералштаба за везу, информатику и електронска дејства од 29. јануара 1997. и њиме је покренут задатак "Коришћење Интернета за потребе ВЈ".

Од званичног увођења Интернета у нашу земљу прошло је скоро годину дана, а за то време једна група ентузијаста, официра информатике, својим интересовањима и знањима просто је "гурала" читав поступак, увиђајући значај нове технологије која убрзано осваја свет. Из те групе треба поменути пуковника др Милована Ћировића, који је сада у пензији, пуковника мр Драгана Дуканца, садашњег заступника начелника Центра за командно-информационе системе и информатичку подршку (ЦКИСИП), и официре из тог центра мајора Сашу Ђокића и капетана прве класе Милана Кртинића.

Пуковник мр Александар Вилотић:
Иако се бројно стање у Војсци смањује, број информатичара ће расти

деру, а то је ППТ Србија. Два су начина за приступање Интернету. Један је директан изнајмљеном линијом, где се обезбеђује 24-часовни приступ корисника за један или више рачунара. Други је стандардни, модемски приступ. Корисници директног приступа су приоритетни корисници у систему одбране који имају техничку могућност за такву врсту приступа. Тренутно је 18 таквих великих корисника, а највећи су Министарство одбране и Војномедицинска академија. Модемских корисника је око 300 и њихов број расте.

Налози за модемски приступ (уз одговарајуће корисничко име и лозинку) додељују се организацији (јединици или установи) и оним корисницима из њеног састава за које се то у захтеву тражи. Доде-

Ради решавања проблема недовољне опремљености рачунарском техником, Управа за везу и информатику урадила је критеријуми за следовање рачунарске опреме по јединицама и установама, тако да се зна шта и колико коме треба да припадне. Оне ће се опремати према финансијским могућностима.

Сада се ради и на решавању проблема одржавања те технике формирањем сервиса унутар Војске. Обезбеђењем резервних делова и извршилаца тог посла, рачунарска опрема била би сервисирана сопственим снагама, јефтиније и брже него сада преко разних фирми из цивилства.

ВОЈНИ СЕРВИС РАЧУНАРА

На основу поменутог наређења убрзо је припремљен елаборат под називом "Повезивање ВЈ на рачунарску мрежу Интернет", који је усвојен на Колегијуму начелника ГШ ВЈ, 12. маја 1997. године. Следи одлука Савезног министарства одбране о прикључењу на Интернет у сарадњи са предузећем "Телефонија" (које се као провајдер појављује под називом VeotelNet), од 17. септембра 1997. и склапање уговора месец дана касније. Убрзано се ради и на техничким припремама за реализацију задатка, па се у новембру доводи 20 телефонских параца од централе Београд 1 до већ уређене просторије у згради 5 Генералштаба, у којој ће бити јединствени Интернет сервер.

Али се онда чека на набавку два серверска рачунара за ту намену све до марта 1998. године, па онда још три месеца траје инсталација опреме и софтвера, уз нешто спорије извршавање уговором презетих обавеза "Телефоније" као провајдера.

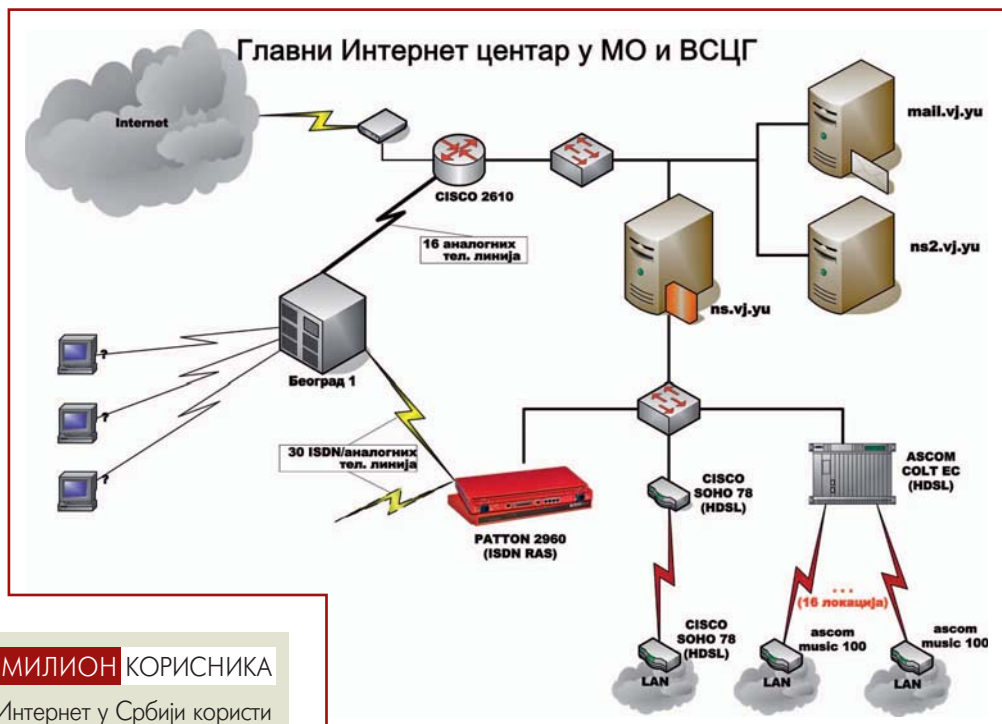
И коначно, 9. јуна 1998. успостављена је рачунарска веза између провајдера и јединственог Интернет сервера у згради 5 Генералштаба и тада почиње коришћење Интернета у Војсци.

Ратна дејства 1999. године унела су поремећаје у већ уходани рад, линија је раскинута, а опрема склоњена. У обнови везе са глобалном мрежом, по уговору од 22. априла 2002, за натпровајдера је изабрана ПТТ Србија и од тада траје нова стална веза са Интернетом.

Од датума треба издвојити и регистрацију домена ВСЦГ на Интернету – vj.yu, 12. јуна 1998. године. Административни и технички контакт потписују управо пионери тог посла у Војсци, пуковник Драган Дуканац и мајор Саша Ђокић, а они

Они су уводили Интернет у Војсци: пуковник мр Драган Дуканац и мајор Саша Ђокић

МИЛИОН КОРИСНИКА

После десет година развоја, Интернет у Србији користи око милион људи. То је технологија која се развија брже од било које друге до данас, али не треба заборавити да је то технолошко чудо створено захваљујући дуготрајним и посвећеним напорима оних који су имали визију глобалног умрежавања и вредно радили да та визија постане стварност.

У Србији данас послује више од 80 Интернет провајдера, а почасно место првог има Veotel-Net.

Управа за везу и информатику ВСЦГ, тачније Центар за командно-информационе системе и информатичку подршку (ЦКИСИП), појављује се као провајдер за кориснике у Министарству одбране и Војсци СЦГ и обезбеђује сигурну везу са светском мрежом пуна 24 часа.

су овлашћена лица и за регистрацију поддомена mod.gov.yu, који од 11. јула 2003. користи Министарство одбране СЦГ.

НАМЕНСКА ВОЈНА РАЧУНАРСКА МРЕЖА

Цео пројекат Интернета служи као основа за стицање нових искуства која се примењују за неке друге мреже и командно-информационе системе за потребе Војске.

Али треба нагласити да је рачунарска мрежа МО и ВСЦГ нешто сасвим друго и потпуно је одвојена од Интернет мреже. Она постоји, али по својим карактеристикама, брзини и протоку података не одговара нараслим потребама. Та мрежа је постала уско

Деценија Интернета у Србији обележена је 27. фебруара. Тог дана 1996. године инжењери првог домаћег провајдера VoetelNet-а успоставили су први сателитски Интернет линк, којим је Србија повезана са глобалном мрежом. Први корисник била је Академска мрежа Београдског универзитета, а неколико месеци касније Интернет постаје доступан најширој јавности.

Професор др Зоран Јовановић, директор Рачунског центра Београдског универзитета, подсећа на тај догађај. "У то време је Академска мрежа Универзитета функционисала као практично изолована мрежа на Интернет технологијама – једина значајнија мрежа Интернет типа у земљи. У универзитетској средини је постојала тежња да се оствари перманентна Интернет веза Академске мреже са светом и тиме олакша научна и технолошка сарадња. До недељу дана пре остваривања тог подухвата мање од десет људи знало је шта се заиста догађа. Цео догађај био је пун драматике: 26. фебруара тек у 17 сати извучена је сателитска опрема са царине, а у 12 сати следећег дана, 27. фебруара, била је заказана свечаност Дана Универзитета. Монтажа сателитског комплета рађена је целу ноћ под светлима рефлектора. Сигнал на излазу из пријемника био је задовољавајући у 7 часова ујутру. Тада је почела трка са временом да се до почетка свечаности

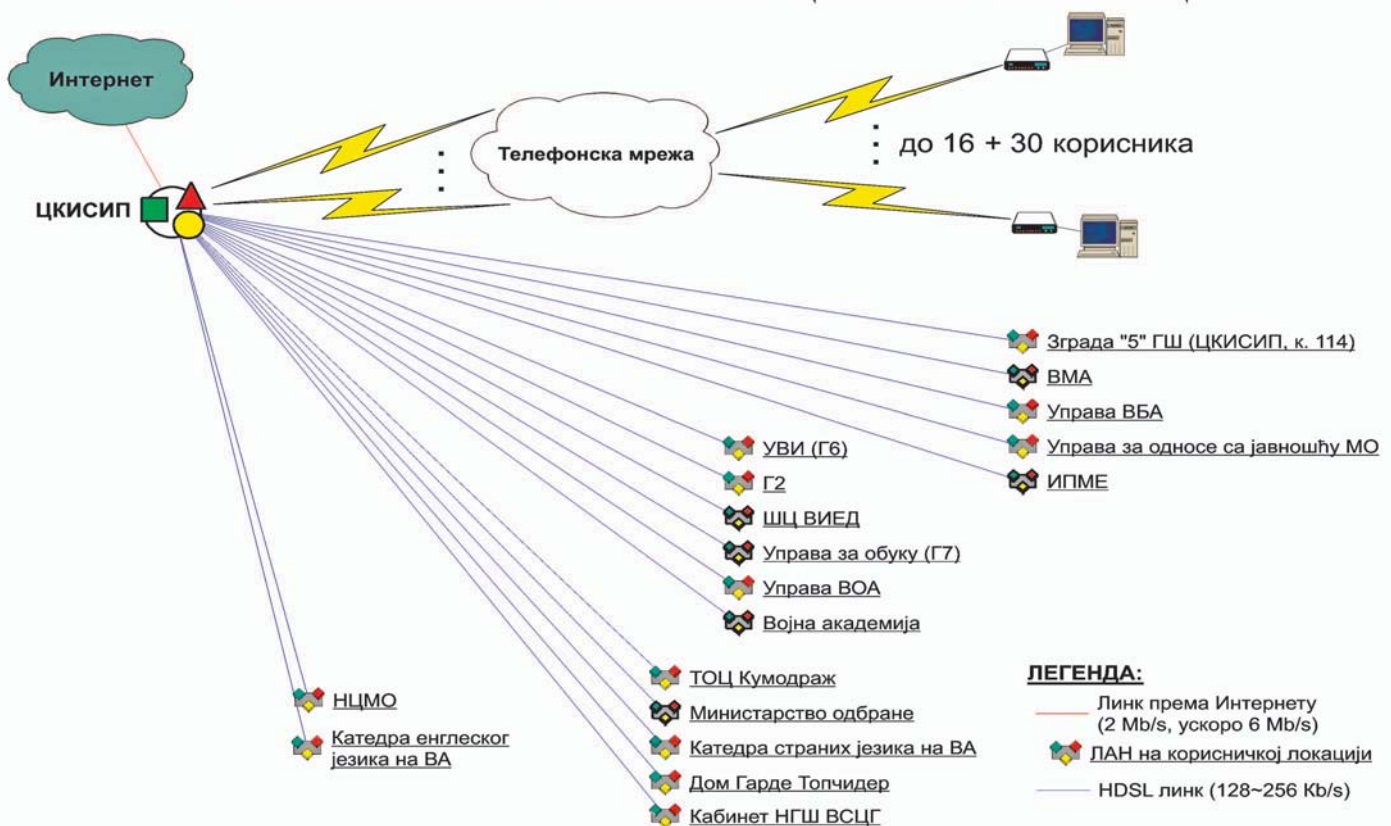
подесе сви потребни рутери на Академској мрежи. Све се завршило у 11.45, тако да нико сем најуже екипе није знао да ћу причати о Интернету, а не о Академској мрежи. Свечана сала Универзитета је занемела када сам рекао: Сада смо на веб сајту МИТ универзитета."

Ненад Репац, пионир Интернета у Србији, подсећа да су припреме за прикључење трајале сигурно неколико година, а најважнији сегмент тих припрема био је да се у самој фирми "Телефонија" створи технолошка и кадровска "критична маса", која би допринела да се донесе одлука о уласку у такав пројекат.

И заиста, не може се заборавити радост свих који су учествовали у том подухвату тог 27. фебруара 1996. године. Првих неколико дана било је скоро критично, првих неколико недеља било је веома тешко, како је притисак попуштао почели смо са нормалним радом, а убрзо и са ширењем мреже.

Занимљив податак из тог периода, када је добијање десетак телефонских линија било чудо, јесте да је заузетост линија била већа од 95 посто током дана! То значи да су линије биле слободне неколико минута око четири сата ујутру, а све остало време корисници су били на њима. То је био први талас, велик као цунами. Плима која је тада заплуснула и данас расте. Број корисника се повећава, а ниво техничке и опште културе се повећава.

ШЕМА ГЛАВНОГ ИНТЕРНЕТ ЦЕНТРА У МО И ВСЦГ

грло развоја службе информатике, па и свих других родова и служби. Захваљујући знањима која се темеље управо на одличном познавању Интернет технологија, постоје развијени информациони системи који могу да функционишу у мрежи, али нема одговарајуће мреже, и зато је то једна од приоритетних инвестиција.

Подсећања ради, прва рачунарска мрежа у Војсци успостављена је почетком осамдесетих година и била је на нивоу сличних у европским земљама. Она је повезивала све команде армија и важније центре командовања широм ондашње Југославије. Све велике војне вежбе такође су подржавале одговарајуће мреже. Почело се, дакле, на време и створена је лепа традиција,

али се касније заостало због више разлога, а најважнији су прелазак са великих рачунара на РС платформу, неадекватне организационе промене којима би се подржала оваква технолошка унапређења и неадекватна телекомуникациона инфраструктура за пренос података у савременим рачунарским мрежама. И ту је планирана модернизација, тако да се може очекивати боља наменска војна мрежа, уз могућност примене развијених информационих система и њихов безбедан рад. Биће то нова технолошка кичма кроз коју ће безбедно протицати мултимедијалне информације какве тражи савремена војска. ■

Раденко МУТАВЦИЋ

СНАЈПЕРИСТИ КРОЗ ИСТОРИЈУ (2)

ЈУНАЦИ ДРУГЕ ВЕЛИКЕ ВОЈНЕ

Успех снајперисте не огледа се у броју погодака, већ у штети коју нанесе противнику елиминацијом командног кадра и других важних личности.

Дела најуспешнијих стрелаца током Другог светског рата задивила су свет, а о појединцима су снимани и филмови.

Још за време Првог светског рата, руска царска армија користила је сибирске ловце као снајперисте. Настанком СССР-а и Црвене армије, стрељаштво је доживело процват јер се масовно отварају стрељачка друштва и школе, како за војску, тако и за грађанство. У Црвеној армији постојале су две врсте снајпериста – први, који су формацијски били резерва Врховне команде (РВГК) и други који су били саставни део пешадијских јединица. Снајперисти РВГК су били организовани у самосталне бригаде, од којих је једна била састављена искључиво од жена, а по потреби су упућивани као водови, чете или чак батаљони на делове фронта где се указала потреба. Када је реч о другима, крајем рата су формацијски постојала двојица у стрељачком воду, а 18 у батаљону.

Црвена армија је користила снајперску пушку *мосин-наган* 1891/30. Од пушака са производне траке бирани су примерци код којих су цеви биле високог квалитета, а потом су и дорађиване: ручица затварача је спуштана ради несметане манипулације уз оптички нишан, мушица је издизана један центиметар, како би нишањење без оптике било омогућено до 600 метара, а окидач је подешаван на силу окидања од два до два и по килограма. Оптички нишан био је ПВ са увеличањем од четири пута или ПУ са увеличањем три и по пута. До 1938. године произведено је 53.000 ових пушака, а од 1942. толико је произведено годишње, што указује на значај који је придаван снајперистима. Прецизност тих пушака огледа се и у веровању да су многи немачки снајперисти користили заплењене снајперке 1891/30, те у чињеници да је у наоружању остала све до 1963. године, када ју је заменила СВД *драгунова*.

Друга снајперска пушка Црвене армије била је полуаутоматска СВТ-40 *токарева*, побољшани модел пушке СВТ-38. Иако је била врло прецизна и радо су је користили Немаци и Финци, у Црвеној армији није била популарна јер је захтевала правилно

Са пропагандног плаката – руски снајпериста

МЕДАЉА ЗА ХРАБРОСТ

Совјетски снајперисти радили су у пару, као стрелац и осматрач. Ако би стрелац промашио, осматрач би понекад нишанио из своје пушке и отварао ватру. Чetrдесет погодака доносило је медаљу за храброст и титулу заслужни снајпериста.

одржавање. Многе заплењене СВТ проучаване су у Немачкој, а то је допринело развоју полуаутоматских пушката Вермахта.

■ ЛЕГЕНДАРНИ ЗАЈЦЕВ

Прича о совјетским снајперистима не може заобићи легендарног Василија Зајцева, ловца са Урала, чији је допринос победи у Стаљинградској бици погрешно описан у "блокбастер" филму "Непријатељ пред капијом". Наиме, Зајцев и немачки снајпериста никад се нису сусрели лицем у лице. Мало је недостајало да Зајцева мимоиђе Велики отаџбински рат, јер је до половине 1942. године служио као књиговођа са чином заставника у Владивостоку, при Пацифичкој флоти морнарице СССР-а. Са двадесетак колега морнара добровољно се пријавио за Стаљинград, али је и ту био стационаран као административац на источној обали Волге. Мада се са гађања на полигону знало да је одличан стрелац, морао је да се бори са бирократијом како би био додељен јединици на првој линији фронта.

Октобра 1942. године, пушком без оптике погодио је немачког митраљесца удаљеног неколико стотина метара и командир који је био сведок догађаја, видевши његову вештину, наредио је да му се додели пушка са оптичким нишаном. До тада он није видео такво оружје, а од 10. новембра 1942. до 17. децембра исте године постигао је 225 погодака, укључујући и елиминацију 11 непријатељских снајпериста. Његов највећи допринос био је оснивање снајперске школе током саме битке. Сматра се да је 28 снајпериста које је он обучио, избацило из строја више од 3.000 непријатељских официра и војника.

Приликом рањавања артиљеријском гранатом, јануара 1943. године, привремено је изгубио вид, али му га је професор Филатов повратио и Зајцев је крај рата дочекао у чину капетана. Данас постоје одређене контраверзе на Западу око његовог чувеног дуела са познатим немачким снајперистом. Наиме, западни извори тврде да није постојао мајор Хајнц Торвалд (по неким ауторима Кениг), начелник снајперске школе, који је упућен у Стаљинград. Било како било, оптички нишан са пушке немачког снајперисте изложен је у Централном музеју оружаних снага у Москви.

Зајцев, наравно, није био једини совјетски снајпериста са високим бројем погодака. У појединим изворима наводи се надимак непознатог војника Жиган који је, такође у Стаљинградској бици, до 20. новембра имао 224 поготка. Осим тога, морају се поменути Василиј Голосов, сигурно најбољи противснајпериста, који је осим 422 поготка, до јула 1943. године, када је погинуо, елиминисао 70 непријатељских снајпериста, и Иван Сидоренко са скоро 500 погодака. Према неким ауторима, Совјети имају 30 снајпериста са више од 300 погодака.

■ СОВЈЕТСКЕ АМАЗОНКЕ

За разлику од западних војски, у Црвеној армији жене су имале активну улогу у оружаном борби, као пилоти, возачи тенка, митраљесци и, наравно, снајперисти. Биле су познате по изузетној стрпљивости, што је једна од најбитнијих одлика снајперисте.

Најпознатија међу њима је Људмила Михајловна Павличенко. Када се, након напада Немачке на СССР добровољно пријавила у војску, већ је била обучена стрелац, једриличар и падобранац. Одбила је дужност болничарке и са 25. пешадијском дивизијом "Чапајев" нашла се, већ августа 1941, у борбама око Одесе. За само два и по месеца имала је 187 погодака. Занимљиво је да је користила СВТ-40, пушку која није била много популарна код других војника. Њен укупан скор износи 309 погодака, од тога 36 снајпе-

Пушке: SMLE-4MK1, SVT-40L и SVT-40SN

ЛОВАЦ СА УРАЛА

Лик снајперисте Василија Зајцева, ловца са Урала, описан је у филму "Непријатељ пред капијом". Његов највећи допринос било је оснивање снајперске школе током Стаљинградске битке. Сматра се да је 28 снајпериста, које је он обучио, избацило из строја више од 3.000 непријатељских официра и војника. Преминуо је 1991. у Кијеву, а његово тело је 2006. пренето на Мамајев Курган и сахрањено уз споменик браниоцима Стаљинграда, где стоје и његове чувене речи: *За нас није било земље иза Волге.*

ХРАБРА ЉУДМИЛА

Људмила Михајловна Павличенко је за само два и по месеца имала 187 погодака. Њен укупан скор износи 309 погодака, од тога је 36 немачких снајпериста. Један од убијених снајпериста претходно је елиминисао више од 500 совјетских војника, што је утврдила увидом у његов дневник.

риста. Један од убијених снајпериста претходно је елиминисао више од 500 совјетских војника, што је утврдила увидом у његов дневник. Јуна 1942. године рањена је минобацачком гранатом, а након опоравка послата је у САД и Канаду у мисију добре воље. Она је први совјетски грађанин који је позван у Белу кућу на пријем код председника Рузвелта и његове супруге Еленор, а у Вашингтону јој је приређен дочек достојан хероја. Пушка винчестер са оптичким нишаном, коју је добила на поклон, изложена је у музеју у Москви.

Најефикаснији снајперски тим свих времена такође су две жене, Наталија Ковшова и Марија Поливанова. Њих две су заједно имале више од 300 погодака, а посебно су се истакле у тешким борбама првих дана марта 1942. године, дејствујући по митраљеским гнездима. Августа 1942. године, њихов вод је опкољен у немачком противнападу и када су остале без муниције, девојке су сачекале Немце да приђу, а потом активирале ручне бомбе, како не би живе пале непријатељу у руке.

■ СНАЈПЕРИСТИ ВЕРМАХТА

Својевремено је у аустријском војном часопису "Трупендинст" објављен разговор са тројицом снајпериста Вермахта аустријске националности, који су служили у Трећој планинској (гебиргсјегер) дивизији на Источном фронту. То су Матијас Херценауер (345 погодака), Зеп Алербергер (257) и Хелмут Вирнсбергер (64), који је по-

Немачки снајпериста са карабином маузер К 98

сле рањавања био инструктор у снајперској школи. Они наводе да су користили карабин маузер К 98 са оптичким нишаном увећања четири пута, а Алербергер и заплєнену совјетску снајперку. Ниједан од њих не сматра полуаутоматску пушку Г43 добрим оружјем, због слабије прецизности и веће тежине у односу на К98, те повремених застоја. Били су сигурни да ће до 400 метара погодити противника у главу, а у тело до 600 метара. Преко те даљине ватра се отвара само да би се показало непријатељу да није безбедан, а сваки снајпериста чекао је да противник приђе ближе, како би погодак био сигуран.

Формацијски је сваки батаљон имао снајперско одељење од 22 војника: шесторица су остајали при команди, а остали били додељени четатама. У принципу је неколико добрих стрелаца у свакој чети имало пушке са оптиком, али не и снајперску обуку, и они су у ствари били прецизни стрелци, способни да погоде циљ на даљини до 400 метара.

Снајперисти су увек дејствовали у тимовима од по два војника (један стрелац а други осматрач) уз дневно извештавање штаба батаљона о резултатима дејства. Мете су, пре свега, били противнички осматрачи и официри, потом послужоци противтенковских топова и митраљеза. Често су пред свитање заузимали ватрени положај испред својих линија и враћали се када падне ноћ. Њихове препоруке биле су да се у повлачењу, као одступница, користи неколико снајпериста јер је психолошки ефекат на непријатеља далеко већи од, рецимо, митраљеске ватре.

Успех снајперисте не огледа се у броју погодака, већ у штети коју нанесе противнику елиминацијом командног кадра и других важних лица. Као најважнију особину снајперисте сматрају стрпљивост, тј. способност да се у закљону остане дужи од непријатеља. Камуфлажа је од веома важна, што укључује лице, чак и цев оружја. Један од њих је са собом носио стари кишобран обојен

маскирним бојама који му је одлично користио. Светлећу муницију користили су само као вежбовну или за одређивање раздаљине, а, свакако важно искуство било је да не треба пуцати при бочном ветру.

■ МАЈСТОРИ МАСКИРАЊА

Освајање пацифичких острва са бујном вегетацијом и огорчени отпор Јапанаца, мајстора за маскирање, поставили су посебне захтеве пред америчке моринце. Овде се одмах ратовало на малим даљинама, а Јапанци су имали обичај да, прикривајући се у крошњама дрвећа, пуште моринце да прођу, а потом отварају ватру с леђа. Оптички нишани пушака *арисака* тип 38 или 97 увећавани су два и по пута или четири пута, али је за то ретко било потребе. Но, метак калибра 6,5 mm, који користе обе пушке, одликовао се пуцњем високог тона, тако да је било тешко одредити правац из ког је долетео, а бездимни барут који су Јапанци користили био је заиста такав да се ни облачић није јављао при опаљењу. Осим тога, њихови снајперисти имали су обичај да се вежу за стабло дрвета, како би могли дејствовати и након рањавања, али је крајњи исход био увек исти – погибија.

Маринци су користили пушке *спрингфилд* М1903 са оптичким нишаном *унертл* карактеристичне дужине, којим су, по потреби, могли дејствовати и на већим даљинама. Тако је, на пример, током искрцавања на Окинави снајпериста ућуткао митраљеско гнездо на растојању од 1.200 јарди (1.080 m), а недуго након тога је тим искусних наредника са даљине од 1.000 јарди (900 m) узастопним погоцима у пушкарницу бункера онемогућио дејство митраљеза док се моринци нису прикрасили и убаченим бомбама окончали отпор браниоца. Неретко се за обарање дебelih стабала користио топ 37 mm, а за чишћење крошњи дрвећа аутомат *томпсон* и аутоматске пушке *БАР*.

Америчка војска је користила исти модел пушке *спрингфилд*, али са другачијом оптиком типа *вивер* и увеличањем два и по пута. Проблем је лежао у чињеници да је оптика била осетљива на ударце, а како пушка није имала класичне нишане, оштећење оптике значило је и онеспособљавање оружја. (Снајпериста са сличном пушком приказан је у филму "Спасавање војника Рајана"). Крајем 1944. године усвојена је снајперска варијанта полуаутоматске пушке *гаранд* М1 са робуснијом оптиком типа *лиман*, али их је, с обзиром на крај рата, релативно мало произведено, мада су касније коришћене и у Корејском рату.

■ БРИТАНСКА СНАЈПЕРСКА ШКОЛА

Током рата у северној Африци активност снајпериста није била изражена због велике врућине која је доводила до треперења ваздуха, што је као последицу имало немогућност прецизно одређивања растојања. Уз то, одлике терена су биле такве да је адекватно маскирање било тешко извести. Након искрцавања у Италији и Нормандији, али тек када се фронт стабилизовао крајем 1944, снајперисти су дошли у први план. Британска војска је већ 1940. оформила снајперску школу, а чувени *Ловат скаути* своје знање у маскирању и прикрадању преносили су полазницима тронедељног курса. Основна снајперска пушка и даље је била *enfield Mk 1* (Т) из Првог светског рата, али је 1942. усвојена *enfield* бр. 4 Mk 1 (Т), која је задржана у употреби до 1970. Изабране пушке са производне линије, модификовала је чувена лондонска фирма *Holland i Holland*, укључујући монтирање оптичког нишана са увећањем три пута.

Британци су се сусрели са проблемом јапанских снајпериста у Бурми, али они нису користили амерички начин обарања стабала топовским хицем, већ су противтенковском пушком бојс, калибра .055 (13,97 mm), пуцали директно кроз стабло у снајперисту. Ова пушка је позната и далматинским партизанима, који су је добили у оквиру савезничке помоћи током 1944–1945. године. ■

Др Александар МУТАВЦИЋ

(Наставак у идућем броју)

ЈАТАГАН ЏАВИД-ПАШЕ

Егато украшени јатаган Џавид-паше један је од вреднијих експоната из збирке Војног музеја. Како се веру

је, направљен је у некој од занатских радионица на Балкану, па се као место израде помињу Фоча, али и сам Цариград. Овакви јатагани су били парадни, ношени су на светковинама и сведочили о моћи власника. Јатаган је, иначе, рађен за високог турског достојанственика Ариф-агу. Нама је познато да је један од последњих власника јатагана био Џавид-паша, који је у битолској бици командовао Четвртим корпусом турске војске.

Јатаган је израђен 1220. по хиџри, односно 1805. године нове ере. Дршка и корице су обложене сребром, украшене техником гранулације и филиграном, са комбинацијом ћилибаром и црвених корала за које се у муслиманском свету веровало да имају талисманску моћ. Врх корице је у облику стилизоване рибе главе. Челично сечиво, техником тауширања, у сребру, украшено је арабескама, а са обе стране, у правоугаоним пољима, и натписом на турском језику, који у преводу гласи: *Израдио његов роб Хасан, власник и господар АРИФ-АГА.*

И даље текст гласи: *О срце, треба се стално жалити свим људима. Не треба се смејати човеку, сви они који су дошли пролазе и одлазе. Нека се ни-*

ко не завањава утопивши се у овоземаљску срећу. Она није остала ни Александру Великом, ни Ахмеду, ни Сулејману. Окрутна рука судбине пружила је пехар смрти Сулејману. Остави престо Сулејмане! Дигао је руку од ништавила и отишао. Као што нема јунака осим Алије, тако нема ни сабље осим Зулфикара.

Ова девиза о чувеној сабљи Зулфикар, тауширана је на сечивима хладног оружја, како сабљи тако и јатагана, због своје симболичне моћи. Наиме, по традицији ову сабљу Мухамед је задобио у бици код Бедре 623. године, а после његове смрти прешла је у посед његовог зета Алије. У сликарству је та сабља приказивана са расцепљеним врхом, као да има две оштрице.

Уз уобичајене девизе о Алији и чувеној сабљи која му се приписује, о пролазности овоземаљског живота, мајстор нам је оставио и податке о себи, наручиоцу и времену у коме су живели, те о обичајима који су тада владали. ■

Анђелија РАДОВИЋ

ФОТО АЛБУМ

Првомајска парада
у Београду
1946. године

Припремио
Радован ПОПОВИЋ

НОВА КЊИГА О ИСТОРИЈИ ВОЈНЕ ШТАМПЕ

СВЕДОЧАНСТВО О ВРЕМЕНУ

Књига “Корени војне писане речи”, коју је објавила Редакција посебних издања НИЦ “Војска”, представља драгоцену студију о историји војног издаваштва код нас

Оредином априла потпуковник мр Иван Мијатовић, наставник на Катедри за војну историју Војне академије у Београду, представио је у Централном дому Војске СЦГ своју прву књигу “Корени војне писанеречи” – исцрпну и надасве инспиративну студију о историјату војне штампе код нас и њеном утицају, посебно у првој половини прошлог столећа, на едукацију и мњење официрског кора. Према речима рецензента историчара др Мила Бјелојца, дајући генезу седам војних гласила, то дело истовремено представља својеврсну рекапитулацију историје Војске Краљевине СХС (Срба, Хрвата и Словенаца) и незаобилазан приручник за војне историчаре.

Говорећи о својим мотивима за избор магистарске тезе, коју је потом преточио у књигу, и да се посвети управо изучавању улоге војне штампе, од њених зачетака, у формирању ставова, уверења и културног профила официра, потпуковник Мијатовић је нагласио да је писана реч била “сведок и учесник крупних догађаја и великих историјских промена”, те да је те промене “не само пратила и бележила већ и предвиђала”. Потпуковник Мијатовић је свој књижевни првенац оценио као “мали искорак у сазнавању свих аспеката војне штампе у бурним временима стварања и јачања нове, младе државе – Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца и њене мултиетничке војске”.

Износећи своје утиске, пуковник у пензији др Милан Јовановић, један од учесника у промоцији, нагласио је да традиционалне вредности треба да остану путоказ за будућност и, у контексту текуће реформе војног издаваштва, сугерисао да књигу “Корени војне писане речи” треба да прочитају не само они које та област занима већ и људи који постављају основ и смернице за реформу Војске.

У име издавача присутнима се обратио и главни и одговорни уредник Редакције посебних издања НИЦ “Војска” пуковник Новица Стевановић, који је изнео податак да је књига “Корени војне писане речи” 140. издање те редакције. ■

Т. СТУПАР

Промоција збирке песама Јање Раонић

ПЕНЕЛОПА У ТРАНЗИЦИЈИ

Уелећи да сачувају сећање и трајну успомену на погинулог сина и војника, породица Манчић формирала је Фонд “Дејан Манчић” са циљем да открива и помаже младе ствараоце у области поезије, сликарства, уметничке фотографије и других видова стваралаштва. Фонд сваке године расписује конкурс за прву збирку песама младог аутора.

Недавно је у Нишу одржана промоција збирке песама, прошлогодишњег победника на конкурс, Јање Раонић. О књизи су говорили књижевници Добривоје Јевтић и Димитрије Миленковић, који су истакли да поетски рукопис Јање Раонић

својом кохерентношћу, поетичком доследношћу и инвентивношћу представља занимљив допринос српској поезији на почетку 21. века.

Промоцији су присуствовали чланови породице Манчић, заменик начелника Управе за кадрове МО пуковник Миодраг Гордић, командант 230. срп пуковник Зоран Величковић, начелник штаба 211. оклопне бригаде пуковник Горан Јовановић, представници Српске православне цркве и нишких школа, те војници и старешине 230. самоходног ракетног пука. ■

З. МИЛАДИНОВИЋ

ДОДЕЉЕНЕ НАГРАДЕ "ЗЛАТНИ БЕОЧУГ"

Највиша годишња признања
Културно-просветне заједнице
Београда за 2005. годину
уручена су недавно у препуној
Великој сали Централног дома
Војске Србије и Црне Горе

ОГРНУТИ СВЕТЛОШЋУ БЕОГРАДА

Као баштиник културног континуитета, Културно-просветна заједница од 1970. године додељује "Златни беоцуг", годишњу награду и признање ствараоцима, научницима, уметницима, културним посленицима, ансамблима, установама и организацијама за трајни допринос култури Београда. Пред многобројном публиком у Централном дому Војске СЦГ, у присуству добитника ове награде из претходних година, те представника јавног и културног живота Београда, овогодишњу одлуку жирија прочитала је професорка Радмила Бакочевић која је председавала жиријем. Тако је Изванредни златни беоцуг за животно дело додељено академику Никши Стипчевићу, историчару књижевности, сликарки Ољи Ивањици и глумцу Велимиру Бати Живојиновићу. Изванредни златни беоцуг добили су и Уметнички ансамбл Војске СЦГ "Станислав Бинички" и Удружење књижевника Србије.

За трајни допринос култури Београда "Златни беоцуг" добили су КУД "Абрашевић", филмски и ТВ продуцент Гаврило Азиновић, новинар Вања Булић, уметнички фотограф Небојша Н. Борић, музичар Борислав Бора Ђорђевић, проф. др Мића Јовановић, ректор "Мегатренд универзитета", професор и виолиниста Јован Колунија, Опера Народног позоришта, сликар и песник Предраг Бајо Луковић, проф. др Радош Љушић, историчар, издавач и

књижар Драган Мининчић, писац Петар Пајић, новинар Душан Станковић, глумица Љиљана Стјепановић, филмски редитељ Миомир Мики Стаменковић и вокални солиста Станиша Стошић.

На предлог жирија Председништво КПЗ Београда доделило је Страхини Кастратовићу, књижевнику и сликару, Посебно признање – повељу за изузетан допринос култури.

Одлуком Председништва, Признање за допринос Културно-просветној заједници Београда добили су: књижевник Срба Игњатовић и пуковник у пензији Никола Марић.

У име награђених захвалио се академик Никша Стипчевић. Он је рекао да беоцуг може да спаја али и да затвара. "Овај наш, београдски, јесте чинилац спајања. За мене он симболизује тешко поновљиву, али обновљиву, кохезију која је током два века створила највећи космополитски град на Балкану у коме су се стапали, у врло кратком животном року, дошљаци са различитих страна постајући стегоноше у својим струкама... Сви смо ми огрнути светлошћу Београда. То је град у коме се човек може одважити да остане. У њему је похрањено благо свих наших несрећа и у њему се налази хранилиште наших успеха. У Београду оживљавају и наше мртве године. Зато је Београд беоцуг који спаја", рекао је академик Стипчевић. ■

С. САВИЋ
Снимио Г. СТАНКОВИЋ

ОБРАЗЛОЖЕЊА НАГРАДА

Уметнички ансамбл Војске СЦГ "Станислав Бинички" основан је још 1899. године Указом Краља Александра Првог Обреновића као Београдски војни оркестар. Један од његових утемељивача био је војни капелник и композитор Станислав Бинички. Слика српског музичког живота била би незамислива без дугогодишњег деловања овог ансамбла са којим су наступали наши најпознатији диригенти и солисти. Са својим Симфонијским оркестром и Мешовитим хором, прешао је десетине хиљада километара и извео 7.500 разноврсних музичких програма, које је пратило више од пет милиона посетилаца. Музика коју изводе његови чланови снимљена је на више од триста грамофонских плоча, касета и компакт дискова. На тим снимцима налази се око две хиљаде разноврсних композиција, које представљају својеврсну музичку антологију. Ансамбл је увек посебну пажњу посвећивао младим талентима.

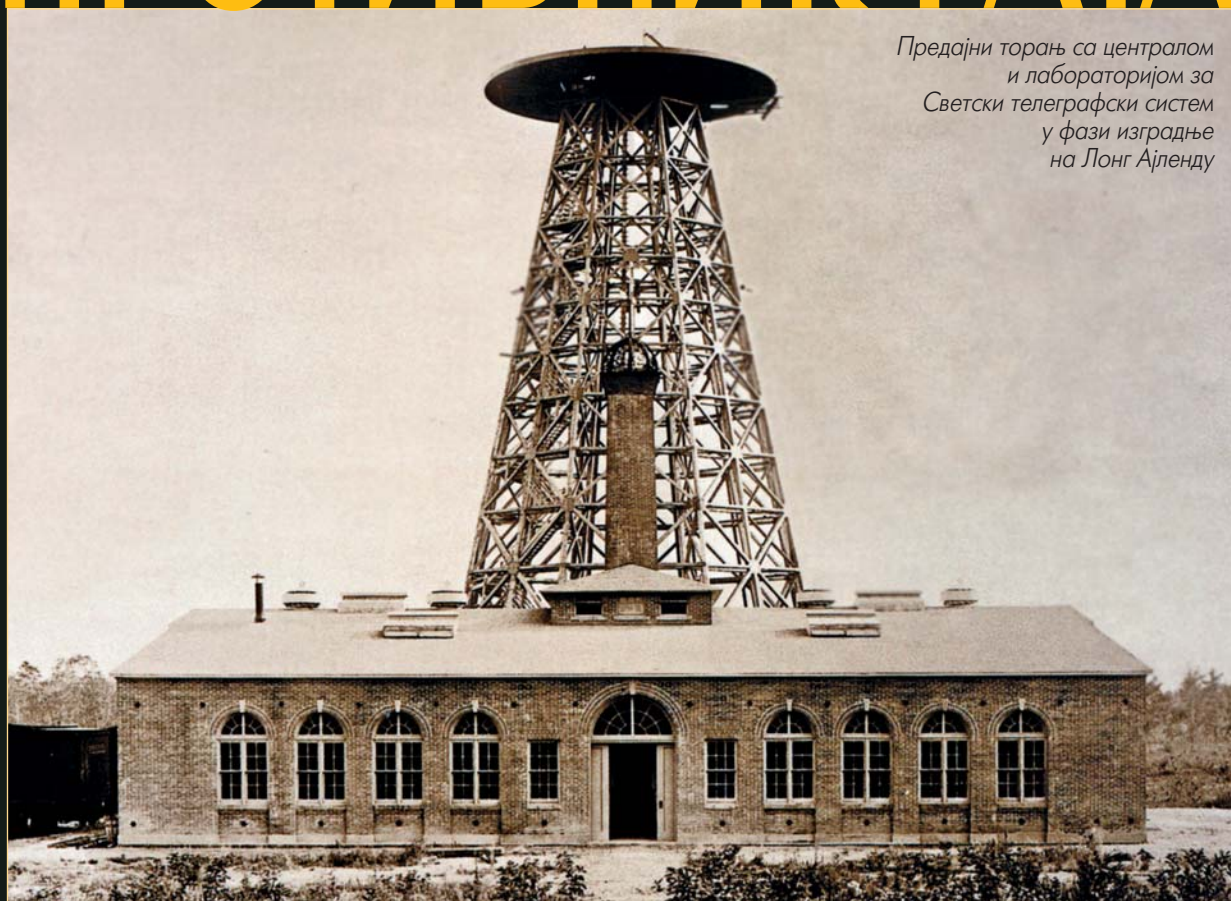
Уметнички ансамбл ВСЦГ "Станислав Бинички" остварује успешну сарадњу са бројним институцијама културе и медија у

СЦГ, али и са иностраним институцијама. У име Ансамбла награду је примио његов начелник, капетан прве класе Александар Станисављевић.

Пуковник у пензији Никола Марић добио је Признање за посебан допринос раду Културно-просветне заједнице Београда.

Пуковник Марић је завршио Војну академију и Економски факултет. Током дугогодишње војничке и официрске каријере обављао је бројне дужности у командама и јединицама војске, а професионалну војну службу завршио је на дужности начелника Централног дома Војске СЦГ. Руководећи том кућом, успешно је сарађивао са различитим установама у области културе и уметничког стваралаштва Београда и Републике Србије. Као највишу установу културе у Војсци, реформисао је Централни дом, утврдио његов имовинско-правни статус, стабилизовао организационо-функционалне надлежности и потврдио друштвено-историјску улогу и положај куће која је (поново) израсла у једну од најзначајнијих установа културе Београда, што потврђује и признање Изванредни златни беоцуг за 2004. годину. За релативно кратко време, Никола Марић оставио је трајан и неизбрисив траг у култури Војске и града Београда. ■

ВЕЛИКИ ПРОТИВНИК РАТА

*Предајни торањ са централом
и лабораторијом за
Светски телеграфски систем
у фази изградње
на Лонг Ајленду*

Теслини радови везани за струје високе фреквенције брзо су нашли и практичну примену у медицини и радиотехници, а били су претходница рендгена, електронског микроскопа, електронске (радио) цеви... Посебно је велики Теслин допринос радиотехници, којој је управо он ударио темеље.

Без обзира на велики број открића које је заштитио са двадесетак и више патената и предавања инжењерима, који су углавном веровали да ти проналасци означавају ново доба у електротехници, Тесла се нашао пред проблемом како да своје изуме и практично оствари. Нико није сумњао у огромну вредност проналаска, али је мало ко од богатих индустријалаца хтео да одрешу кесу и да их откупи. Тесла није имао никаквог искуства у комерцијалним пословима, а да га је имао, био би, говорио је, одвојен од своје лабораторије и даљих истраживања. А он никако није хтео да се то догоди.

САСТАНАК У ЛАБОРАТОРИЈИ

Све се, међутим, из основа променило када се за његова открића и наизменичну струју заинтересовао Џорџ Вестингхаус, директор "Вестингхаусовог електричног друштва" у Питсбургу, познат у свету и као проналазач ваздушне железничке кочице. Био је то практичан, послован човек, коме нису могле да промакну велике комерцијалне вредности што су их нудили Теслини изуми, а уочио је и огромну предност наизменичне над једносмерном струјом.

Вестингхауса нису везивали никакви уговори са Едисоном и његовим електричним централама за производњу једносмерне струје, па је могао непристрасно да проучи оно до чега је Тесла дошао у погледу примене наизменичних струја. Само месец дана после његовог предавања у Њујорку послао је писмо Тесли, којег није познавао, и заказао му са-станак.

Вестингхаус је био десет година старији од Тесли. Заједничко им је било то што су обојица били инжењери проналазачи и што су волели науку о електрицитету. Састали су се у Теслиној лабораторији у Њујорку, где је Вестингхаус видео динамомашине, трансформаторе и моторе са којима је експериментисао Тесла. И сам проналазач, али врло проницљив и предузимљив човек, Вестингхаус се још једном уверио да се једносмерном струјом (на чему су дуго инсистирали Едисон и његови приврженици) не решава веома важан проблем преношења електричне енергије на веће даљине.

ОДЛАЗАК ИЗ ПИТСБУРГА

Вестингхаус је после те посете понудио Тесли да му за милион долара откупи све дотадашње патенте и да му, уз то, плаћа још по долар за сваку коњску снагу машина израђених у његовом предузећу – у току трајања патентног права од 15 година.

Теслини биографи кажу да наш научник и велики проналазач није имао ни један разлог да одбије такву понуду, тим пре што му је Вестингхаус понудио да дође у Питсбург и да, уз велику плату, остане годину дана као саветодавац инжењера у његовом предузећу. Међутим, пошто је Тесла био помало необичан човек (неки су га описивали и као чудака) могло се десити да не прихвати тако примамљиву новчану понуду, али му је његов пријатељ Браун, који се бавио финансијам, помогао да не погреш.

Дошавши до прилично великих новчаних средстава и прешавши на одређено време у Питсбург, Тесла се ослободио брига и губљења времена око комерцијализације својих проналазака. Вестингхаус је за само две године пошло за руком да изради око 130 малих електричних цен-

У Теслиној руци је гасна цев чија је унутрашњост превучена фосфором

ТЕСЛИНА ТУРБИНА

Тесла је почетком прошлога века у области машинства почео да истражује нове турбине без лопатица, чију је замислио, такође, из детињства. Била је то још једна оригинална, запањујуће једноставна апаратура која је много обећавала. За неколико година Тесла је разрадио више модела турбина и пумпи, разних елемената, као што је хидрауличка диода, развио неке оригиналне уређаје за мерење брзине токова флуида и слично.

Теслино истраживање на подручју безлопатичних турбомашина ("турбомашина трења") говори о достигнућима у области турбомашина тога времена. Тесла је поднео пријаву у којој је заштитио главни део својих идеја, као и експерименталне резултате до којих је дошао приликом истраживања везаних за рад машина те врсте. Пријава поднесена под називом "Пропулзија флуида" прихватио је Амерички патентни завод 6. маја 1913.

КРОЋЕЊЕ НИЈАГАРЕ

Силу Нијагариних водопада Тесла је претворио у наизменичну трофазну струју високог напона, једноставним проводницима пренео у градић Буфало, удаљен неколико десетина километара од водопада, да би, користећи се својим јевтиним и поузданим асинхроним мотором, заснованим на његовом обртном магнетном пољу, омогућио покретање разних машина и за осветљавање улица, фабричких хала, кућа и станова. Све то не би било могуће постићи да при кроћењу Нијагариних водопада и извлачењу електричне енергије велике снаге нису били примењени Теслин систем наизменичних струја, његово електромагнетно обртно поље и његов наизменични трофазни асинхронни мотор.

ПОСТХУМНО ПРИЗНАЊЕ

На врхунцу славе Тесла је добио неколико почасних доктората и златних медаља, међу којима је највеће америчко признање – Едисонова медаља. Извесно време је важио и за кандидата за Нобелову награду. Међутим, највеће постхумно признање Тесли је одлука Међународне електротехничке комисије да јединица магнетске индукције понесе његово име – Тесла.

трала наизменичне струје, упркос тешкој конкуренцији коју је имао у Едисону и другим произвођачима, поборницима једносмерне струје. Издржао је у тој борби, сем осталог, и зато што је схватио да долази ново време, време наизменичних струја, које ће, такође, из основа изменити живот људи на планети.

СТРУЈА ВЕЋЕ ФРЕКВЕНЦИЈЕ

У Вестингхаусовом предузећу су нешто касније искрсле несугласице између Тесли и инжењера, углавном због различитог приступа неким стручним питањима. Једно од њих било је и инсистирање инжењера да се "Вестингхаусове" централе граде за наизменичну струју веће фреквенције (124 и 133 периода у секунди), док је Тесла мислио да би све централе, које је израдио "Вестингхаус", требало преправити на струју не веће учесталости од 60 периода у секунди. И Теслини први индукциони мотори били су прорачунати за рад са струјама ниже фреквенције (60 per/s), јер се показало да је учинак машина са струјама веће фреквенције знатно мањи. Било је ту и других неслагања, као што је покушај да Теслин мотор ради са слабом једносмерном струјом, преко чега наш проналазач никако није могао да пређе.

Био је то разлог због којег је Тесла напустио Питсбург и Вестингхаусово предузеће. Вестингхаус је, међутим, веровао да је реч о пролазним тешкоћама и да ће се ствари саме по себи средити. Зато је по сваку цену настојао да задржи Теслу, нудећи му 24.000 долара годишње, трећину чисте добити предузећа и властиту лабораторију у којој би наставио да развија и усавршава свој систем наизменичних струја. Тесла није пристао на то, али је био веома задовољан када је касније видео да су у "Вестингхаусу" израђивани мотори са струјом нормалне учесталости (60 per/s).

После повратка у своју њујоршку лабораторију Тесла је рекао пријатељима како су му у Питсбургу биле везане руке и да није имао довољно времена да се озбиљније посвети науци о електрицитету. Зато је, у наредне четири године, много труда

Без Теслиних изума визија савременог ратовања била би другачија

уложио у разраду система полифазних струја. Теорије двају великих проналазача, Тесле и Едисона, постепено су долазиле у отворени сукоб. Из њихових лабораторија, такође, једне до друге, на Петој авенији у Њујорку, излазили су проналасци који су узбуђивали свет. Вестингхаус је, користећи се Теслиним патентима, развио велики бизнис. Међутим, неке околности, пре свега финансијске природе, али и интереси великих индустријала-

УЖИЧКА ЕЛЕКТРАНА

Само четири године после подизања чувене хидроелектране на Нијегари, у Ужицу је 12. јула 1900. пуштена у рад прва електрична централа у Србији, у којој су примењени Теслини принципи производње и преноса електричне енергије. Чиниле су је две турбине од по 50 КС, цевоводи за довод воде до турбина, два генератора од по 33 KW и табла са инструментима. Набављен је и материјал (разводна мрежа) за инсталирање 400 сијалица, које су тог јулског предвечерја засијале свом снагом, тако да су ондашњи хроничари забележили како је "ужичко светло лепше од београдског".

Ужичка електрана је обновљена пре шест година. Њена максимална снага при пуном дотоку воде са реке Ђетине је око 260 KW, што је довољно за један градски квартал. Међутим, она има већу вредност као музејски и туристички објекат, који казује о Србији као модерној држави, будући да је још у то доба имала знања и средстава да прати развијен свет.

ца, зауставили су развој "Вестингхауса", који ни после реорганизације није могао чвршће да стане на ноге, па је власник био приморан да раскине уговор са Теслом, и то онaj део којим је предвиђена исплата тантијема од долара по коњској снази мотора наизменичне струје, израђених на основу примене Теслиних патентата. Занимљив је дијалог вођен између Тесле и Вестингхауса, иначе честитог инжењера и веома наклоњеног Николи, који се дуго премишљао да ли да нашем изумитељу, такође познатом као великом хуманисти, предложи раскид уговора. Ево дела текста из књиге Џона О' Нила "Ненадмашни геније":

– Од Ваше одлуке – рекао је Вестингхаус Николи Тесли – зависи судбина мог предузећа.

– Рецимо да ја одбијем да се уговор поништи. Шта ћете онда родити? – упитао је Тесла.

– У том случају мораћете да послујете са банкарима, пошто ја више нећу бити господар ситуације – одговорио је Вестингхаус.

– А ако се одрекнем уговора, Ви ћете спасти своје друштво и задржати управу над њиме и моћи ћете да продужите рад на извршењу плана да мој вишефазни систем ставите свету на располагање – наста-вио је Тесла.

– Уверен сам да је Ваш вишефазни систем највећи проналазак на пољу електрицитете – одговорио је Вестингхаус.

– Мој покушај да га учиним приступачним свету довео ме је до садашњих тешкоћа, али ма шта се десило, ја и даље намеравам да наставим извођење мог првобитног плана и да у ову земљу уведем наизменичну струју. ■

У следећем броју:
ПИОНИР ГЛОБАЛНЕ
ЦИВИЛИЗАЦИЈЕ

ДОГОДИЛО СЕ...

1. мај 1886.

Тога дана широм САД одржано је око 5.000 штрајкова незадовољних радника који су захтевали осмочасовно радно време. Трећег и четвртог маја у Чикагу дошло је до сукоба између радника и полиције у којима је било и жртава. У знак сећања на погинуле раднике на Првом конгресу Друге интернационале у Паризу 1889. године одлучено је да се 1. мај прогласи за међународни празник рада.

1. (13) мај 1848.

Почела рад Велика народна скупштина српског народа у Сремским Карловцима. На Скупштини је изгласано постојање Српске Војводине и проглашена Српска патријаршија. За првог патријарха изабран је дотадашњи митрополит Јосип Рајачић, а за световног вођу српског народа у Војводини аустроугарски официр, по националности Србин, Стеван Шупљикац.

1. мај 1945.

Почетак Тршћанске кризе. После акција у Јулијској крајини, јединице Југословенске армије продиру у Трст. То је изазвало оштар протест западних сила које су од Југославије захтевале да повуче своје трупе из Трста. Конфронтација која је претила да изазове оружани сукоб прекинута је Војним споразумом представника САД, Велике Британије и Југославије, потписаним у Београду 9. јуна те године.

1. мај 1960.

У дубини територије СССР-а, код Свердловска, ракетним системом "двина", оборен је амерички извиђачки авион "локид У-2". Та летелица, посебно конструисана и опремљена за шпијунске мисије, летела је на великим висинама ван домета дотадашњих совјетских ракета и авиона. Пилот је ухваћен и осуђен, а догађај је изазвао међународни инцидент.

1. мај 2004.

Десет нових држава постале су пуноправне чланице Европске уније. Ово представља највеће проширење Уније која данас има 25 чланица.

4. мај 1980.

Умро председник СФРЈ и вођа југословенских комуниста Јосип Броз Тито.

5. мај 1919.

Уручивањем мировних услова немачкој делегацији, завршена је Версајска мировна конференција. Строге одредбе мировног уговора доживљене су у немачкој јавности као "версајски диктат" и носиле су у себи клицу будућих конфликата у Европи.

5. мај 1955.

Савезна Република Немачка ступила у пуноправно чланство НАТО.

6. мај 1830.

На Ђурђевдан 1830. нахијске старешине одабрале су младиће по посебним критеријумима и послали их на обуку у Пожаревац. После обуке и полагања заклетве, кнез Милош их је узео за своје лично обезбеђење и назвао их Гвардија. Наређењем начелника Генералштаба из 1994. тај датум одређен је за Дан Гардијске моторизоване бригаде.

7. мај 1945.

Начелник Оперативног одељења Врховне команде Вермахта потписао је безусловну капитулацију немачких оружаних снага. Капитулација је објављена сутрадан, а званично ратификована у Берлину 9. маја.

10. мај 1940.

Немачке јединице, без објаве рата, извршиле агресију на Холандију, Белгију и Луксембург. Председник Владе Велике Британије Невил Чемберлен поднео је оставку, а нову владу образовао Винстон Черчил. У свом чувеном обраћању народу Черчил је рекао да може да му обећа само "Крв, зној, жртве и сузе".

11. мај 1941.

Група официра, подофицира и војника бивше Војске Краљевине Југославије, са ђенералштабним пуковником Драгољубом Михаиловићем на челу, долази на Равну гору и, не признавајући потписану капитулацију, одлучује да настави отпор против окупатора.

13. мај 1944.

Одлуком врховног команданта НОВ и ПОЈ Јосипа Броза, у Дрвару је формирано Одељење заштите народа (ОЗНА), као орган народноослободилачког покрета за заштиту народа и јединица од утицаја непријатеља.

13. мај 1965.

Успостављени дипломатски односи између СР Немачке и Израела. После тога готово све арапске земље прекидају дипломатске односе са СР Немачком.

14. мај 1955.

Потписан Варшавски уговор као војни одговор земаља комунистичког блока на формирање НАТО. Уговор је потписало осам социјалистичких земаља: СССР, Пољска, Чехословачка, Румунија, Мађарска, Немачка Демократска Република, Албанија и Бугарска. Ове државе имале су 1963. под заједничком командом 7,7 милиона војника, 38.000 тенкова, 1.600 бомбардера и 75 интерконтиненталних ракета.

15. мај 1945.

Јединице Југословенске армије уништиле су последњи организован отпор непријатеља на југословенској територији. Тиме је на простору Југославије завршен Други светски рат. ■

Припремио Миљан МИЛКИЋ

РАЗМИШЉАЊА О СТВАРИМА ОБИЧНИМ

ОСМЕХ

Јесте ли икада били срећни без осмеха, а да једно другоме уз осмех нисте рекли "да"? Тим пре, не чини нас сваки осмех срећнијима... Треба само изговорити реч "осмех" и сви одмах замишљају драго, сусретљиво лице, са неизреченим, али подразумевајућим изразом здраве добронамерности. Осмех је искра среће – за себе и за друге. Он је важан јер допушта мало олакшања, утехе, а можда је, чак, и пут према љубави... Каткад је одиста тако. Али, ни изблиза увек.

Осмех "титра" не само крај уста; он "титра" на целом лицу, посебно у очима из којих зрачи. Када се осмехујеш једино устима, а очи остају озбиљне или слеђене, осталима постаје некако неугодно, чак и гадно. Када се осмехују само очи, ми се неретко наслађујемо једним скривеним, суздржаним хумором. Мртви, са склопљеним очима, осмехују се једва-једва – изражавајући, за њих заједничко, блажено успокојење.

Зато, осмех није једноставан и не говори увек о срећи. Постоје, може се рећи, безброј начина осмехивања. Треба само, на пример, узети у обзир оно што преовладава у осмеху – да ли се, рецимо, осмехујемо због свог доброг здравља или због симпатија према другоме. Сопствено здравље ставља акценат на вољено "ја" онога ко се осмехује: такав осмех подразумева самога себе: ствари код таквог човека иду толико добро да се он осећа угодно. Симпатија, напротив, ставља акценат на однос према другоме: тада осмех подразумева "тебе", ближњег свог.

"Осмех због ја", најчешће је самодовољан, одбијајући, несрдчан и несимпатичан. Он може да буде у потпуности дечје наиван, и да значи: "Ја сам здрав, и фино ми је, и шта ме брига и друге". Или да буде самодовољан: "Све је, у мени и на мени, блиставо". Или, више од тога, заносан и високопаран: "Шта, неко се усуђује да упореди себе са мном?" Или – презрив: "Зар сте и ви, бића ниже врсте, овде?" Може да буде разочаран, увређен итд. И када се та увредљива, презрива иронија упери против "врхова", она постаје саркастична и богохулна; "они, тамо, горе", или "онај, тамо, на небесима", Прожет притајеном злобом, сејући црне зраке мржње, зависти, неутопљеног осећања освете, осмех постаје инферналан и сатански – грчевита гримаса једног самобожења које није пошло за руком... Дакле, самопотврди осмех "доброг здравља" није повезан са срдачном добронамерношћу, већ се, због примитивног егизма, сурвава у Ад, да би се осмехивао чак и из Ада...

"Осмех упућен теби", напротив, јесте осмех срдачне симпатије у свим својим нијансама, од наивно-осећајне побуде до, оностраним светом надахнуте, жртвене, духовне љубави, која се из даљине смеши неверној љубави, желећи јој срећу. Постоји осмех мудре скромности: "Ја сам – цвет у врту", и осмех бестидне насртљивости. Постоји осмех дрског кокетства и осмех свете тајне; упитни осмех уништавајуће туге, пробуђене љубоморе, опроштаја, утехе, захвалности. Постоји осмех блаженог просветљења и осмех срећне матери. Постоје случајеви када обогалено лице спасава осмех и случајеви када осмех изобличава и компромитује и најлепше лице. У целини – постоји неисцрпни број израза.

Али, истински осмех увек је изазван потпуно конкретним условима. Осмех је – израз, диктиран осећањем "да", и то "да" мора да светли у својој потпуности, живо и искрено. Неискрен осмех – увек је фалш и одбојан: он је изнутра отрован и сјаловљен одречним "не". Прави осмех, међутим, мора да буде пуноважан, и то како споља, светлећи на лицу, тако и изнутра – зрачећи у души. Јавност и искреност саздају душевну пријатност осмеха. Човек у свом осмеху мора очувати једну готово дечју отвореност, понашати се чиста срца и слободно. Само тада осмех постаје "чедо срца" и делује очарљиво. Тада се од човека према другом човеку пружа светла, лака нит; одједном никне узајамна симпатија душа, а у оној мери у којој осмех постаје све срдачнији и нежнији – рађају се пријатељство и љубав.

Такав осмех може и истински постати оруђе Бога на земљи.

Иван А. ИЉИН

Из књиге "Пред буквавим загонеткама Господњим",
Светигора, Цетиње, 2001.

ВЕРСКИ ПРАЗНИЦИ

1-15. маја

Православни

3. мај – Преподобни Јосиф Српски,
Свети Николај Жички

5. мај – Свештеночученик Платон Бањалучки

6. мај – Свети великомученик
Георгије – Ђурђевдан

8. мај – Свети апостол и јеванђелист
Марко – Марковдан

10. мај – Спаљивање моштију св. Саве на
Врачару

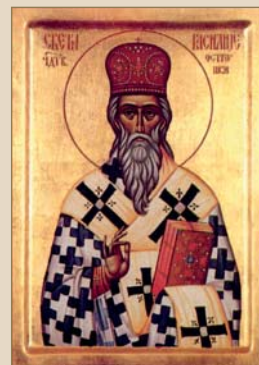
12. мај – Свети Василије Острошки
Чудотворац

14. мај – Свети пророк Јеремија

Јеврејски

3. мај – Јом аацмаут

ЧУДОТВОРАЦ

Свети Василије Острошки рођен је у херцеговачком Поповом Селу, од једноставних и благородних родитеља који су га васпитавали у побожном духу. Одмалена је био испуњен љубављу према Цркви и вери православној, а када је одрастао и отишао у манастир Успења Богородице веома брзо

се прочуо због свог озбиљног и подвижничког живота. Доцније је изабран и посвећан за епископа захумског и скендеријског. Као архијереј живео је у манастиру Тврдошу, а затим, кад су га Турци разорили, преселио се у Острог, где је наставио свој строги подвижнички, у Богу оплемењени живот, посвећен бризи за своје вернике.

Умро је у 16. веку, а његове чудотворне и целобне мошти чувају се до данашњих дана. У њихову моћ исцељења и утехе верују и хришћани и муслимани.

ЈОМ ААЦМАУТ

Дан проглашења независности државе Израел 14. мај 1948. године (5. ијар 5708) слави се у Израелу као државни, а у јеврејским заједницама у свету, као национални празник. Повеља о независности прокламује слободу усељавања Јевреја из свих земаља, унапређење развоја Израела за добро свих његових житеља, принципе слободе, правде и мира у духу јеврејских пророка, пуну социјалну и политичку равноправност свих израелских грађана без обзира на веру, расу и пол, слободу верисповести, савести, образовања...

КАД АТЛЕТИКА ЗАПАЛИ ГРАД

Кенијски атлетичар Џафет Козгеи поставио је нови рекорд Београдског maratona пошто је 42 километра и 195 метара претрчао за два сата, десет минута и 54 секунде.

У женској конкуренцији тријумфовала је Белорускиња Галина Карнашевич, док је победник Другог регионалног војног првенства Пољак Адам Дразински. Промотер овогодишњег maratona био је најбољи атлетичар 20. века Карл Луис.

После неколико година стагнације, почео сам поново озбиљно да тренирам и надам се да ћу сутра истрчати време које је приближно мојим најбољим резултатима, што је боље од досадашњег рекорда београдске стазе. Осим тога, недавно сам се оженио па се надам да ће ми сада ствари кренути набоље – рекао је уз смешак Кенијац Џафет Козгеи на конференцији за новинаре одржаној дан уочи 19. београдског "Banca Intesa" maratona, предвидевши свој тријумф на том највећем атлетском догађају у нашој земљи.

Истрчавши 42 километра и 195 метара за 2:10:54, тридесетосмогодишњи Џафет Козгеи постигао је нови рекорд стазе поправивши досадашњи најбољи резултат (који је износио 2:12:10) за минут и шеснаест секунди. И другопласирани на Београдском maratону, такође Кенијац, Фестус Кијоко Кикуму трчао је боље од досадашњег рекорда maratona и на циљ стигао за 2:11:30, док је треће место припало још једном Кенијцу, Рубену Мутумви, који је завршио трку за 2:13:31.

У женској конкуренцији победила је Белорускиња Галина Карнашевич резултатом 2:34:35. Победу јој је донело искуство стечено на скоро двадесет maratонских трка на којима је учествовала до сада, пошто је на половини стазе заостајала за Кенијком Чемокил Чилапонг минут и 20 секунди. Ипак, Чилапонгова, којој је ово била прва трка ван Кеније, изгубила је вођство на 30. километру и на крају у циљ ушла друга са временом 2:36:10. Етиопљанка Аденеч Бејен је била трећа постигавши резултат 2:41:12.

Галина Карнашевич, која је лични рекорд постигла у једној од најјачих maratонских трка свих времена, одржаној прошле године на Светском првенству у Хелсинкију (2:27:24), новинарима је рекла да је мислила да ће да оствари бољи резултат, али су је у томе омели спољашњи фактори.

"Трка је одлучена на 30. километру када сам видела да стижем девојку која је све време трчала испред мене и тада сам знала да ћу имати довољно снаге да прва стигнем на циљ", рекла је Карнашевичева.

Такмичарка из САД, Ди Назаро прошла је кроз циљ као четврта (2:41:35), док је пета била Маријана Лукић из Србије и Црне Горе која је резултатом 2:42:41 поправила лични рекорд за двадесетак секунди. Њој је припала и титула првакиње Балкана, а сматра да би постигла бољи резултат да већи део стазе није трчала сама.

Победнику maratona у мушкој конкуренцији припашће 8.000 евра за победу и још 3.000 као награда за обарање рекорда стазе. Другопласирани ће добити 5.000 евра, трећепласирани 3.000, четвртопласирани 2.000, петопласирани 1.500, а шестопласирани 1.000 евра. У женској конкуренцији, победници maratona припала је награда од 6.000 евра, другопласираној 4.000, трећепласираној 2.500, четвртопласираној 2.000, петопласираној 1.500, а шестопласираној 1.000 евра.

РЕГИОНАЛНО ВОЈНО ПРВЕНСТВО

У склопу 19. београдског "Banca Intesa" maratona одржано је и Друго регионално војно првенство у maratону на коме су учествовали припадници оружаних снага Албаније, Пољске, Словеније, Турске, Македоније и Србије и Црне Горе. Све екипе, осим македонске, имале су четири тркача, а резултати најбоље тројце бодовали су се за екипни пласман.

Осмех после новог рекорда, Џафет Козгеи пролази кроз циљ

СПОРТ

У такмичарском погледу, највећи фаворити, који су и оправдали очекивања, били су припадници оружаних снага Пољске. Као и прошле године, они су тријумфовали у појединачној и у екипној конкуренцији. Тако је прво место освојио Адам Дразински из Пољске резултатом 2:24:18. Други је био Мирослав Планго, такође из Пољске, 2:25:00, док је треће место заузео Мустава Јолдар из Турске који је стигао на циљ за 2:27:46. Екипно, први су били Пољаци, други Турци, трећи Словенци, док су четврто место заузели представници Војске Србије и Црне Горе. У нашој екипи нашли су се мајор Драган Тодоров, капетан прве класе Ненад Милосављевић, старији водник прве класе Јовиша Марковић и десетар по уговору Горан Чегар.

На отварању друге званичне међународне војне спортске манифестације, коју организује наша земља од учлањења у Међународни савет за војне спортове (CISM), такмичаре и шефове делегација, али и све госте на Војној академији поздравила је у име Министарства одбране и Војске СЦГ Снежана Самарић-Марковић, помоћник министра одбране за политику одбране. Том приликом она је такмичарима пожелела да трка протекне у спортској атмосфери и фер борби и поручила да ће, без обзира на то што ће се на победничко постоље попети тренутно најспремнији, победити сви који заврше трку, јер на стази дугој 42 километра и 195 метара не може бити поражених.

Најбоље пласирани домаћи маратонац на Београдском маратону, који је заузео шесто место на Другом регионалном војном првенству, био је десетар по уговору Горан Чегар (2:38:29). За "Одбрану" он каже да је до 35. километра ишао јако добро. "Међутим, како већ недељу дана имам проблема са задњом ложом, ви сте први коме то признајем, последњих седам километара трке ухватили су ме јаки грчеви тако да сам се борио са сопственим границама издржљивости како бих завршио трку." Ипак, Горан је и ове године, додуше на незваничном државном првенству, одбранио титулу првака.

Не баш идеални временски услови, температура је за време трке порасла са десет на петнаест степени, отежали су трчање и најуспешнијем војном такмичару Адаму Дразинском. Он за наш лист каже да је до пола трке све било у реду, да би му другу половину ноге постале тешке.

"После пола трке увидео сам да не могу да се борим за неко од прва три места у укупном пласману на маратону, тако да сам се концентрисао на освајање злата у војном маратону и све се добро завршило. Конкуренција је била веома јака, Кенијци су били одлични, тако да када су кренули напред, нисам могао да их пратим."

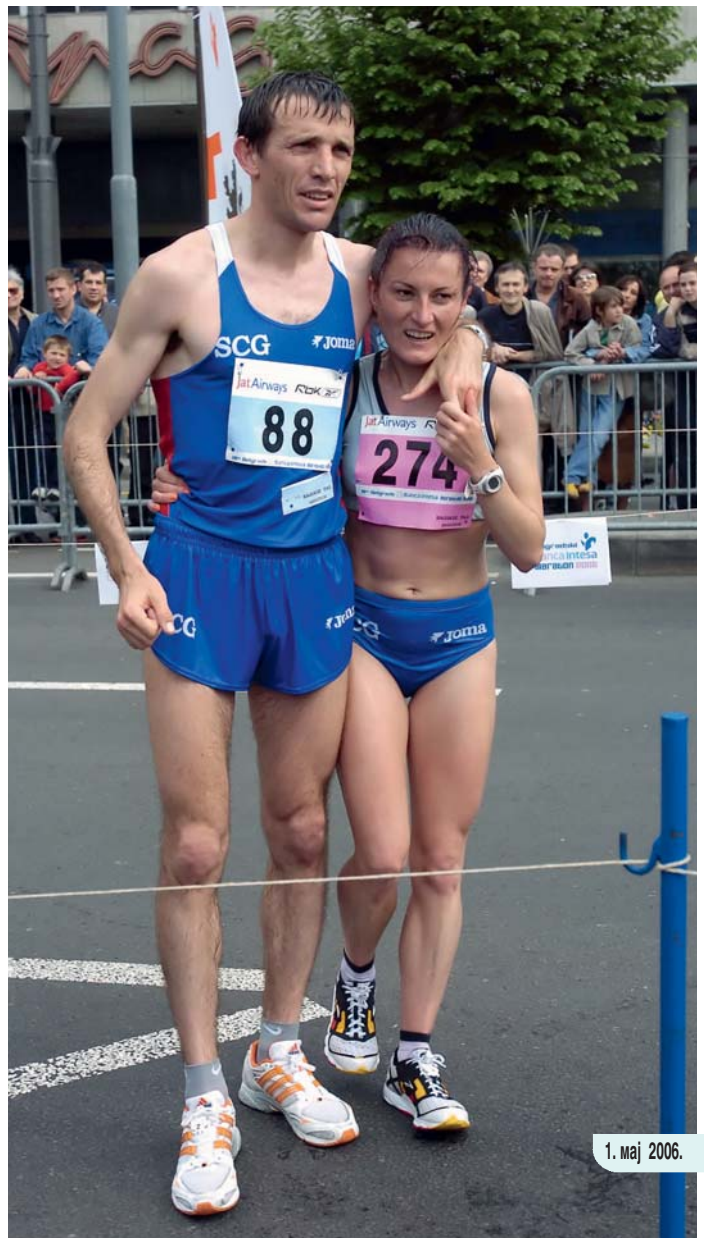
Колеге наших маратонаца из Пољске, али и других земаља, нису могли да верују када су чули да наши војни спортисти тренирају тек пошто обаве све своје војничке дужности. За информацију да је Горан Чегар само два дана после маратона, још недовољно опорављен, дежурао, вероватно би мислили да је само шала. Због тога резултати наших маратонаца добијају посебно на вредности.

Проглашење екипних победника Другог регионалног војног првенства

Адам Дразински, најбољи војни маратонац

Радост победе поделили су Маријана Лукић и Горан Чегар

■ КАРЛ ЛУИС – ПРОМОТЕР МАРАТОНА

Први пут Карл Луис је требало да дође у Београд 1991. године на митинг "Судар звезда" који је припремао Београдски маратон, али због почетка оружаног сукоба на овим просторима, планиране атлетске игре нису одржане. Ни други покушај Београдског маратона да доведе највећу атлетску звезду у Београд није успео. Због санкција према Југославији, Луис није могао да као промотер дође на 13. београдски Соко Штарк маратон. Ипак, спот са његовим позивом и поруком "Видимо се на Теразијама" довео је те године на три трке маратонског програма, упркос киши, досад ненадмашен број од више од 40.000 учесника. Коначно, ове године, на Теразијама могли смо да видимо човека кога је Светска атлетска федерација (IAAF) 1999. године прогласила најбољим атлетичарем 20. века, Фредерика Карлтона Луиса.

Карл Луис се сусрео са представницима медија на конференцији за новинаре у Скупштини града, дан пре одржавања маратона. Том приликом он је рекао да је маратон сам по себи значајан догађај који повезује његове учеснике са широким структуром људи која је ангажована на организацији те спортске манифестације али и са целокупном заједницом.

"Посебно је лепо видети да су и деца укључена у тај спортски догађај пошто ће она сваке године изнова да привуку још више људи. Због тога сам уверен да ће овај пројекат само наставити да расте у вашој земљи", рекао је Луис.

На питање новинара да ли ће и сам једном трчати маратон, Карл Луис је одговорио да је и возња аутомобилом 42 километра дуга, а камоли трчање. Он је рекао и да је до сада најдуже когирао десетак километара, али и да трчање маратона није питање резултата већ унутрашњег изазова сваког човека. Због тога "нећу се такмичити у маратону, пошто се мој такмичарски дух изгубио када сам се пре девет година повукао из професионалног спорта, али не искључујем да ћу једног дана да трчим како бих испитао границе сопствене издржљивости".

А који су то најпечатљивији тренуци у његовој каријери?
 "Најрадије се сећам освојене прве и последње олимпијске медаље. Због чега последње? Када сам се опраштао од професионалног бављења спортом на Играма у Атланти 1996. године знао сам да сам у атлетици постигао све што сам могао, тако да сам се повукао потпуно испуњен и касније више нисам имао потребу ни жељу да се такмичим. После тога биле су ми потребне две године да се одморим, а потом сам почео да се ангажујем у својој фондацији која се бави спортским образовањем деце и омладине", рекао је Карл Луис.

На питање како да унапредимо атлетику у нашој земљи он је одговорио да на десет милиона људи мора да постоји бар једно дете у коме лежи таленат доброг, перспективног спринтера.

"Изазивам вас да да нађете такво дете. Доведите га у мој центар да ради по нашем програму и гарантујем вам да ће постати врхунски спринтер. После, то ће запалити целу земљу за атлетиком." ■

Сања САВИЋ

Снимили Звонко ПЕРГЕ и Даримир БАНДА

ОДРЖАНО СПОРТСКО ПРВЕНСТВО ВОЈНЕ АКАДЕМИЈЕ

ПОЛОЖЕН ЈОШ ЈЕДАН ИСПИТ

Најбољи такмичар првенства био је студент Срђан Ђурић са Одсека КоВ. У екипном пласману, најуспешнија је била екипа Одсека КоВ, друго место је заузела екипа Одсека ВС и ПВО док је трећа била екипа Одсека Логистике.

Спорско првенство Војне академије 2006. одржано је од 14. до 16. априла на спортским теренима те установе. Програмом првенства ове године обухваћена су такмичења у војном вишебоју (савлађивање пешадијских препрека, бацање бомбе у мету, гађање из аутоматске пушке, крос на 2.000 метара и пливање на сто метара слободно), стрељаштву (гађање из војничког пиштоља и из аутоматске пушке), оријентирингу, атлетици, одбојци и цудоу. На њему су учествовала 204 такмичара из екипа одсека КоВ, ВС и ПВО, Морнарице, Логистике и Војне гимназије.

После тродневних надметања на спортским борилиштима, у екипном пласману, за који су бодоване све спортске гране сем цуда, најуспешнија је била екипа Одсека КоВ која је сакупила једнак број бодова (33,5) као и другопласирана екипа Одсека ВС и ПВО, али је била боље рангирана у појединим спортским гранама, док је треће место заузела екипа Одсека Логистике (24,5). Четврта је била екипа Војне гимназије (18,5), док је пета била екипа Одсека Морнарице (10). Најуспешнији такмичар овогодишњег спортског првенства Војне академије био је студент Срђан Ђурић са Одсека КоВ који је, између осталих резултата, заузео прво место у војном вишебоју.

Затварајући спортско првенство, начелник Војне академије генерал-мајор Видосав Ковачевић, честитао је победницима на пласману и свим осталим такмичарима на учешћу, истакавши да је Спортско првенство Војне академије остварило зацртани циљ:

"Проверени асови из састава Војне гимназије и Академије потврдили су своја спортска умећа, а појавили су се и нови момци који су најавили да ће у наредном периоду наставити успешну спортску традицију Војне академије, не само у оквиру Војске већ и у Београду и Србији.

Задовољни смо укупном организацијом првенства и резултатима које сте постигли, а како и не бисмо када имате не само у Војсци већ и шире најбољу материјалну спортску базу, кабинете, спортске терене и одличне професоре. Све то чини плодно тло које нам гарантује да у наредном периоду можемо да очекујемо још боље резултате", поручио је генерал Ковачевић учесницима Спортског првенства Војне академије. Он је такође подсетио да предстоји још један значајан задатак – Регионално војно првенство у маратону у оквиру Београдског маратона, на коме ће Војна академија и Војска Србије и Црне Горе полагаати значајан међународни испит. ■

С. С.

Снимила Р. ТОМИЋ

ИЗАБРАНА ПАРТИЈА

ДАМА ИЗ КОМШИЛУКА

А. Стефанова - П. Николић
Вајк ан Зе, 2005.

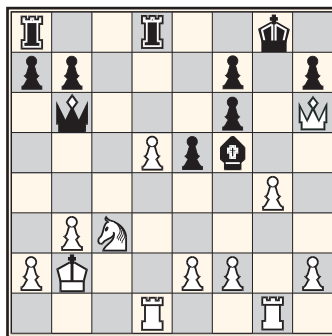
1.д4 Сф6 2.ц4 е6 3.г3 ц5 4.Сф3

Поред тога што је светски шампион Топалов из Бугарске, и светска првакиња Антоанета Стефанова је из нашег комшилука. Светским шампионкама се аутоматски признаје и мушка велемајсторска титула, али ова симпатична Бугарка жели више да мушком роду докаже да, поред Ноне Гаприндашвили, Маје Чибурданидзе и Јудит Полгар – и она може равноправно да се бори са мушкарцима. Жртва је био босанско-херцеговачки велемајстор Предраг Николић. Доживео је прави правцасти слом, тако рећи у минијатури! А све је почело мирно, својим другим потезом ушло се у познате воде Енглеске партије.

4...цд4 5.Сд4 Дц7 6.б3 е5 7.Сц2 Дц6 8.Тг1 Лц5 9.Лг2 Дб6 10.Ле3 д6 "Рупа" у црној позицији на д6 је очигледна слабост.

11.Сц3 0-0 12.Дд2 Сц6 13.0-0 0 Тд8 14.Лг5 Лб4 15.Сб4 Сб4 16.Кб2

Леб 17.Лф6 гф6 18.Дх6 д5 19.Лд5 Сд5 20.цд5 Лф5 21.г4

Бели: Кб2, Дх6, Тд1, Тг1, Сц3, а2, б3, д5, е2, ф2, г4, х2

Црни: Кг8, Дб6, Та8, Тд8, Лф5, а7, б7, е5, ф6, ф7, х7

21...Лг6 22.х4 Тац8 23.х5 Лц2

24.г5

1:0

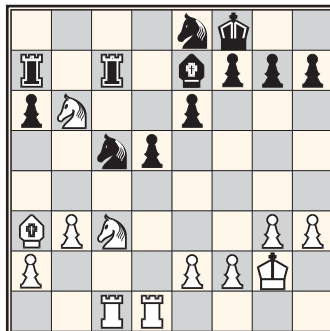
РЕКЛИ СУ...

Није све у победи, али пораз је ништа.

Е. Меднис

КОМБИНАЦИЈА

Еспиг - Чом
Виљнус, 1978.

Бели: Кг2, Тц1, Тд1, Ла3, Сб6, Сц3, а2, б3, е2, ф2, г3, х3

Црни: Кф8, Та7, Тц7, Ле7, Сц5, Се8, а6, д5, е6, ф7, г7, х7

Бели на потезу.

1.Сц5! ед5 2.Сд5 Се6

На 2...Лд6 3.Сц7 Тц7 4.Тд6! Сд6

5.Тц5 са одлуком

3.Тц7! С8ц7

На 3...Тц7 4.Се7 Те7 5.Тд7 са

одлуком.

4.Се7

1:0

Занимљивости

ГЕНИЈАЛНИ ФИЛИДОР

Француски шахиста Андре Франсоа Деникен Филдор, најјачи светски играч 18. века, био је друго дете од друге жене, 50 година млађе од оца, који је био краљев библиотекар и имао двадесеторо деце. Као дете од шест година свирао је у дворском оркестру, а у шаху побеђивао све од реда са пешаком форе и када је имао 69 година.

ВРСТЕ ШАХА

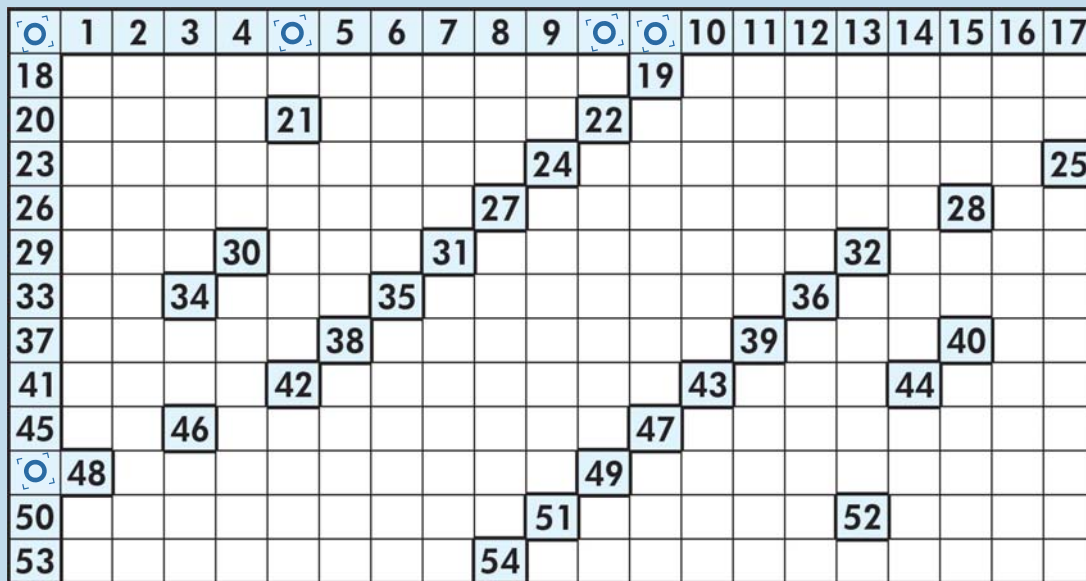
У књизи "30 година ШК Жупа 1973-2003" (Александровац, 2003), аутор Светомир Д. Томић "поделио" је шах на кафански, магацински, канцеларијски и парковни.

Да је књигу написао неки професионални војник, свакако би томе додао и - теренски шах.

Међутим, писац уопште није споменуо турнирски шах!

Припремио
Раде МИЛОСАВЉЕВИЋ
мајстор Фиде

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА - ВОДОРАВНО: дворничарка, шаховскавица, Ву-кановић, ке, позивар, ан, Кокан, восколик, Ра, Деј, зор, мистерија, СП Енакинг, порторика, окс, сенег, Манурија, атак, Ечка, пастирица, драги, тоо, вошгани-ца, превоз, ОР, тестенина, Бра, оде, са, оштароја, Олимпт, из, апортер, СА, тримарони, мемоарист, златотисак.

Припремио Жарко ЂОКИЋ

ВОДОРАВНО:

18. Потпуно непознате ствари (фиг.), 19. Причешћа, причешћивања, 20. Смањивање тежине робе због транспорта или прераде, 21. Име глумице Папас, 22. Неконструктивни критичари, заједљивци, 23. Вештина оратора, беседништво, 24. Сисари који се хране мравима, 26. Лука, град и покрајина у Сирији, 27. Руски писац, оснивач руског класицизма, Антон Димитријевић, 28. Упишите: д, и, 29. Раставна свеза, 30. Аждаја, неман, 31. Место на Брачу, Поштире, 32. Старогрчки бог рата (мит.), 33. Упишите: р, и, 34. Мешовита радна организација (скр.), 35. Врста мирисне смоле биљног порекла, 36. Бродска опрема, једриље, 37. Превод Библије на латински језик, 38. Папир, 39. Мушко или женско име одмила (Оливер, Оливера), 40. Други и четврти самогласник, 41. Кончићи, 42. Барска биљка, трска, 43. Ознака на електричним апаратима да су радио-фреквенцијске сметње откоњене, 44. Енглески сликар, Вилијам, 45. Упишите: а, ч, 46. Владавина тирана, страховлада, 47. Без трага, 48. Велика покрајина у Шпанији, 49. Изведравати се (о облацима), 50. Мала сабља криваја, 51. Пресан, 52. Генерални секретар ОУН, Кофи, 53. Македонска књижевница, Оливера, 54. Наш звездани систем, Млечни пут.

УСПРАВНО:

1. Накнада за школовање, 2. Болесници од парализе, 3. Прибори, оруђа, 4. Музичко слово, 5. Мушко име, Фирило, 6. Мелодија, напев, 7. Сестра, сеја, 8. Јелена или Хелена одмила, 9. Нота солмизације, 10. Дозвола за улазак у луку, нарочито ако је лађа из области где влада зараза, 11. Бивши тамнопути кошаркаш више европских тимова, Дејвид, 12. Антички град на Пелопонезу, 13. Упитна заменица, 14. Место крај Преспанског језера, 15. Белокас, 16. Двоцифрен број из четврте десетице, 17. Иста слова, 19. До-трајала ствар, старудија, 21. Град у Пакистану (2.слово: к), 22. Врста ракије, 24. Кћи белца и мулаткиње (1.слово: к), 25. Која је истог имена, 27. Политичка странка, 28. Символ радијума, 30. На млитав начин, 31. Модрица, 32. Скорашњи, 34. Коњ (песн.), 35. Хранљив, 36. Острвске копнене површине, 38. Личност из грчке митологије, Трој, Троиц, 39. Обичан војник, без чина, 40. Држава древних Егинаца, 42. Град у Мађарској, 43. Италијански глумца, Франко, 44. Краљ баснословног богатства (мит.), 46. Урлик, рика, 47. Име немачког режисера Вендерса, 48. Упишите: к, н, 49. Ауто-ознака за Суботицу.

ПРЕПОРУЧУЈЕ

монографију 63. падобранске бригаде

Књига посвећена стварању и развоју чувене 63. падобранске бригаде изузетна је по много чему: садржају, илустрацијама и привлачном изгледу. Војници са две заклетве, како зову припаднике те елитне јединице, вечни су пример војничке части, пожртвовања и врхунске обучености, а надасве осећања оданости отаџбини и униформи коју поносно носе. Црвена беретка с падобранским знаком њихово је прво уочљиво обележје.

Текст је посвећен бригади, људима који су је стварали, бранили њен углед, ратовали за слободу свог народа, часно гинули и одлазили у легенду.

О њима можете читати, њих можете видети на бројним фотографијама које богато илуструју књигу вишегодишњег новинара листа „Војска”, сада официра 63. падобранске бригаде Владике Крстића.

Књига је обима 184 стране, формата 22x25 цм, тврдог повеза, с пуним колором и квалитетним папиром.

ВЛАДИКА
КРСТИЋ

ВОЈНИЦИ СА ДВЕ ЗАКЛЕТВЕ

Падобранци
63. падобранске
бригаде

НАРУЧБЕНИЦА

НИЦ „Војска”, Браће Југовића 19, 11000 Београд
Тел. 011/3201-765 телефакс : 011/3241-363
Жиро-рачун : 840 - 49849 -58

Овим наручујем _____ примерака књиге о 63. падобранској бригади
„ВОЈНИЦИ СА ДВЕ ЗАКЛЕТВЕ” по претплатној цени
од 1.080,00 динара.

Књиге ћу платити (заокружити):

1. унапред у целости
2. у две месечне рате

У оба случаја обавезна је доплата 100,00 динара за поштарину.

Уз наручбеницу послати доказ о уплати. Књиге се испоручују
након уплате целокупног износа.

Купац:

_____ (име, очево име и презиме)

ЈМБГ

Број личне карте:

_____ издате у ММГ

Улица и број:

_____ Телефон:

Место и број поште:

_____ Датум

_____ Потпис наручиоца

Status Stil

Са традиционалном сабљом и осигурањем ОФИЦИР СА СТИЛОМ

Сабљу

М. 1895/1995

можете купити за
33.000,00 динара

15 једнаких раја

● испорука одмах
по потписивању уговора

Аутори
официрске сабље
преко 10 година
у континуитету
поштоваоцима
традиције
обезбеђују
обележје
часног
официрског позива

Стандард и квалитет официрске
сабље гарантује „Статус Стил”

11080 Земун, ул. Градски парк 2/III-102
Тел: +381 (0)11 377-15-22; + 381 (0)11 377-15-13
Моб.: +381 (0)64 617-19-22
Е-mail: office@statusstil.com
Web: www.statusstil.com

Status
Stil

НАРУЏБЕНИЦА

Наручујем:

* позлачену официрску сабљу по цени од 39.000,00

ком. ____

* посребрену официрску сабљу по цени од 36.000,00

ком. ____

* стандардну официрску сабљу по цени од 33.000,00

ком. ____

у 15 једнаких раја

Име и презиме: _____

Чин _____ В. П. и место _____

Адреса становања наручиоца: _____

ЈМБГ: _____ Број л. к. _____

Контакт телефон: _____

Датум _____

Потпис _____

Попуните поруџбеницу и пошаљите на следећу адресу:

„СТАТУС СТИЛ”, Градски парк 2, 11080 ЗЕМУН